

Kunskapssammanställning HBTQIA+ och polyamori

Martin Langby

**Svenska
kyrkan**

© Svenska kyrkan
svenskakyrkan.se

Postadress: 751 70 Uppsala

Telefon: 018–16 95 00

Omslagsbild: Magnus Aronson

Innehåll

Del 1: Inledning	5
1.1 Syfte och mål	6
1.2 Metod, källor samt disposition	6
1.3 Hur teologi växer fram i Svenska kyrkan	10
Del 2: Det aktuella kunskapsläget om hbtqia+ och polyamori...	12
2.1 Ord, begrepp och sociologiskt perspektiv	12
2.1.1 Hbtqia+	12
2.1.2 Polyamori	14
2.1.3 Kort om normer	15
2.1.4 Minoritetsstress	16
2.1.5 Minoritetsglädje och transglädje	16
2.2 Psykologiska perspektiv	17
2.2.1 Unga hbtqi-personers hälsa och levnadsvanor (sammanfattande analys av MUCF 2022)	17
2.2.2 Minoritetsstress som ram för att förstå transpersoners hälsa	19
2.2.3 Hälsa och livsvillkor bland äldre hbtq-personer - En kartläggande litteraturöversikt av svensk forskning 2012–2022 - Folkhälsomyndigheten (2024)	21
2.2.4 Översikt gällande "Kunskap om hälsa, livsvillkor och levnadsvanor bland personer med intersexvariation"	22
2.3.5 Unga och erfarenheter av "omvändelseförsök"	23
2.3 Sociologiskt och rättsligt sammanhang i Sverige	25
2.3.1 Från kriminalisering och diagnos till avkriminalisering och avmedikalisering	25
2.3.2 Tidiga erkännanden: juridiskt kön och samboreformer	26
2.3.3 Partnerskapslagen: erkännande med avgränsningar	27
2.3.4 Diskrimineringsskyddets framväxt: från sektorsvisa förbud till samlad diskrimineringslag	28
2.3.5 Hatbrott och straffrättsligt skydd: utvidgning av begreppet hets mot folkgrupp	29
2.3.6 Från adoption och assisterad befruktning till könsneutralt äktenskap	29
2.3.7 Transrelaterade reformer: från steriliseringskrav till ny lag om fastställande av kön	31

2.3.8 Kvarstående normer och ojämlikheter: heteronormativitet, diskriminering och utsatthet.....	32
2.3.9 Sammanfattande reflektion.....	33
Del 3: Svenska kyrkans teologi, praktik och förhållningssätt....	33
3.1 Historiska rötter och teologisk utveckling	33
3.2 Diskriminering, förtryck och förändring.....	39
3.3 Praktiska initiativ och uttryck för inkludering.....	42
3.4 Kyrkans närvaro i samhällsdebatten	46
3.5 Polyamori och relationsmångfald	48
3.6 Synliggörande av marginaliserade erfarenheter	52
Del 4: Teologisk och religionsvetenskaplig forskning i samtiden	54
4.1 Queer teologi: en introduktion till en teologi som inte låter sig "låsas".....	56
4.2 En queer Gud	58
4.3 En Gud som river ner gränser.....	60
4.4 Kroppslighet och variation.....	61
4.5 Intersex och teologi.....	64
4.6 Intersex i olika kontexter	66
Del 5: Analys och identifikation av teologiska kunskapsluckor	69
5.1 Teologisk antropologi, kropp och skapelse: hur bör Svenska kyrkan teologiskt förstå könsidentitet, könsuttryck och intersexvariation?	70
5.2 Relationsetik och tvåsamhetsnorm: hur bör Svenska kyrkan teologiskt bearbeta polyamori och andra icke-monogama relationsformer?.....	71
5.3 Liturgi, ritual och erkännande: vilka former av kyrklig gestaltning saknas för erfarenheter som ännu inte fullt ut erkänts?.....	72
5.4 Bibelsyn, exegetik och hermeneutik: hur bör Svenska kyrkan tolka och använda bibliska texter i relation till hbtqia+ och polyamori?.....	73
5.5 Kyrkan som plats för upprättelse, omprövning och trygghet: hur ska Svenska kyrkan teologiskt förstå sitt ansvar efter en historia av diskriminering och tystnad?	74
Sammanfattning	76
Referenser	81

Del 1: Inledning

Föreliggande kunskapssammanställning har utarbetats med utgångspunkt i Kyrkomötets beslut om fortsatt teologisk bearbetning av paraplybegreppet hbtqia+¹ samt en särskild teologisk bearbetning av polyamori. Uppdraget har sin bakgrund i motion 2024:17, där det föreslogs att Svenska kyrkan skulle uttala att den ställer sig bakom hela paraplybegreppet hbtqi, inklusive polyamori och asexualitet, samt uppdra åt kyrkostyrelsen att teologiskt bearbeta samtliga delar av begreppet.²

Vid beredningen av motionen inhämtades läronämndens yttrande över motionens första punkt. I sitt svar framhöll läronämnden att Svenska kyrkan under lång tid har bearbetat frågor som rör relationer och samlevnad. Nämnden erinrade i detta sammanhang om att välsignelse över samkönade par infördes 2005 samt att en ordning för vigsel för såväl olik- som samkönade par har funnits sedan 2009. Samtidigt konstaterade läronämnden att det är oklart vad det skulle innebära för Svenska kyrkan att ”ställa sig bakom” ett paraplybegrepp, särskilt ett begrepp som beskrivs som dynamiskt och föränderligt. Mot denna bakgrund angav nämnden att den inte kunde göra den nödvändiga bedömningen av förslagets läromässiga implikationer.³

Läronämndens yttrande blev vägledande för den fortsatta behandlingen av ärendet. I den fortsatta beredningen anslöt sig utskottet till läronämndens bedömning och förordade att motionen skulle avslås. Samtidigt framhölls att det finns ett behov av fortsatt teologisk fördjupning och kunskapshöjning, inte minst mot bakgrund av att kunskapen om dessa frågor bedömdes vara låg inom kyrkan. Det betonades även att polyamorösa och hbtqia+-personer ska kunna känna sig välkomna i kyrkan.

Kyrkomötets beslut kom därmed att utformas i nära relation till läronämndens svar. Motionens förslag om att Svenska kyrkan skulle ställa sig bakom hela paraplybegreppet bifölls inte. I stället beslutades om ett fortsatt arbete, där kyrkostyrelsen gavs i uppdrag att teologiskt fortsätta bearbeta paraplybegreppet hbtqia+ samt särskilt polyamori. Det är ur denna beslutade ordning som föreliggande kunskapssammanställning har vuxit fram.

¹ Genomgående används gemener för hbtq, hbtqia+ osv. om det inte rör sig om direkta citat då ursprunglig skrivning har bevarats. Detta är i linje med Institutet för språk och folkminnets rekommendation. Institutet för språk och folkminnen (Isof). ”Fråga: Skriver man hbtqi eller HBTQI – och är det den förkortningen man bör använda?” Frågelådan (informationssida). <https://frageladan.isof.se/faqs/30444>. Hämtad 19 maj 2026.

² Sjöö, Linda. *Polyamori, asexualitet och hbtqi-begreppet*. Motion 2024. Kyrkomötet.

³ Kyrkomötet, Läronämnden. *Polyamori, asexualitet och hbtqi-begreppet*. Yttrande 2024:4y (Ln 2024:4y), 2024.

Kunskapssammanställningen är således inte ett ställningstagande i sak, utan avsedd att utgöra underlag för fortsatt reflektion och vidare teologisk bearbetning. Den syftar till att ge en översikt över befintligt kunskapsläge, belysa Svenska kyrkans teologi, praktik och förhållningssätt historiskt och i nutid, beakta relevant samtida teologisk och religionsvetenskaplig forskning samt identifiera kunskapsluckor. Därigenom avser kunskapssammanställningen att bidra till det fortsatta arbete som Kyrkomötets beslut har initierat.⁴

Kunskapssammanställningen är gjord av Martin Langby, teologie doktor i etik, Uppsala universitet. Under processen har samråd skett med Sara Björk, Erik Gyll, Maria Södling, Marit Norén, Caroline Strömbäck, Karin Sarja samt Cristina Grenholm. Under arbetet har även ett antal personer konsulterats, då främst med egen erfarenhet av vad som ryms inom hbtqia+ och/eller polyamori och med kopplingar till den kristna regnbågsrörelsen. Av personliga och säkerhetsmässiga skäl förblir dessa personer anonyma.

1.1 Syfte och mål

Kunskapssammanställningen belyser det aktuella kunskapsläget kring hbtqia+ och polyamori i relation till teologi och kyrklig praktik. Syftet är att synliggöra Svenska kyrkans teologiska ställningstaganden och aktiviteter på området, samt identifiera teologiska utmaningar och utvecklingsbehov.

1.2 Metod, källor samt disposition

Denna kunskapssammanställning syftar till att ge en orienterande nulägesbild av forskningsläge, centrala begrepp samt relevanta kyrkliga, samhälleliga och rättsliga sammanhang rörande hbtqia+ och polyamori i relation till Svenska kyrkans teologi och praktik. Arbetet har genomförts som en kombinerad litteraturöversikt och dokumentanalys. Tyngdpunkten ligger på att identifiera, sammanfatta och tematiskt strukturera befintlig kunskap, snarare än att formulera färdiga teologiska ställningstaganden. Till detta kommer vissa normativa överväganden, vilka följer av uppdragets utformning och framför allt aktualiseras i den avslutande analysen gällande fortsatt teologisk bearbetning.

⁴ Detta liknar tidigare beslut inom Kyrkostyrelsen där olika frågor kommit att bearbetas. Bland dessa finns frågor om samliv, familj och äktenskap, där Teologiska kommittén fått stöd för att bearbeta dessa frågor. 2005 publicerades rapporten *Kärlek, samlevnad och äktenskap* (Svenska kyrkans utredningar 2005:1) vilket senare ledde fram till att två antologier publicerades *Uppdrag samliv – om äktenskap och samlevnad* (2007) samt *Kärlekens förändrade landskap – teologi om samlevnad* (2009). Dessa antologier berörs inte närmare här med hänvisning till fokus och omfång, men ska ses som viktiga inlägg i en bredare diskussion om frågor som denna kunskapssammanställning berör. För vidare läsning, se: Lindfelt, Mikael, och Johanna Gustafsson Lundberg (red.). *Uppdrag samliv – om äktenskap och samlevnad*. Antologi. Stockholm: Verbum, 2007. Lindfelt, Mikael, och Johanna Gustafsson Lundberg (red.). *Kärlekens förändrade landskap – teologi om samlevnad*. Antologi. Stockholm: Verbum, 2009.

Den metodologiska utgångspunkten för kunskapssammanställningen är att teologisk bearbetning inte kan ske frikopplad från människors levda erfarenheter, samhälleliga villkor, kyrklig praktik, historiska beslut eller aktuell forskning. Frågor om hbtqia+ och polyamori berör språk, identitet, kropp, relationer, hälsa, rättigheter, liturgi, bibeltolkning, pastoral omsorg och kyrkans självförståelse. Därför har kunskapssammanställningen utformats så att olika kunskapsfält får belysa varandra. Det innebär att samhällsvetenskapliga, psykologiska, rättsliga, teologiska och kyrkliga perspektiv inte behandlas som isolerade områden, utan som delar av ett sammanhang där varje del bidrar med nödvändig förståelse för den fortsatta teologiska reflektionen.

Litteraturoversikten omfattar teologisk och religionsvetenskaplig forskning samt, där det är relevant för kunskapssammanställningens syfte, samhällsvetenskapliga och psykologiska studier om livsvillkor, normer, utsatthet och hälsa. I urvalet av akademiska källor har i första hand vetenskapligt granskad forskning och etablerad facklitteratur prioriterats. Där forskningsläget är begränsat, eller där kunskapsluckor är tydligt dokumenterade, har även myndighetsrapporter och kunskapssammanställningar inkluderats. Dessa används främst för att kontextualisera frågorna och för att synliggöra vad som i dag kan beläggas respektive vad som saknas.

Dokumentanalysen har inriktats på material som belyser Svenska kyrkans hållning, beslut, vägledningar och praktiker över tid. Här ingår bland annat kyrkomöteshandlingar, utskottsbetänkanden, läronämndens yttranden och andra styrande eller vägledande texter, liksom dokumentation av utbildnings- och processmodeller samt exempel på lokala initiativ. Analysen fokuserar på hur teologiska antaganden och normer formuleras, hur de relaterar till pastoral praktik och hur spänningar mellan inkludering, samvetsfrågor, kyrklig ordning och människors levda erfarenheter hanteras.

Källkritiska överväganden har tillämpats genom att bedöma källors metodologiska transparens, begreppsliga tydlighet, avsändare och syfte. Material med tydligt polemiska anspråk används endast för att beskriva debattlägen och konfliktlinjer, inte som grund för generella slutsatser om kunskapsläge. Kunskapssammanställningens sammanställande karaktär innebär att den inte gör anspråk på att vara en systematisk översikt i strikt mening. Avgränsningar har varit nödvändiga utifrån ämnesområdets bredd och ett ojämnt kunskapsläge, särskilt avseende polyamori, asexualitet, aromantik och intersexvariation i svensk kyrklig och teologisk kontext. Där underlaget är svagt markeras detta som ett resultat i sig och fungerar som grund för kunskapssammanställningens identifiering av kunskapsluckor.

Kunskapssammanställningens disposition är vald för att stegvis leda läsaren från grundläggande orientering till fördjupad teologisk analys. Ordningen är

därför både pedagogisk och metodisk. Den börjar i begrepp, livsvillkor och samhälleliga sammanhang, går vidare till Svenska kyrkans egen historia och praktik, fördjupar därefter de teologiska och religionsvetenskapliga perspektiven och avslutas med en analys av vilka kunskapsluckor och bearbetningsbehov som framträder.

Del 2: Det aktuella kunskapsläget om hbtqia+ och polyamori, placeras direkt efter den inledande delen eftersom den ger den grundläggande orientering som behövs för att kunskapssammanställningens senare teologiska och kyrkliga resonemang ska kunna förstås. Här klargörs centrala begrepp, såsom hbtqia+, polyamori, normer, minoritetsstress och minoritetsglädje. Att börja med språk och begrepp är metodiskt viktigt eftersom orden inte enbart beskriver verkligheten utan också formar hur frågor uppfattas, vilka erfarenheter som blir synliga och vilka som riskerar att osynliggöras. Därefter behandlas psykologiska och samhällsvetenskapliga perspektiv på hälsa, livsvillkor, utsatthet och glädje. Dessa avsnitt visar varför frågorna inte endast är interna kyrkliga eller teoretiska frågor, utan berör människors konkreta livsvillkor, tillgång till trygghet, erkännande och gemenskap.

I samma del behandlas också det sociologiska och rättsliga sammanhanget i Sverige. Detta avsnitt kommer efter begrepps- och livsvillkorsavsnitten eftersom rättsliga reformer behöver förstås i relation till de erfarenheter och normer de svarar mot. Genom att följa utvecklingen från kriminalisering och patologisering till diskrimineringsskydd, partnerskapslagstiftning, könsneutraltäktenskap och transrelaterade reformer synliggörs både förändring och kvarstående ojämlikhet. Den rättsliga utvecklingen visar att formellt erkännande har betydelse, men också att lagstiftning inte automatiskt undanröjer sociala normer, utsatthet eller bristande erkännande.

Del 3: Svenska kyrkans teologi, praktik och förhållningssätt, följer därefter eftersom Svenska kyrkans egen utveckling behöver förstås mot bakgrund av det bredare kunskapsläget och samhällssammanhanget. Först efter att centrala begrepp, livsvillkor och rättsliga förändringar har etablerats blir det möjligt att tydligare analysera hur Svenska kyrkan historiskt och i nutid har förhållit sig till frågor om kön, sexualitet, relationer, inkludering och diskriminering. Denna del är med för att synliggöra att kyrkan inte endast reagerar på samhällsförändringar, utan också själv har varit en aktör som både har bidragit till normering och exkludering och samtidigt utvecklat teologiska, pastorala och liturgiska praktiker för erkännande och inkludering. Genom att behandla historiska rötter, kyrkliga beslut, praktiska initiativ, offentlig närvaro och frågor om polyamori och relationsmångfald blir det möjligt att se hur teologi växer fram i samspelet mellan lära, praktik, erfarenhet och institutionella beslut.

Del 4: Teologisk och religionsvetenskaplig forskning i samtiden, placeras efter genomgången av Svenska kyrkans egen utveckling. Skälet är att den

samtida forskningen då kan läsas som en fördjupande och delvis kritisk resurs i relation till de frågor som redan har aktualiserats. Queer teologi, teologiska perspektiv på kroppslighet, skapelse, intersexvariation, gränser, normer och gudsbild erbjuder begrepp och tolkningsramar som kan hjälpa till att bearbeta de spänningar som framträder i tidigare delar. Denna ordning gör att forskningen inte presenteras abstrakt eller fristående, utan som ett bidrag till att förstå och vidareutveckla kyrkans teologiska reflektion.

Del 5: Analys och identifikation av teologiska kunskapsluckor, kommer sist eftersom den bygger på kunskapssammanställningens samlade genomgång. Först när begrepp, livsvillkor, rättsliga sammanhang, kyrklig praktik och samtida teologisk forskning har belysts är det möjligt att identifiera vilka frågor som behöver fortsatt bearbetning. De kunskapsluckor som lyfts fram i den avslutande analysen är därför inte fristående teman, utan resultat av kunskapssammanställningens samlade material. De rör bland annat teologisk antropologi, kropp och skapelse, relationsetik och tvåsamhetsnorm, liturgi och erkännande, bibelsyn och hermeneutik samt kyrkans ansvar för upprättelse, trygghet och fortsatt omprövning.

Ordningen mellan dessa analytiska områden är också avsiktlig.

Kunskapssammanställningen rör sig från frågor om människosyn, kropp och identitet till frågor om relationer, vidare till hur erkännande gestaltas liturgiskt och pastoralt, därefter till hur bibliska texter och traditioner tolkas och slutligen till kyrkans ansvar som institution och gemenskap. På så sätt följer analysen en teologisk rörelse från människan och kroppen, via relationer och riter, till tolkning, kyrklig praktik och ansvar. Denna progression gör det möjligt att undvika att frågorna reduceras till enbart etik, juridik eller identitetspolitik. I stället synliggörs hur de berör flera av teologins grundfrågor: vem människan är, hur gemenskap formas, hur kyrkan tolkar sin tradition och hur evangelium gestaltas i mötet med människors faktiska liv.

Arbetet har inte omfattat insamling av personuppgifter, intervjuer eller annan forskning med mänskliga deltagare. Under arbetets gång har dock samtal och samråd förts med personer med sakkunskap, kyrklig erfarenhet och/eller egen erfarenhet av de frågor som behandlas. Dessa samtal har fungerat som orienterande och kvalitetshöjande inspel, men utgör inte empiriskt forskningsmaterial i strikt mening. Framställningen eftersträvar ett sakligt och icke-patologiserande språk, med uppmärksamhet på hur terminologi kan inkludera eller exkludera. Ett genomgående metodologiskt mål är att skilja mellan deskriptiva nivåer och normativa slutsatser, så att kunskapssammanställningen kan fungera som ett kunskapsunderlag för fortsatt teologisk analys och bearbetning i enlighet med uppdragets utformning.

1.3 Hur teologi växer fram i Svenska kyrkan

Nedan följer en kort reflektion kring hur ny teologi tas fram ("produceras") inom Svenska kyrkan. Den är inte uttömmande, men ger en översiktlig bild kring hur det ofta kan se ut. Detta är viktigt för att förstå kontexten till denna kunskapssammanställning och i vilket sammanhang den är skriven.

Kyrkomötesbeslutet som ligger till grund för denna kunskapssammanställning har gett i uppdrag att teologisk bearbeta hbtqia+ samt polyamori. Det är därför viktigt att förstå hur delar av sådan teologisk bearbetning kan ta form inom ramen för Svenska kyrkan.

I Svenska kyrkan förstås teologi både som reflekterad lära och som något som växer fram i kyrkans levda liv. Teologisk utveckling sker därför inte genom ett enskilt beslut eller inom ett slutet läroämbete, utan genom ett samspel mellan bibeltolkning, kyrkans tradition, samtida erfarenheter och kyrkans organisatoriska strukturer. Detta gör att ny teologi i Svenska kyrkan oftast formas processuellt, dialektiskt och dialogiskt, snarare än genom snabba eller entydiga ställningstaganden i olika frågor. Som folkkyrka tar Svenska kyrkan inte heller ställning i alla teologiska frågor, utan lämnar vissa områden "öppna" för att rymma en bredd av uppfattningar. Detta är på gott och ont, då teologisk åsiktspluralism både inkluderar önskvärda, likväl som mindre önskvärda, element beroende på perspektiv. Då öppenheten rymmer en mångfald, oftast positiv, så måste även de mer problematiska och intoleranta perspektiven uppfattas vara en del av kyrkans bredare sfär.

En viktig utgångspunkt är att teologi inte enbart produceras inom akademien eller på nationell nivå inom Svenska kyrkan. Teologi formas också kontinuerligt i predikan, undervisning, diakoni, själavård och i kyrkans möte med samhällsfrågor. I dessa sammanhang relateras bibeltexter och teologiska traditioner till människors konkreta livsvillkor, vilket bidrar till att nya teologiska perspektiv gradvis tar form. Denna lokala och pastorala teologibildning återkopplas i sin tur till kyrkans gemensamma samtal genom utbildningar, fortbildning, remissvar och kyrkans demokratiska strukturer samt i utbyte med omgivande samhälle och akademi.

På nationell nivå spelar forskning och analys en central roll. Kyrkokansliet bedriver och främjar forskning med relevans för kyrkans teologi, organisation och samhällsuppdrag. Genom forskningsrapporter, analyser och publikationer förses kyrkan med kunskapsunderlag som kan bidra till fördjupad teologisk reflektion. Kyrkan har även nära kopplingar till teologiska fakulteter och universitet/högskolor, och många teologiska impulser kommer via praktisk teologi, där forskningen tar sin utgångspunkt i kyrkans faktiska liv och verksamhet.

Ett särskilt organ för fördjupad teologisk reflektion är Svenska kyrkans teologiska kommitté. Kommittén arbetar med principiellt viktiga teologiska frågor och tar fram dokument som kan användas i hela kyrkan. Den har

också till uppgift att uppmärksamma kyrkostyrelsen och biskopsmötet på frågor som behöver vidare teologisk bearbetning. Kommittén består både av akademiska teologer samt personer med andra vetenskapliga och teologiska kompetenser och bland dessa finns en biskopsrepresentant, vilket speglar en ambition att låta olika perspektiv och kunskapsformer mötas. De texter som tas fram är oftast inte bindande, men fungerar ofta som referenspunkter i det fortsatta teologiska samtalet.

Biskopsmötet har en särskild roll i frågor som rör Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Biskoparna samlas regelbundet för gemensam teologisk reflektion och tar ställning i principiellt viktiga teologiska och ekumeniska frågor. Ett av biskopsmötets viktigaste uttryck är biskopsbrevet, som behandlar aktuella frågor och anger en teologisk riktning för kyrkan. Biskopsbrevet är vägledande snarare än strikt bindande, men har stor betydelse för hur teologiska frågor förstås och hanteras i stift och församlingar. Biskopsmötet yttrar sig också ofta inför beslut i kyrkostyrelsen när dessa rör mer grundläggande teologiska frågor.

När frågor kräver mer omfattande och strukturerad bearbetning tillsätter kyrkostyrelsen ofta utredningar. Dessa genomförs ibland inom ramen för serien Svenska kyrkans utredningar och arbetar utifrån direktiv som beslutats av kyrkostyrelsen. Utredningarna kan vara parlamentarisk sammansatta eller ledas av en eller flera sakkunniga, och innehåller ofta omfattande teologiska analyser i kombination med andra perspektiv. Ett centralt inslag i denna process är remissförfarandet, där utredningens förslag skickas till stift, församlingar, organisationer och andra berörda aktörer. På så sätt ges lokala erfarenheter och olika perspektiv möjlighet att påverka den fortsatta teologiska bearbetningen. Även experter kan agera remissinstans.

Kyrkomötet, som är Svenska kyrkans högsta beslutande organ, har en viktig roll i att initiera och styra teologiska processer. Genom motioner, beslut och uppdrag kan kyrkomötet ge kyrkostyrelsen i uppdrag att ta fram teologiska fördjupningar eller utredningar. Kyrkomötet beslutar bland annat om kyrkoordningen och andra övergripande frågor, men fungerar också som en arena där teologiska perspektiv bearbetas med och mot varandra i en demokratisk process. Besluten innebär inte alltid att teologiska frågor är slutligt avgjorda, men de kan ange riktning och skapa mandat för fortsatt teologiskt arbete.

Sammantaget kan Svenska kyrkans sätt att ta fram ny teologi beskrivas som ett ickelinjärt flerstegsförfarande där teologi formas i växelverkan mellan lokal praktik, akademisk reflektion, biskoplig vägledning och demokratiskt beslutsfattande. Processerna är ofta långsamma, dialektiska och dialogiska, men präglas samtidigt av en ambition att ny teologi ska vara både teologiskt förankrad och relevant för kyrkans liv i samtiden och framtiden.

Del 2: Det aktuella kunskapsläget om hbtqia+ och polyamori

2.1 Ord, begrepp och sociologiskt perspektiv

I denna del ges den grundläggande orientering som behövs för kunskapssammanställningens fortsatta teologiska och kyrkliga analys. Här behandlas centrala begrepp, normer och erfarenheter som rör hbtqia+ och polyamori, liksom aktuella kunskaper om hälsa, livsvillkor, utsatthet och minoritetsglädje. Syftet är att visa att frågorna inte enbart är interna kyrkliga eller teoretiska, utan berör människors konkreta liv, relationer, kroppar, trygghet och möjlighet till erkännande. Genom att först klargöra språk, begrepp och samhällsrelaterade villkor skapas en gemensam förståelseram för de senare delarna. Det rättsliga och sociologiska sammanhanget placeras därför också här, eftersom lagstiftning, rättigheter och kvarstående ojämlikheter behöver förstås i relation till levda erfarenheter och sociala normer. Sammantaget fungerar delen som kunskapssammanställningens kunskapsmässiga grund.

Mångfald i kärlek och relationer är en central del av det bredare arbetet för inkludering i samhället. Begreppet hbtqia+ omfattar olika sexuella läggningar, könsidentiteter och uttryck som utmanar traditionella normer. På samma sätt representerar polyamori relationsformer som bygger på öppenhet, samtycke och respekt, och som visar att kärlek inte behöver följa en enda modell. Att förstå dessa begrepp är viktigt för att medvetandegöra rådande normer och arbeta för en värld där alla har rätt att leva och älska på sina egna villkor, oavsett identitet eller sexualitet.

2.1.1 Hbtqia+

Hbtqia+ är det begrepp som används i denna kunskapssammanställning. Under 1990-talet började man på engelska använda beteckningen LGB för lesbian, gay, bisexual och snart lades även Q till för queer. På svenska används ofta hbtq, hbtq+ eller som här, hbtqia+. Detta står för homosexualitet, bisexualitet, trans, queer, intersex, asexuell och/eller aromantisk (eller ibland allierad, även om det är mindre vanligt idag) samt + som ska visa på en öppenhet och inte låsa begreppet enbart till sin samtid. Detta begrepp, precis som andra begrepp för liknande fenomen, har fått kritik för att premiera en viss ordning eller för att vara exkluderande. Trots detta är begreppet att föredra då det ändå tydliggör ungefär vad som avses, men det bör uppmärksammas just att detta är något som skrivs i en viss tid, och att förändringar sannolikt kommer att ske framöver.⁵

⁵ Lundberg, Tove, Anna Malmquist, och Matilda Wurm (red.). *HBTQ+ : Psykologiska perspektiv på bemötande*, s. 9–10. Antologi/fackbok. Stockholm: Natur & Kultur, 2017.

Följande är en beskrivning av respektive bokstav i korthet:

H – Homosexuell: Person som blir kär i och/eller attraherad av personer av samma kön eller som liknar ens eget.

B – Bisexuell: Person som blir kär i och/eller attraherad av personer oavsett kön, eller av fler än ett kön.

T – Transperson: Person vars könsidentitet eller könsuttryck skiljer sig från det kön som registrerades vid födseln och själv identifierar sig som trans.

Q – Queer: Ett brett begrepp för identiteter och uttryck som utmanar normer kring kön och sexualitet.

I – Intersex: Person som är född med biologiska könsskarakteristika som inte entydigt passar in i kategorierna man eller kvinna. Tidigare beskrevs intersex ibland med ordet "hermafrodit" vilket idag har en mycket nedlåtande klang och ej ska användas. I bibliska sammanhang kan intersex ibland täcka in begreppet "eunuck", även om det är ett bredare begrepp i sin kontext.

A – Asexuell: Person som upplever liten eller ingen sexuell attraktion.

A – Aromantisk: Person som upplever liten eller ingen romantisk attraktion.

+ – Inkluderar andra identiteter och uttryck utanför dessa kategorier.

Här kan också nämnas begreppet cis, som kommer från latin och betyder "på samma sida". Det används för att beskriva personer vars könsidentitet stämmer överens med det kön som registrerades vid födseln. Om någon föds med biologiska egenskaper som klassificeras som kvinnliga och identifierar sig som kvinna, är personen cis. Det är alltså motsatsen till trans, där könsidentiteten skiljer sig från det tilldelade könet vid födseln.

Dyadisk: En person som *inte* är intersex.⁶ En person som faller inom gängse tvåkönsnorm.

Binär: Att vara *binär* innebär att man identifierar sig inom det traditionella könssystemet med två kön: man eller kvinna.

Icke-binär: Att vara *icke-binär* innebär att man inte enbart identifierar sig som man eller kvinna. Man kan vara både och, ingetdera, ha en flytande könsidentitet eller identifiera sig som något helt annat. Det är ett paraplybegrepp för många olika identiteter.

Pansexuell: *Pansexuell* betyder att man kan bli romantiskt och/eller sexuellt attraherad av personer oavsett kön. Ordet "pan" i pansexuell kommer från

⁶ RFSL. "Begreppsordlista." Informationssida. <https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/>. Hämtad 29 januari 2026.

grekiskan och betyder ”alla” eller ”hela”. I sammanhanget syftar ”pan” alltså på att attraktion kan riktas mot *alla kön*, utan att kön spelar en avgörande roll för vem man kan bli förälskad i eller attraherad av.

Begreppet hbtqia+ och polyamori har det gemensamt att de personer som identifierar sig, eller blir identifierade av andra, inom ramarna för dessa begrepp, oftast inte är en del av heteronormativ tvåsamhet och/eller cis. På så vis rymmer begreppen otroligt många människor, med vitt skilda erfarenheter och livsöden. Vissa identifierar sig med enbart en bokstav, andra med flera, och det kan se helt olika ut gällande relationsformer (ensamhet, tvåsamhet, eller flersamhet). Det finns således en inbyggd spänning i hur dessa begrepp används i denna kunskapssammanställning, men så som uppdraget är utformat samt hur samhället i stort använder dessa begrepp är det dessa som används.⁷ Precis som med andra mänskliga fenomen är det heller inte säkert att beskrivningarna är stabila över tid, utan personer kan ha olika erfarenheter som inkluderas inom olika delar av hbtqia+ och polyamori vid olika tillfällen i sitt liv. Detta gäller självklart även personer som i allmänhet uppfattar sig falla inom kategorin som heterocis.

2.1.2 Polyamori

Polyamori omfattar relationsformer där en person har eller kan ha flera kärleks- och/eller sexuella relationer samtidigt, med full medvetenhet och samtycke från alla inblandade parter. Det bygger på öppenhet, ärlighet och kommunikation, snarare än exklusivitet. Till skillnad från otrohet, som innebär att bryta mot överenskommelser om monogami i hemlighet, är polyamori en modell där transparens och respekt är centralt. Ibland benämns polyamori som flersamhet eller ”etisk icke-monogami”, vilka båda är vedertagna begrepp och i stort sett utbytbara.⁸

Polyamorösa relationer styrs i allmänhet av principer som öppen kommunikation, samtycke och respekt för alla parter känslor och gränser. Tydliga överenskommelser om vad som är acceptabelt är viktiga för att skapa trygghet, liksom ansvarstagande och jämlikhet mellan relationerna. Dessa principer gör att polyamori kräver ett högt engagemang och en vilja att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt.

⁷ Ninna Edgardh och Anna Karin Hammar uppmärksammar denna problematik i sin bok *Äkta makor – en queer historia* och kommer till samma slutsats som i denna kunskapssammanställning. För deras diskussion, se: Edgardh, Ninna, och Anna Karin Hammar. *Äkta makor – en queer historia*, s. 94–94. Stockholm: Verbum, 2025.

⁸ Begreppet relationsanarkist bör också nämnas och innebär att man inte gör strikt skillnad på olika typer av relationer, utan att dessa får konstitueras organiskt. Det innebär ibland, men inte alltid, att gränser mellan vänner, partner osv. inte är tydliggjorda och avgränsade. Ibland kan man ha sex med sina vänner, ibland inte, och man kan ha sex med en partner eller flera.

Trots detta finns det många missuppfattningar om polyamori. En vanlig föreställning är att det skulle vara samma sak som otrohet, vilket är fel eftersom polyamori bygger på öppenhet och samtycke. Andra tror att polyamori enbart handlar om sex, när det i själva verket handlar om känslomässiga relationer (även om relationer av mer eller mindre enbart sexuell karaktär också förekommer).⁹ Det är också fel att anta att polyamorösa personer inte kan vara trogna, trohet i polyamori innebär att följa överenskomna regler, inte exklusivitet. Vissa menar att polyamori är för människor som är rädda för engagemang, men i praktiken kräver det ofta mer kommunikation och ansvar än monogama relationer. Svartsjuka kan förekomma, men hanteras genom dialog och tillit. Slutligen är det en missuppfattning att polyamori är ovanligt eller ”konstigt”; det är relationsformer som blir allt mer synliga och accepterade på många platser. Här ska också nämnas att polyamorösa eller flersamma relationer kan ta många former, och att det inte finns en mall för hur det kan se ut.

2.1.3 Kort om normer

Normer på olika nivåer, allt från samhälleliga till mer lokala kulturer, styr ”hur man får vara” inom näst intill alla sociala aspekter. Genom olika maktordningar produceras och reproduceras föreställningar om vad som är önskvärt, mindre önskvärt, och vad som anses avvikande. Normer är i sig inget märkligt, men de skymmer och nedvärderar ofta det som faller utanför en majoritets preferenser och inövade mönster. Många normer är av godo, men det finns också normer som skapar orättvisa, begränsar människors handlingsutrymme samt tillgång till lika rättigheter, och som därför behöver kritiserats för att uppnå förändring och öka inkludering. Genom att arbeta med exempelvis normkritik kan man få syn på vilka normer som är styrande eller förhärskande, samt se hur dessa på olika vis hindrar människors tillgång till lika rättigheter och möjligheter. För många personer som ryms under begreppet hbtqia+ upplevs cis-normer och heteronormer som begränsande.¹⁰ Även tvåsamhetsnormen, som ofta är sammanbunden med heterocisnormer, kan uppfattas som begränsande för personer som lever eller önskar leva polyamoröst. För att arbeta för lika rättigheter, möjligheter samt ökad

⁹ Personer som lever som swingers eller liknande brukar inte räknas in som polyamorösa, då det i allmänhet finns en relation med *en* partner i grunden, medan en eller båda i relationen ibland har sex med personer utanför relationen. Detta kan ske med en eller flera personer, spontant eller över tid och innebär inte otrohet då det är överenskommet. Personer som lever som swingers, gör partnerbyten vid sex eller liknande följer inte heller alltid en mall och det kan se olika ut.

¹⁰ Lundberg, Tove, Anna Malmquist, och Matilda Wurm (red.). *HBTQ+: Psykologiska perspektiv på bemötande*, s. 8. Antologi/fackbok. Stockholm: Natur & Kultur, 2017.

inkludering, bör flera perspektiv belysas samtidigt genom intersektionella¹¹ perspektiv, vilket görs i denna kunskapssammanställning.

2.1.4 Minoritetsstress

Minoritetsstress är ett begrepp som används för att beskriva den särskilda psykosociala belastning som kan uppstå när personer tillhör grupper som återkommande utsätts för normavvikelse, stigma, osynliggörande, diskriminering eller hot. Begreppet används ofta för att förstå hälsoskillnader mellan hbtqia+-personer och majoritetsbefolkningen, men kan även vara relevant i relation till polyamorösa och flersamma personer som möter tvåsamhetsnormer och bristande erkännande. Minoritetsstress handlar inte om att identiteten eller relationsformen i sig orsakar ohälsa, utan om de sociala villkor som omger den. Stressen kan bestå av direkta erfarenheter av kränkningar eller våld, men också av förväntan om negativt bemötande, behovet av att dölja delar av sitt liv eller ständig vaksamhet inför hur andra ska reagera. Därmed kan minoritetsstress påverka både psykisk och fysisk hälsa, liksom tilliten till institutioner, vård, familj, arbetsliv och religiösa sammanhang.

2.1.5 Minoritetsglädje och transglädje

Som en viktig komplettering till minoritetsstress används ibland begreppet minoritetsglädje för att synliggöra de positiva erfarenheter, resurser och gemenskaper som kan växa fram i minoritetspositioner. Begreppet innebär inte att utsatthet förnekas eller förminskas, utan betonar att hbtqia+-personers och polyamorösa personers liv inte enbart kan förstås genom lidande, risk och diskriminering. Minoritetsglädje kan handla om stolthet, frihet, lättnad och mening i att leva öppet och i samklang med sig själv. Den kan också ta form i gemenskaper, valda familjer, aktivism, skapandet av egna språk och traditioner samt i erfarenheten av att bli sedd och bekräftad av andra. För polyamorösa personer kan minoritetsglädje exempelvis uttryckas i möjligheten att forma relationer utifrån öppenhet, samtycke och omsorg snarare än givna normer. I ett kyrkligt och existentiellt sammanhang aktualiserar minoritetsglädje frågor om erkännande, livsmod, gemenskap och människors möjlighet att blomstra.

Transglädje (av engelskans ”trans joy”) är ett begrepp som används för att synliggöra de positiva erfarenheter som kan följa av att leva som transperson

¹¹ Ett intersektionellt perspektiv i antidiskrimineringsarbete innebär att man ser hur olika maktordningar och diskrimineringsgrunder, som till exempel kön, etnicitet, ålder, funktionsnedsättning, sexualitet och socioekonomi, samverkar och påverkar varandra samtidigt. Man fokuserar alltså inte på en kategori i taget, utan ser hur flera identiteter kan skapa särskilda former av utsatthet. Man förstår också att människor kan ha olika erfarenheter av samma problem, beroende på deras position i olika maktstrukturer, samt att man utformar åtgärder som tar höjd för kombinerade och komplexa diskrimineringsmönster samtidigt.

i samklang med sin könsidentitet.¹² Det kan handla om känslor av lättnad, glädje och helhet när ens kön blir bekräftat av omgivningen, när kropp, språk och självbild upplevs stämma bättre överens, eller när en person finner gemenskap med andra med liknande erfarenheter. Begreppet har vuxit fram som en motvikt till ensidiga berättelser om transpersoners liv som präglade av lidande, diskriminering och utsatthet. Utan att förneka dessa realiteter betonar transglädje att transpersoners liv rymmer kreativitet, kärlek, styrka och livsglädje. I ett existentiellt och pastoralt sammanhang kan transglädje förstås som uttryck för människans längtan efter att bli sedd, erkänd och leva sant inför sig själv och andra: något som knyter an till bredare frågor om människovärde, gemenskap och andlig hemvist.

2.2 Psykologiska perspektiv

I detta avsnitt redogörs för forskningen kring identitet, psykisk hälsa och minoritetsstress hos hbtqia+-personer, samt psykologiska studier om polyamori och relationsetik. Detta är ett urval och samtidigt bör det påpekas att det relativt sett finns få studier som berör området hbtqia+ och i ännu mindre omfattning polyamori. Här måste nämnas att asexualitet och aromantik i princip är helt utelämnade från denna del av kunskapssammanställningen. Detta visar på en problematisk lucka i underlaget och hur denna grupp inte beforskas likt andra grupper. I denna del kan det eventuellt tolkas som att en stor del av de personer som ryms inom begreppet hbtqia+ har miserabla liv, vilket inte stämmer. Livet är varierat för alla människor, vilket bör understrykas. Samtidigt finns det tydliga strukturella ordningar som påverkar människor olika, och det är så denna del bör läsas.

2.2.1 Unga hbtqi-personers hälsa och levnadsvanor (sammanfattande analys av MUCF 2022)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) visar i rapporten *Jag är inte ensam, det finns andra som jag* från 2022 att unga hbtqi-personer i Sverige har betydligt sämre hälsa och levnadsvanor än unga heterocispersoner.¹³ Skillnaderna gäller både fysisk och psykisk hälsa, men är särskilt tydliga när det gäller psykiskt välbefinnande. Resultaten bygger på

¹² Det pågår aktuell forskning i Sverige som dock inte är klar. Ett sådant projekt är "Minoritetsstress och minoritetsglädje hos transpersoner" vid Örebro universitet: Örebro universitet. "Minoritetsstress och minoritetsglädje hos transpersoner." Projektbeskrivning/informationssida. <https://www.oru.se/forskning/forskningsproj/bsr/minoritetsstress-och-minoritetsgladje-hos-transpersoner/>. Hämtad 19 maj 2026.

¹³ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). *Jag är inte ensam, det finns andra som jag: Unga hbtqi-personers hälsa och levnadsvanor*. Rapport. Växjö: MUCF, 2022. https://www.mucf.se/sites/default/files/2022/08/MUCF-RAPPORT-2022-Unga%20hbtqi-personers%20levnadsvillkor_0.pdf. Hämtad 3 juni 2026.

nationella enkätundersökningar, kompletterade med intervjuer och ungas egna berättelser.

Rapporten visar att omkring en tredjedel av unga hbtqi-personer upplever att de har en god psykisk hälsa. Förekomsten av diagnostiserad depression, självmordstankar och självmordsförsök är väsentligt högre bland unga hbtqi-personer än bland unga heterocispersoner. Ungefär var femte ung hbtqi-person har någon gång övervägt att ta sitt liv, och självmordstankar är omkring fyra gånger vanligare i gruppen jämfört med unga heterocispersoner. Även när det gäller självskattad fysisk hälsa uppger unga hbtqi-personer lägre nivåer av välbefinnande och nöjdhet.

Särskilt utsatta grupper inom hbtqi-populationen är transpersoner, ickebinära personer och unga med funktionsnedsättning. Dessa grupper rapporterar genomgående sämre psykisk hälsa, lägre livstillfredsställelse och större svårigheter i kontakt med vård och samhällsstöd. Unga med könsidentiteter som avviker från den binära normen beskriver också en mer negativ syn på framtiden och en ökad känsla av utsatthet.

När det gäller levnadsvanor visar rapporten inga tydliga skillnader mellan unga hbtqi-personer och unga heterocispersoner vad gäller alkohol- och nikotinanvändning. Däremot är bruk av narkotika, inklusive cannabis, annan narkotika och receptbelagda läkemedel utan läkares ordination, vanligare bland unga hbtqi-personer. Forskningsgenomgången i rapporten pekar på ett samband mellan ökad psykisk ohälsa, diskriminering, minoritetsstress och riskbruk.

Sociala relationer framstår som en viktig skyddsfaktor för hälsa, men unga hbtqi-personer är i genomsnitt mindre nöjda med sina familjrelationer, vänskapsrelationer och romantiska relationer än unga heterocispersoner. En lägre andel känner sig fullt inkluderade i sin familj. Samtidigt är det något vanligare bland unga hbtqi-personer att ha någon att dela sina innersta känslor med, vilket kan tyda på starka, om än färre, nära relationer. Unga hbtqi-personer vänder sig också oftare till vuxna utanför familjen för råd och stöd kring hälsa.

Ett genomgående tema i rapporten är att omgivningens attityder har stor betydelse för hälsoutfallen. Unga beskriver hur diskriminering, kränkningar, osynliggörande och negativ samhällsdebatt bidrar till stress, psykisk ohälsa och minskat välbefinnande. Begreppet minoritetsstress används för att förklara hur återkommande exponering för negativa normer och bemötanden påverkar både psykisk och fysisk hälsa över tid.

Rapporten visar också på omfattande utmaningar i hälso- och sjukvården. Unga hbtqi-personers erfarenheter av vården är blandade, men många beskriver bristande bemötande, otillräcklig kunskap hos vårdpersonal och ett normativt förhållningssätt kring kön och sexualitet. Vårdrelaterade hinder är

särskilt påtagliga för transpersoner och intersexpersoner. Långa väntetider till könsbekräftande vård, svårigheter att få remiss och bristande samordning mellan olika vårdinstanser lyfts som centrala problem. Vissa unga beskriver hur dessa brister bidrar till försämrad psykisk hälsa, ekonomisk belastning och i vissa fall självmedicinering.

Sammanfattningsvis konstaterar MUCF att unga hbtqi-personer befinner sig i en tydlig ojämlik hälsosituation jämfört med unga heterocispersoner. Skillnaderna har dessutom ökat över tid när det gäller livstillfredsställelse och framtidstro. Rapporten understryker vikten av strukturella åtgärder för att motverka diskriminering, stärka tillgången till trygg och jämlik vård samt förbättra ungas möjligheter till stödjande sociala relationer.

2.2.2 Minoritetsstress som ram för att förstå transpersoners hälsa

Folkhälsomyndighetens rapport från 2015 visar tydligt att skillnader i hälsa mellan transpersoner och befolkningen i stort i hög grad kan förstås genom minoritetsstress.¹⁴ Med minoritetsstress avses den långvariga psykosociala belastning som uppstår när individer tillhör en stigmatiserad minoritet och kontinuerligt utsätts för fördomar, diskriminering, hot eller våld, samt förväntningar om sådana erfarenheter. Rapporten utgår explicit från denna teoretiska ram för att förklara varför transpersoner, trots att många skattar sitt allmänna hälsotillstånd som gott, samtidigt uppvisar en mycket hög förekomst av psykisk ohälsa och självmordsnära beteenden.

Studien, som baseras på en webbaserad enkät med 800 respondenter, visar att transpersoner i Sverige lever under livsvillkor som innebär en systematisk exponering för både faktiska och förväntade kränkningar. Över hälften av deltagarna rapporterar att de utsatts för kränkande bemötande under de senaste tre månaderna, oftast med koppling till könsuttryck eller könsidentitet. Detta är en avsevärt högre andel än i befolkningen som helhet och illustrerar hur minoritetsstress skapas genom återkommande negativa sociala erfarenheter i vardagen.

En central komponent i minoritetsstress, som tydligt framkommer i rapporten, är undvikandebeteenden. Två tredjedelar av respondenterna uppger att de under det senaste året avstått från olika aktiviteter av rädsla för diskriminering eller dåligt bemötande. Detta gäller exempelvis att delta i sociala sammanhang, träna på gym, söka vård eller närma sig nya sociala kontakter. Sådana ständiga anpassningar och begränsningar av livsutrymmet fungerar både som en konsekvens och en förstärkning av minoritetsstress

¹⁴ Folkhälsomyndigheten. *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner: En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige*. Rapport. Solna: Folkhälsomyndigheten, 2015.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/c5ebbb0ce9aa4068aec8a5eb5e02bafc/halsan-halsans-bestamningsfaktorer-transpersoner.pdf>. Hämtad 3 juni 2026.

och bidrar till social isolering samt minskade möjligheter till hälsofrämjande aktiviteter.

Rapporten visar även att transpersoner i hög grad utsätts för våld, vilket ytterligare förstärker minoritetsstressens effekter. Omkring var femte respondent har någon gång utsatts för våld på grund av sin transerfarenhet, och över en tredjedel har utsatts för psykiskt våld under det senaste året. Den höga utsattheten för sexuellt våld, där 30 procent uppger att de någon gång tvingats till sex mot sin vilja, är särskilt allvarlig och utgör en stark riskfaktor för långvarig psykisk ohälsa. Dessa erfarenheter bidrar till en ständig beredskap för hot, vilket enligt minoritetsstressmodellen har en nedbrytande effekt på både psykisk och fysisk hälsa.

Minoritetsstressens konsekvenser framträder särskilt tydligt i resultaten om psykisk hälsa. Över en tredjedel av respondenterna har under det senaste året allvarligt övervägt att ta sitt liv och ungefär lika många har någon gång i livet gjort ett självmordsförsök.¹⁵ Dessa nivåer är dramatiskt högre än i befolkningen i stort. Majoriteten av dem som haft självmordstankar anger att dessa helt eller delvis haft samband med deras transerfarenhet, vilket ger starkt stöd för antagandet att det är sociala och strukturella belastningar, snarare än individens identitet i sig, som driver ohälsan.

Rapporten belyser också hur minoritetsstress förstärks av lågt förtroende för samhällsinstitutioner. En stor andel av respondenterna uppger lågt förtroende för exempelvis polisen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och politiska institutioner. Många har erfarenhet av dåligt bemötande i vården och uppger att de skjutit upp eller avstått från att söka vård av rädsla för diskriminering. Detta skapar ett moment 22, där minoritetsstress både ökar vårdbehovet och samtidigt försvårar tillgången till stödjande insatser.

Sammantaget visar Folkhälsomyndighetens rapport att minoritetsstress är en central förklaringsmodell för transpersoners ojämlika hälsa. Ohälsan framstår inte som ett resultat av transidentitet i sig, utan som en konsekvens av strukturella normer, diskriminerande praktiker och social exkludering. Rapporten understryker därför vikten av breda samhälleliga insatser som minskar stigma, förebygger diskriminering och våld samt stärker trygghet och tillgång till transkompetent vård. Att reducera minoritetsstress framstår, utifrån resultaten, som en avgörande förutsättning för att uppnå jämlik hälsa för transpersoner i Sverige.

¹⁵ Folkhälsomyndigheten. *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner: En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige*, s. 38. Rapport. Solna: Folkhälsomyndigheten, 2015.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/c5ebbb0ce9aa4068aec8a5eb5e02bafc/halsan-halsans-bestamningsfaktorer-transpersoner.pdf>. Hämtad 3 juni 2026.

2.2.3 Hälsa och livsvillkor bland äldre hbtq-personer - En kartläggande litteraturöversikt av svensk forskning 2012–2022 - Folkhälsomyndigheten (2024)

Folkhälsomyndighetens rapport *Hälsa och livsvillkor bland äldre hbtq-personer* (2024) är en kartläggande litteraturöversikt av svensk forskning publicerad mellan 2012 och 2022.¹⁶ Syftet är att sammanställa och analysera tillgänglig kunskap om hälsa och livsvillkor bland äldre hbtqi-personer i Sverige samt att identifiera kunskapsluckor och behov av vidare utveckling.

Översikten visar att forskningsläget är begränsat och ojämnt. Studierna rör i huvudsak äldre homosexuella, personer som tillhör sexuella minoriteter samt äldre transpersoner. Det saknas helt, eller nästan helt, forskning om flera undergrupper, såsom äldre personer med intersexvariation, äldre bisexuella inom flera områden samt äldre hbtq-personer med demenssjukdom. Flera studier bygger dessutom på små urval, vilket innebär att resultaten i vissa fall behöver tolkas med försiktighet.

Trots dessa begränsningar framträder tydliga mönster. Rapporten visar att social isolering och ofrivillig ensamhet är vanligare bland äldre hbtq-personer än bland jämnåriga heterosexuella och cispersoner. Många har begränsade kontakter med sin ursprungsfamilj, ofta som en följd av negativa reaktioner när de valt att leva öppet med sin identitet. I stället har flera etablerat så kallade valda familjer, bestående av vänner, tidigare partner och andra närstående, som fungerar som viktiga resurser för praktiskt, socialt och emotionellt stöd.

När det gäller hälsa indikerar resultaten en ökad risk för psykisk ohälsa bland äldre hbtq-personer jämfört med befolkningen i stort. Studier visar förhöjd förekomst av depression, ångest och suicidalitet, särskilt bland grupper som tillhör sexuella minoriteter och bland transpersoner. Rapporten använder minoritetsstress som ett centralt analytiskt begrepp för att beskriva hur långvarig utsatthet för diskriminering, trakasserier och osynliggörande kan påverka hälsa och välbefinnande över livsloppet.

Äldre transpersoners erfarenheter av vård och omsorg lyfts särskilt fram. Många vittnar om kränkande och traumatiska upplevelser i tidigare kontakter med vården, inte minst inom den könsbegränsande vården under tidigare decennier. Även i dag rapporteras bristande bemötande, låg hbtq- och transkompetens samt inslag av ålderism inom både hälso- och sjukvård och socialtjänst. Dessa erfarenheter bidrar till ett lågt förtroende för

¹⁶ Folkhälsomyndigheten. *Hälsa och livsvillkor bland äldre hbtq-personer: En kartläggande litteraturöversikt av svensk forskning 2012–2022*. Rapport. Solna: Folkhälsomyndigheten, 2024.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/3c44f4138b444be3a22ddda7d43694f3/halsa-livsvillkor-bland-aldre-hbtq-personer.pdf>. Hämtad 3 juni 2026.

välfärdssystemet och skapar en uttalad oro inför framtida vård- och omsorgsbehov.

Rapporten visar att denna oro skiljer sig från äldres generella farhågor om beroende i hög ålder. För äldre hbtq-personer handlar oron ofta om risken att bli dåligt bemött, osynliggjord eller diskriminerad, samt om att behöva dölja sin identitet i vård- och omsorgssituationer. För äldre transpersoner förstärks oron av rädslan för kroppslig exponering och ofrivilligt avslöjande av könsidentitet.

Mot bakgrund av resultaten identifierar Folkhälsomyndigheten flera utvecklingsområden. Dessa omfattar behov av stärkt och kontinuerlig kompetensutveckling om äldre hbtq-personers hälsa och livsvillkor inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård, ökad medvetenhet inom folkhälsoarbetet samt insatser som motverkar social isolering och ofrivillig ensamhet. Rapporten betonar även behovet av mer forskning för att kunna säkerställa en god och jämlik hälsa för äldre hbtq-personer i Sverige.

2.2.4 Översikt gällande "Kunskap om hälsa, livsvillkor och levnadsvanor bland personer med intersexvariation"¹⁷

Folkhälsomyndigheten har genomfört en kartläggning av det vetenskapliga kunskapsläget om hälsa, livsvillkor och levnadsvanor bland personer med intersexvariation.¹⁸ Kartläggningen utgör en del av myndighetens regeringsuppdrag att sammanställa kunskap och identifiera kunskapsluckor avseende jämlika förutsättningar för hälsa bland hbtqi-personer. Syftet har varit att identifiera, granska och sammanställa systematiska översikter av god vetenskaplig kvalitet samt att belysa områden där kunskap saknas eller är otillräcklig.

Kartläggningen visar att det saknas systematiska översikter med acceptabel risk för bias (alltså att de håller god vetenskaplig kvalitet) inom flera centrala

¹⁷ Folkhälsomyndigheten. *Kunskap om hälsa, livsvillkor och levnadsvanor bland personer med intersexvariation: En kartläggning av systematiska översikter*. Rapport. Solna: Folkhälsomyndigheten, 2025. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/e5a8afc9eccf4af58cd3817a9f3106c9/kunskap-halsa-livsvillkor-levnadsvanor-personer-intersexvariation.pdf>. Hämtad 3 juni 2026. För ytterligare läsning om diskrimineringsgrunder, se Diskrimineringsombudsmannen. "Ny rapport om intersexvariation och diskriminering." Pressmeddelande. Publicerad 28 juni 2022. <https://www.do.se/om-do/pressrum/aktuellt/2022/06-28-ny-rapport-om-intersexvariation-och-diskriminering>. Hämtad 29 juni 2026.

¹⁸ Folkhälsomyndigheten. *Kunskap om hälsa, livsvillkor och levnadsvanor bland personer med intersexvariation: En kartläggning av systematiska översikter*. Rapport. Solna: Folkhälsomyndigheten, 2025. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/e5a8afc9eccf4af58cd3817a9f3106c9/kunskap-halsa-livsvillkor-levnadsvanor-personer-intersexvariation.pdf>. Hämtad 3 juni 2026.

områden. Detta gäller i synnerhet psykisk hälsa, livsvillkor och levnadsvanor, där inga översikter av tillräcklig metodologisk kvalitet har identifierats för någon intersexpopulation. Även inom sexuell hälsa, utöver reproduktiva utfall vid Turners syndrom,¹⁹ är kunskapsläget mycket begränsat. Sammantaget innebär detta att möjligheten att dra säkra slutsatser om intersexpersoners livssituation, vardagsvillkor och hälsorelaterade beteenden är starkt begränsad.

En övergripande slutsats är att den befintliga sammanställda forskningen till stor del rör medicinska aspekter av hälsa och är koncentrerad till ett fåtal diagnosgrupper, framför allt Turners syndrom. Kunskap om livsvillkor, sociala faktorer, levnadsvanor och psykisk hälsa saknas i stor utsträckning, trots att dessa områden är centrala för att förstå och främja jämlika förutsättningar till hälsa. Bristen på kunskap riskerar att leda till att personer med intersexvariation får sina erfarenheter och behov osynliggjorda och att samhällets insatser inte utformas utifrån faktiska förutsättningar.

2.3.5 Unga och erfarenheter av "omvändelseförsök"

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fick 2020 i uppdrag av regeringen att kartlägga unga hbtq-personers utsatthet för så kallad omvändelseterapi, i rapporten benämnt omvändelseförsök.²⁰ Uppdraget motiverades av en ökande uppmärksamhet på nationell och internationell nivå kring försök att påverka, begränsa eller förändra barns och ungas sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck, samt en tydlig kunskapsbrist om hur sådana företeelser tar sig uttryck i Sverige. MUCF valde att använda begreppet omvändelseförsök i stället för omvändelseterapi för att betona att företeelsen omfattar mer än formella behandlingsliknande

¹⁹ Turners syndrom beskrivs av Socialstyrelsen enligt följande: "Turners syndrom orsakas av en medfödd kromosomavvikelse som innebär att barnet har en enda normal X-kromosom och saknar hela eller delar av den andra könskromosomen. Syndromet finns enbart hos flickor och kvinnor, och kännetecknas bland annat av kortväxthet och bristande äggstocksfunktion. Det är vanligt med hjärt-kärlavvikelse, hörselnedsättning samt underfunktion av sköldkörteln. Utan behandling kommer flickorna oftast inte in i puberteten och de är vanligen infertila. Syndromet diagnostiseras ibland redan i fosterstadiet eller under den tidiga barndomen, men ofta fastställs inte diagnosen förrän flickan har kommit upp i tonåren. Det finns ingen behandling som botar Turners syndrom. Behandlingen inriktas på att lindra symtomen, förebygga medicinska komplikationer och kompensera för de funktionsnedsättningar som syndromet leder till. Socialstyrelsen. "Turners syndrom." Sällsynta hälsotillstånd (kunskapsdatabas). <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/sallsynta-halsotillstand/om-kunskapsdatabasen/sok-bland-sallsynta-halsotillstand/turners-syndrom/>. Hämtad 22 januari 2026.

²⁰ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). *Unga hbtq-personers utsatthet för omvändelseförsök i Sverige*. Rapport. Växjö: MUCF, 2022. https://www.mucf.se/sites/default/files/2022/02/Omva%CC%88ndelse_rapport_2022_0.pdf. Hämtad 3 juni 2026.

insatser, och även innefattar påtryckningar och tvång av sociala, religiösa eller familjeskäl.

I rapporten definieras omvändelseförsök som försök att få någon att förändra, permanent dölja eller avstå från att leva i enlighet med sin sexuella läggning, könsidentitet eller sitt könsuttryck. Definitionen omfattar både direkta och indirekta metoder, såsom psykiska och sociala påtryckningar, hot, fysiskt och sexuellt våld, utfrysning, tvångsäktenskap, uppfostringsresor, religiösa ritualer och försök till "behandling" inom eller utanför vården. MUCF konstaterar att omvändelseförsök ofta överlappar med hedersrelaterat våld och förtryck, vilket bidrar till svårigheter att tydligt avgränsa företeelsen från andra former av utsatthet.

Resultaten visar att unga hbtq-personer är betydligt mer utsatta än unga heterocispersoner för påverkan i syfte att förändra deras identitet eller uttryck. Sammanlagt uppger 18 procent av unga hbtq-personer att de utsatts för någon form av sådan påverkan. Den vanligaste formen är att ha blivit tillsagd att förändra sig, vilket inte alltid utgör omvändelseförsök enligt rapportens snävare definition, men som ofta ingår i bredare mönster av kontroll. Fem procent av unga hbtq-personer uppger att de utsatts för mer allvarliga former som tydligt kan klassificeras som omvändelseförsök, exempelvis hot om eller genomförda uppfostringsresor, hot om tvångsäktenskap, fysisk eller psykisk tvångsutövning eller så kallade behandlingar.

Utsattheten är ojämnt fördelad inom hbtq-gruppen. Transpersoner, både binära och ickebinära, är särskilt utsatta, liksom unga som identifierar sig som homosexuella eller queera. Homosexuella tjejer rapporterar högre utsatthet än homosexuella killar, vilket enligt MUCF kan relateras till könsmönster inom hedersrelaterat våld och förtryck. En intersektionell analys visar vidare att risken ökar för unga hbtq-personer som har utländsk bakgrund, lever med funktionsnedsättning eller bor i landsbygdskommuner.

När det gäller vem som utövar påverkan visar resultaten att omvändelseförsök oftast sker i den ungas närmiljö. De vanligaste aktörerna är familjemedlemmar och andra unga, men även annan släkt och andra vuxna förekommer. I vissa fall rapporteras påverkan från personer kopplade till religiösa samfund, skola eller vård. Intervjuer och berättelser beskriver en vardag präglad av psykiskt våld i form av hot, kontroll, skam och social isolering, ibland i kombination med fysiskt eller sexuellt våld.

MUCF betonar att det inte är möjligt att uppskatta den faktiska omfattningen av omvändelseförsök i Sverige. Avsaknad av systematisk dokumentation, stora mörkertal och svårigheter att nå särskilt utsatta grupper, inte minst unga som lever i starkt kontrollerande eller hederspräglade miljöer, begränsar möjligheterna till säkra bedömningar. Rapporten visar också att ungas erfarenheter av att söka hjälp varierar kraftigt. Civilsamhällets

stödverksamheter beskrivs ofta som avgörande, samtidigt som det framkommer brister i kunskap och beredskap inom delar av det offentliga stödsystemet.

Mot bakgrund av resultaten drar MUCF slutsatsen att omvändelseförsök förekommer i Sverige och utgör en allvarlig kränkning av unga hbtq-personers rättigheter och hälsa. Den internationella forskningen som redovisas i rapporten visar samstämmigt att omvändelseförsök är ineffektiva och förenade med ökad risk för psykisk ohälsa och självmord. MUCF bedömer därför att det finns behov av ytterligare åtgärder, bland annat i form av ökad kunskap och kompetens hos berörda aktörer samt ett förbättrat och mer tillgängligt stöd till utsatta unga. Myndigheten föreslår även att förutsättningarna för ett särskilt förbud mot omvändelseförsök bör utredas,²¹ liksom möjligheten att stärka skyddet mot att barn och unga förs utomlands för sådana syften.

2.3 Sociologiskt och rättsligt sammanhang i Sverige

Sveriges utveckling vad gäller hbtqi-personers rättigheter kan sammanfattas som en lång rörelse från kriminalisering och medicinsk patologisering mot ett mer omfattande rättsligt erkännande och ett breddat diskrimineringskydd. Samtidigt visar statliga myndigheter och officiell statistik att hot, hat, diskriminering och ojämlika villkor består, vilket gör att den formella rättsutvecklingen behöver förstås i relation till sociala normer och levda erfarenheter. I detta avsnitt redogörs kronologiskt för centrala reformer, från avkriminalisering och partnerskapslag till könsneutralt äktenskap och diskrimineringslagstiftning, och därefter diskuteras några kvarstående utmaningar.²²

2.3.1 Från kriminalisering och diagnos till avkriminalisering och avmedikalisering

En viktig milstolpe i svensk rättshistoria är att sexuella relationer mellan samtyckande vuxna personer av samma kön avkriminaliserades 1944. Samtidigt kvarstod sjukdomsklassificering under flera efterföljande decennier. Parallellt så hade man alltså avkriminaliserat samkönat sex i

²¹ Detta har sedan skett, se Statens offentliga utredningar. *Förstärkt skydd för den personliga integriteten: Behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök*. Betänkande av Utredningen om stärkt skydd mot sexuella kränkningar (SOU 2023:37). Stockholm: Justitiedepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/07/sou-202337/>. Hämtad 19 maj 2026.

²² Regeringskansliet. "Historik om utvecklingen av hbtqi-personers rättigheter i Sverige." Informationssida. Publicerad 2026. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-likarattigheter-och-mojligheter/historik-om-utvecklingen-av-hbtqi-personers-rattigheter-i-sverige/>. Hämtad 19 februari 2026.

straffrätten men behöll fortsatt en medicinsk klassificering vilket illustrerar hur lagändringar inte nödvändigtvis innebär en samtidig normförskjutning inom alla delar av statliga institutioner och samhället i stort. Att homosexualitet senare togs bort som sjukdomsdiagnos är därför inte enbart en medicinsk-administrativ förändring utan även en del av ett bredare samhälleligt erkännande av att likabehandling inte bör villkoras av patologiserande föreställningar. Socialstyrelsen avskaffade homosexualitet som sjukdomsdiagnos 1979 vilket är en annan central milstolpe i svensk rättshistoria kopplat till hbtqia+. ²³

Först 2009 avskaffade Socialstyrelsen transvestism ²⁴ som sjukdomsbegrepp, ²⁵ vilket kan förstås som del av en successiv förskjutning där staten i ökande grad har flyttat fokus från avvikelse- och sjukdomsramar till rättigheter, likabehandling och skydd mot diskriminering.

2.3.2 Tidiga erkännanden: juridiskt kön och samboreformer

En annan tidig milstolpe är införandet av regler för juridisk könstillhörighet där lagen om fastställande av könstillhörighet (1972:119) trädde i kraft 1972 och gör därmed att Sverige blev ”det första landet i världen” att införa en formell möjlighet att efter prövning få en ny juridisk könstillhörighet fastslagen. ²⁶ Denna reglering innebär emellertid inte att villkor och krav för juridiskt erkännande varit oproblematiska, tvärtom har de varit föremål för betydande rättsliga och politiska förändringar, bland annat avseende steriliseringskrav (se nedan). ²⁷

²³ Regeringskansliet. ”Historik om utvecklingen av hbtqi-personers rättigheter i Sverige.” Informationssida. Publicerad 2026.
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/historik-om-utvecklingen-av-hbtqi-personers-rattigheter-i-sverige/>. Hämtad 19 februari 2026.

²⁴ Transvestism är *inte* samma som transperson. Transvestism innebär att en person periodvis klä sig i eller använda uttrycksformer som traditionellt förknippas med ett annat kön än det man tilldelades vid födseln. En transvestit identifierar sig oftast med sitt tilldelade kön och har sällan eller inget behov av att ändra sin kropp juridiskt eller medicinskt. Det handlar om ett uttryckssätt eller ett behov som kan variera i intensitet.

²⁵ Regeringskansliet. ”Historik om utvecklingen av hbtqi-personers rättigheter i Sverige.” Informationssida. Publicerad 2026.
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/historik-om-utvecklingen-av-hbtqi-personers-rattigheter-i-sverige/>. Hämtad 19 februari 2026.

²⁶ Regeringskansliet. ”Historik om utvecklingen av hbtqi-personers rättigheter i Sverige.” Informationssida. Publicerad 2026.
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/historik-om-utvecklingen-av-hbtqi-personers-rattigheter-i-sverige/>. Hämtad 19 februari 2026.

²⁷ Regeringen. *Upphävande av kravet på sterilisering för ändrad könstillhörighet*. Proposition 2012/13:107. Stockholm: Socialdepartementet, 2012.

Inom familjerättens område skedde under 1980-talet en begränsad men principiellt viktig rörelse mot att erkänna samkönade relationer genom samboreglering. Lagen om homosexuella sambor (1987:813) trädde i kraft 1988.²⁸ Där etablerades en juridisk ordning som, även om den inte likställde relationerna med äktenskap, markerade att samkönad samlevnad kunde omfattas av regler om samboförhållanden vilket får anses principiellt viktigt.

2.3.3 Partnerskapslagen: erkännande med avgränsningar

Nästa tydliga steg i familjerätten var lagen om registrerat partnerskap. Lagen om registrerat partnerskap (1994:1117) trädde i kraft 1995. I lagtexten anges som huvudregel att ”två personer av samma kön kan låta registrera sitt partnerskap”. Samtidigt var partnerskapet konstruerat med särskilda behörighetsvillkor (anknytning genom hemvist eller medborgarskap) och med en egen rättslig form som var skild från äktenskapet.²⁹

Att partnerskapslagen både innebar ett betydande erkännande och samtidigt innehöll formella begränsningar i förhållande till äktenskapet visas av dess upphävande i samband med att en könsneutral äktenskapslagstiftning infördes den 1 maj 2009.³⁰ Detta kan beskrivas som en gradvis övergång från en särskild samlevnadsform för personer av samma kön (partnerskap) till en gemensam form (äktenskap) som kan ingås oavsett kön.³¹

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/upphavande-av-kravet-pa-sterilisering-for-andrad_h003107/. Hämtad 19 februari 2026.

²⁸ Regeringskansliet. ”Historik om utvecklingen av hbtqi-personers rättigheter i Sverige.” Informationssida. Publicerad 2026.

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/historik-om-utvecklingen-av-hbtqi-personers-rattigheter-i-sverige/>. Hämtad 19 februari 2026.

²⁹ Svensk författningssamling. *Lag om registrerat partnerskap*. SFS 1994:1117. Stockholm: Justitiedepartementet, 1994. Upphävd 1 maj 2009.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19941117-om-registrerat-partnerskap_sfs-1994-1117/. Hämtad 19 februari 2026.

³⁰ Svensk författningssamling. *Lag om registrerat partnerskap*. SFS 1994:1117. Stockholm: Justitiedepartementet, 1994. Upphävd 1 maj 2009.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19941117-om-registrerat-partnerskap_sfs-1994-1117/. Hämtad 19 februari 2026.

³¹ Sveriges riksdag, Civilutskottet. *Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor*. Betänkande 2008/09:CU19. Beslut 1 april 2009.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/konsneutrala-aktenskap-och-vigselfragor_gw01cu19/. Hämtad 19 februari 2026.

2.3.4 Diskrimineringsskyddets framväxt: från sektorsvisa förbud till samlad diskrimineringslag

Parallellt med familjerättens utveckling har diskrimineringsskyddet byggts ut stegvis. Ett sådant exempel är när ”homosexuell läggning” 1987 lades till som grund i straffbestämmelsen om olaga diskriminering, vilket senare kom att ändras till ”sexuell läggning”. Under 1990-talet tillkom särskilda lagar, bland annat ett förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning (1999) och inrättandet av Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO 1999.³²

År 2003 breddades diskrimineringsskyddet även utanför arbetslivet genom lagen om förbud mot diskriminering (2003:307) vilken trädde i kraft och förbjöd diskriminering med samband till bland annat sexuell läggning inom flera samhällsområden, där bostadsmarknaden är en central del. År 2005 utökades skyddet så att diskrimineringsförbudet även omfattade delar av det sociala området, såsom socialtjänst, socialförsäkring och hälso- och sjukvård vilket får anses mycket viktigt.

Det tydligaste helhetsgreppet togs genom diskrimineringslagen (2008:567), som trädde i kraft den 1 januari 2009.³³ Lagens ändamål är att den ska ”motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter” oavsett bland annat ”sexuell läggning” och ”könsöverskridande identitet eller uttryck”.³⁴ 2009 lades ”könsöverskridande identitet eller uttryck” till som diskrimineringsgrund inom ramen för den nya samlade lagen vilket ytterligare breddar skyddet. Sedan 1 januari 2017 kräver diskrimineringslagen också att arbetsgivare bedriver ett fortlöpande, förebyggande och främjande arbete (”aktiva åtgärder”) för att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter med hänsyn till de sju diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder). Arbetet ska ske systematiskt i fyra steg: 1. undersöka, 2. analysera, 3. åtgärda samt 4. följa upp och utvärdera. Detta ska integreras i ordinarie verksamhet och inte bara hanteras först när problem uppstår.

³² Regeringskansliet. ”Historik om utvecklingen av hbtqi-personers rättigheter i Sverige.” Informationssida. Publicerad 2026. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/historik-om-utvecklingen-av-hbtqi-personers-rattigheter-i-sverige/>. Hämtad 19 februari 2026.

³³ Svensk författningssamling. *Diskrimineringslag*. SFS 2008:567. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet, 2008. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567/. Hämtad 19 februari 2026.

³⁴ Svensk författningssamling. *Diskrimineringslag*. SFS 2008:567. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet, 2008. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567/. Hämtad 19 februari 2026.

Samtidigt har begrepp och kategoriseringar i lagstiftningen uppmärksamats som normativt betydelsefulla och kan på intet sätt ses som oskyldiga. DO förklarar exempelvis att myndigheten ofta använder uttrycken ”könsidentitet eller könsuttryck” och bedömer att lagens begrepp ”könsöverskridande” kan riskera att befästa föreställningar om avvikelse i ett samhälle präglad av starka könsnormer.³⁵ Detta visar att rättsligt skydd, vilket i lagen kan vara (relativt) omfattande, kan samexistera med normer som påverkar hur skyddet upplevs och tillämpas i praktiken.

2.3.5 Hatbrott och straffrättsligt skydd: utvidgning av begreppet hets mot folkgrupp

Ett annat viktigt område är straffrättens skydd mot hat och hot riktat mot grupper inom hbtqia+. I propositionen *Hets mot folkgrupp, m.m.* (prop. 2001/02:59) föreslogs att tillämpningsområdet för bestämmelsen om hets mot folkgrupp skulle utvidgas så att också gärningar med anspelning på ”sexuell läggning” skulle komma att omfattas.³⁶ Lagändringen kom till uttryck i en ändrad lydelse i 16 kap. 8 § brottsbalken, där ”sexuell läggning” lades till i uppräknningen av skyddade grunder, och där ikraftträdandet skedde 1 januari 2003.³⁷

Att dessa straffrättsliga skydd finns utesluter dock inte att hat och hot fortsätter att vara en särskild samhällsutmaning med hänsyn till grupper inom hbtqia+. Regeringen framhåller uttryckligen att hot, hat och diskriminering fortfarande förekommer mot hbtqi-personer.³⁸ Brås hatbrottsstatistik ger också tydligt underlag för att hbtqi-relaterade hatbrott utgör en återkommande del av de särskilt identifierade motiven i polisanmälningar.³⁹

2.3.6 Från adoption och assisterad befruktning till könsneutralt äktenskap

Utöver partnerskapets införande har familjerätten under 2000-talet förändrats genom reformer kopplade till föräldraskap. Registrerade partner gavs 2003

³⁵ Diskrimineringsombudsmannen. ”Diskrimineringsgrunder – vad är det?” Informationssida. Senast uppdaterad 2 juli 2025.

<https://www.do.se/diskriminerad/diskrimineringsgrunder>. Hämtad 19 februari 2026.

³⁶ Regeringen. *Hets mot folkgrupp, m.m.* Proposition 2001/02:59. Stockholm: Justitiedepartementet, 2001. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/hets-mot-folkgrupp-m-m-prop-20010259_gp0359/. Hämtad 19 februari 2026.

³⁷ Svensk författningssamling. *Lag om ändring i brottsbalken*. SFS 2002:800. Stockholm: Justitiedepartementet, 2002. <https://rkrattsdob.gov.se/SFSdoc/02/020800.PDF>. Hämtad 19 februari 2026.

³⁸ Regeringskansliet. ”Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.” Informationssida. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/>. Hämtad 19 februari 2026.

³⁹ Brottsförebyggande rådet (Brå). *Polisanmälda hatbrott 2024*. Rapport 2025:19. Publicerad 11 december 2025. <https://bra.se/rapporter/arkiv/2025-12-11-polisanmalda-hatbrott-2024>. Hämtad 19 februari 2026.

möjlighet att prövas som adoptivföräldrar.⁴⁰ Samma år trädde också en ny sambolag (2003:376) i kraft som omfattade både samkönade och olikkönade samboförhållanden. Samkönade par fick tillgång till assisterad befruktning 2005 genom lagändringar, och regleringen återfinns numera i lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.⁴¹

Den symboliskt och juridiskt mest uppmärksammade förändringen i familjerätten under perioden är införandet av könsneutralt äktenskap. Riksdagens civilutskott sammanfattade reformen med att ”kön har ingen betydelse för möjligheten att gifta sig” och att detta skulle gälla från den 1 maj 2009.⁴² I samma beslut anges att lagen om registrerat partnerskap upphävs, samtidigt som redan registrerade partner kan fortsätta att vara det och ges möjlighet att omvandla partnerskapet till äktenskap genom anmälan eller vigsel.⁴³

Reformen berörde också vigselfrågor och relationen mellan stat och trossamfund, eftersom vigsel kan förrättas inom trossamfund med vigselrätt. Riksdagens beslut redovisar förändringar i ordningar för vigselförrättare och förordnanden i samband med reformen.⁴⁴ Detta är relevant i ett kyrkligt sammanhang eftersom civilrättsliga ändringar indirekt kan påverka organisatoriska och normativa frågor i trossamfund, även när staten reglerar vigselns civilrättsliga verkningar.⁴⁵

⁴⁰ Regeringskansliet. ”Historik om utvecklingen av hbtqi-personers rättigheter i Sverige.” Informationssida. Publicerad 2026.
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/historik-om-utvecklingen-av-hbtqi-personers-rattigheter-i-sverige/>. Hämtad 19 februari 2026.

⁴¹ Regeringskansliet. ”Historik om utvecklingen av hbtqi-personers rättigheter i Sverige.” Informationssida. Publicerad 2026.
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/historik-om-utvecklingen-av-hbtqi-personers-rattigheter-i-sverige/>. Hämtad 19 februari 2026.

⁴² Sveriges riksdag, Civilutskottet. *Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor*. Betänkande 2008/09:CU19. Beslut 1 april 2009.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/konsneutrala-aktenskap-och-vigselfragor_gw01cu19/. Hämtad 19 februari 2026.

⁴³ Sveriges riksdag, Civilutskottet. *Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor*. Betänkande 2008/09:CU19. Beslut 1 april 2009.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/konsneutrala-aktenskap-och-vigselfragor_gw01cu19/. Hämtad 19 februari 2026.

⁴⁴ Sveriges riksdag, Civilutskottet. *Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor*. Betänkande 2008/09:CU19. Beslut 1 april 2009.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/konsneutrala-aktenskap-och-vigselfragor_gw01cu19/. Hämtad 19 februari 2026.

⁴⁵ Sveriges riksdag, Civilutskottet. *Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor*. Betänkande 2008/09:CU19. Beslut 1 april 2009.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/konsneutrala-aktenskap-och-vigselfragor_gw01cu19/.

2.3.7 Transrelaterade reformer: från steriliseringskrav till ny lag om fastställande av kön

Rättsutvecklingen för transpersoner och personer med intersexvariation synliggör särskilt tydligt hur formella rättigheter historiskt kunnat kombineras med långtgående begränsningar och ingrepp, samt hur dessa villkor senare omprövats. 2013 infördes nya regler så att den som vill ändra juridisk könstillhörighet inte längre behövde vara svensk medborgare och ogift, utan att folkbokföring i Sverige blev ett tillräckligt krav, samt att utländska domar och beslut under vissa förutsättningar skulle vara giltiga i Sverige.

En annan mycket viktig milstolpe var avskaffandet av steriliseringskravet kopplat till ändring av könstillhörighet 2013. Regeringens proposition *Upphävande av kravet på sterilisering för ändrad könstillhörighet* (prop. 2012/13:107) anger att kravet på sterilisering och förbudet mot bibehållen fortplantningsförmåga inför ändring av könstillhörighet i lagen (1972:119) skulle tas bort och att ändringarna föreslogs träda i kraft den 1 juli 2013.⁴⁶ Detta kan förstås som en tydlig förskjutning i synen på kroppslig autonomi och vilka medicinska ingrepp som kan kopplas till rätten att erkännas i folkbokföringen.⁴⁷ Senare kom även möjligheten att ansöka om skadestånd för de som utsatts för sterilisering i samband med könskorrigering, vilket gäller från 1 maj 2018.⁴⁸

Senare har lagstiftningen också kommit att reformera området genom att skilja processen för juridiskt kön från kirurgiska ingrepp, vilket också får ses som mycket viktigt. Riksdagen beslutade 2024 om en ny lag om fastställande av kön i vissa fall som börjar gälla den 1 juli 2025 och att processen för ändring av kön i folkbokföringen särskiljs från processen för kirurgiskt ingrepp i könsorganen. Lag (2024:238) om fastställande av kön i vissa fall anger att en person som fyllt 16 år ska kunna få ett annat kön fastställt än det som framgår av folkbokföringen om vissa villkor är

[lagar/dokument/betankande/konsneutrala-aktenskap-och-vigselfragor_gw01cu19/](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/konsneutrala-aktenskap-och-vigselfragor_gw01cu19/). Hämtad 19 februari 2026.

⁴⁶ Regeringen. *Upphävande av kravet på sterilisering för ändrad könstillhörighet*. Proposition 2012/13:107. Stockholm: Socialdepartementet, 2012. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/upphavande-av-kravet-pa-sterilisering-for-andrad_h003107/. Hämtad 19 februari 2026.

⁴⁷ Regeringen. *Upphävande av kravet på sterilisering för ändrad könstillhörighet*. Proposition 2012/13:107. Stockholm: Socialdepartementet, 2012. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/upphavande-av-kravet-pa-sterilisering-for-andrad_h003107/. Hämtad 19 februari 2026.

⁴⁸ Sveriges riksdag, Socialutskottet. *Statlig ersättning till personer som har fått ändrad könstillhörighet fastställd i vissa fall*. Betänkande 2017/18:SoU19. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/statlig-ersattning-till-personer-som-har-fatt_h501sou19/. Hämtad 19 maj 2026.

uppfyllda, samt att Socialstyrelsen prövar ärenden enligt lagen.⁴⁹ Socialstyrelsen beskriver vidare att lagen innebär att åldersgränsen för att ändra juridiskt kön sänks från 18 till 16 år och att processen för juridiskt kön görs oberoende av processen för kirurgiska ingrepp.⁵⁰ Här ska dock nämnas att transitionering rör fler områden än kirurgiska ingrepp, där exempelvis hormonbehandlingar är en central del.

2.3.8 Kvarstående normer och ojämlikheter: heteronormativitet, diskriminering och utsatthet

Trots den omfattande rättsutvecklingen betonar flera offentliga aktörer att ojämlika villkor kvarstår. Regeringen konstaterar att hot, hat och diskriminering fortfarande förekommer mot hbtqi-personer, vilket motiverar ett fortsatt långsiktigt arbete.⁵¹ Folkhälsomyndigheten uttrycker att hbtqi-personer har ”sämre förutsättningar för hälsa, trygghet och frihet”, och framhåller att detta går att förändra genom folkhälsoarbete och främjande av lika rättigheter och möjligheter.⁵² Dessa bedömningar är viktiga för att förstå skillnaden mellan formella rättigheter och faktisk jämlikhet i levnadsvillkor.

Sociologiskt kan en del av spänningen beskrivas med hjälp av normbegrepp. Forum för levande historia beskriver exempelvis hur heteronormativitet som begrepp för hur heterosexualitet görs till norm och hur normer om sexualitet ofta sammanfaller med normer om kön, vilket kan påverka hur personer som bryter mot normerna bemöts och behandlas. I ett sådant perspektiv kan samhälleliga normer fungera som en bakgrundsstruktur som både formar diskrimineringens uttryck och påverkar hur rättsliga reformer omsätts i praktiken.⁵³

När det gäller konkret utsatthet visar Brå att polisanmälda hatbrott 2024 med hbtqi-relaterade motiv utgjorde en identifierbar del av de hatbrottsmotiv som Brå fann i hatbrottsmarkerade polisanmälningar. Brå redovisar vidare att

⁴⁹ Svensk författningssamling. *Lag om fastställande av kön i vissa fall*. SFS 2024:238. Stockholm: Socialdepartementet, 2024. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2024238-om-faststallande-av-kon-i-vissa_sfs-2024-238/. Hämtad 19 februari 2026.

⁵⁰ Socialstyrelsen. ”Att ändra juridiskt kön – ny lag den 1 juli 2025.” Informationssida. Publicerad 13 maj 2025. <https://www.socialstyrelsen.se/ansok-och-anmal/ansok/att-andra-juridiskt-kon--ny-lag-1-juli-2025/>. Hämtad 19 februari 2026.

⁵¹ Regeringskansliet. ”Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.” Informationssida. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/>. Hämtad 19 februari 2026.

⁵² Folkhälsomyndigheten. ”Hälsan bland hbtqi-personer.” Informationssida. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/vara-amnesomraden/hbtqi/>. Hämtad 19 februari 2026.

⁵³ Forum för levande historia. ”Hbtqi-personers levnadsvillkor och rättigheter i historien.” Informationssida. <https://www.levandehistoria.se/kompetensutveckling/hbtqi-och-likvardigt-bemotande/levnadsvillkor-och-rattigheter-i-historien>. Hämtad 19 februari 2026.

hbtqi-relaterade hatbrott förekom i 371 anmälningar (13 procent av motiven), där homofobiska motiv var vanligast inom kategorin. Brå beskriver också att det för hbtqi-relaterade hatbrott var vanligt att utsättas i digitala miljöer, men att brotten även skedde på allmän plats eller i eller i närheten av den utsattas hem.⁵⁴ Sådan statistik är relevant för att förstå kvarstående ojämlikhet i trygghet även i en rättsordning med omfattande formellt skydd.

2.3.9 Sammanfattande reflektion

Sammantaget visar den svenska utvecklingen en tydlig rörelse mot ökat rättsligt erkännande och stärkt skydd där man gått från avkriminalisering och avskaffad sjukdomsdiagnos, via sambolagstiftning och partnerskap, till en mer samlad diskrimineringslag och könsneutraltäktenskap. Vidare har transrelaterad lagstiftning reformerats genom avskaffat steriliseringskrav och en ny ordning för fastställande av kön i folkbokföringen från den 1 juli 2025. Samtidigt framhåller både regering och myndigheter att hot, hat, diskriminering och ojämlika förutsättningar för hälsa och trygghet kvarstår, vilket understryker behovet av att vidare analysera samspelet mellan rättsliga reformer och sociala normer för att förstå hbtqia+-gruppers utsatthet.⁵⁵

Del 3: Svenska kyrkans teologi, praktik och förhållningssätt

3.1 Historiska rötter och teologisk utveckling

Efter den övergripande genomgången av begrepp, livsvillkor och samhälleliga sammanhang riktas blicken här mot Svenska kyrkans egen historia, teologi och praktik. Denna del visar hur kyrkan över tid har förhållit sig till frågor om kön, sexualitet, relationer, diskriminering och inkludering. Genom att behandla kyrkliga beslut, teologiska dokument, liturgiska uttryck, praktiska initiativ och offentlig närvaro synliggörs hur teologi inte enbart formas i texter och beslut, utan också i gudstjänst, själavård, utbildning, församlingsliv och möten med människors erfarenheter. Denna del är viktig eftersom Svenska kyrkan både har bidragit till normering och exkludering och samtidigt utvecklat former för erkännande, upprättelse och inkludering. Här framträder därför kyrkan som en aktör i förändring, där historiska beslut,

⁵⁴ Brottsförebyggande rådet (Brå). *Polisanmällda hatbrott 2024*. Rapport 2025:19. Publicerad 11 december 2025. <https://bra.se/rapporter/arkiv/2025-12-11-polisanmalda-hatbrott-2024>. Hämtad 19 februari 2026.

⁵⁵ Forum för levande historia. "Hbtqi-personers levnadsvillkor och rättigheter i historien." Informationssida. <https://www.levandehistoria.se/kompetensutveckling/hbtqi-och-likvardigt-bemotande/levnadsvillkor-och-rattigheter-i-historien>. Hämtad 19 februari 2026.

praktiska initiativ och pågående konflikter tillsammans visar hur teologisk bearbetning växer fram.

Avsnittet ger en översikt över Svenska kyrkans förändrade syn på sexualitet och kön, från tidigare fördömanden till dagens inkluderande hållning. Centrala beslut kring äktenskap, liturgi och inkludering belyses kronologiskt (1951–2022).

Utvecklingen av Svenska kyrkans syn på sexualitet och kön under perioden 1951–2022 kan förstås som en gradvis förskjutning från en primärt normerande sexualetik (där heterosexualitet och tvåsamhet alltså fungerat som självklar utgångspunkt) till en mer uttryckligt inkluderande hållning, där kyrkliga dokument och beslut i ökande grad betonar människovärde, icke-diskriminering och pastoral omsorg. Denna förändring har skett parallellt med stora samhälleliga reformer på området, däribland lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall, som innebar att Sverige tidigt etablerade en juridisk ordning för ändrad könstillhörighet.⁵⁶ En central del är det biskopsbrev *Ett brev i en folkets livsfråga*, som tydligt tog avstånd från homosexualitet som kriminell handling, men i stället såg det som ett sjukdomstillstånd som skulle behandlas av vårdinstanser. Det är uppenbart att det var en ytterst negativ hållning till homosexualitet som beskrivs i detta biskopsbrev. En annan del i detta var filosofen Pontus Wikners bok *Psykologiska självbekännelser* vilken han skrev i slutet av 1800-talet, men som kunde publiceras först 1971. Denna bok kom att göra intryck på Holsten Fagerberg som var med och skrev *De homosexuella och kyrkan* och kom att påverka processen.⁵⁷

Svenska kyrkans interna teologiska bearbetning började före 1972, men under 1970-talet synliggörs en tydligare institutionaliserad reflektionsprocess. I kyrkans egen historik över arbetet med hbtq-personers rättigheter lyfts 1974 fram som ett nyckelår: boken *De homosexuella och kyrkan* publicerades på uppdrag av biskopsmötet, och utredningen formulerade för sin tid långtgående slutsatser. Där betonas exempelvis att det ur ”psykologiska synpunkter är angeläget, att de homosexuella uppnår varaktiga och stabila förbindelser” och att ”inga hinder principiellt skulle föreligga för en homosexuell att inneha kyrkliga tjänster”. Utredningen

⁵⁶ Regeringskansliet. ”Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.” Informationssida. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/>. Hämtad 19 februari 2026.

⁵⁷ Svenska kyrkan, Stockholms stift. ”Pionjären Holsten Fagerberg och de homosexuella och kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/stockholmsstift/pionjaren-holsten-fagerberg>. Hämtad 19 maj 2026.

nämner även möjligheten att överväga någon form av välsignelsehandling för par av samma kön.⁵⁸

Under 1980- och 1990-talen fortsatte en mer systematisk utrednings- och samtalsprocess. Här kan nämnas bland annat en arbetsgruppsrapport från 1988 (*Homosexuella i kyrkan – en fråga om kärlek*) samt utredningen *Kyrkan och homosexualiteten* (Svenska kyrkans utredningar 1994:8), där splittringen i synen på homosexualitet inom kyrkan tydliggjordes. Här lyfts 1995 fram som ett viktigt år då läronämnden konstaterade, i ett yttrande till kyrkomötet, att Svenska kyrkan inte skulle uttala att partnerskap var moraliskt orätt, utan att det skulle bejakas, och biskopsmötet gav anvisningar för enskild förbön för ingången partnerskap.⁵⁹ Värt att notera att detta dock inte skedde i gudstjänstform, utan som en separat akt.

Ett centralt skede i den teologiska utvecklingen inträffade kring kyrkomötet 2002 och den samtalsprocess som följde. Enligt kyrkans egen historik presenterade Teologiska kommittén då samtalsdokumentet *Homosexuella i kyrkan* där en uttrycklig utgångspunkt var den ”tystnadskultur” som länge präglade homosexuellas situation i samhälle och kyrka, och kyrkomötets beslut innebar att samtal skulle föras brett i stift och församlingar för att öka kunskap och främja inkludering. Det är betydelsefullt att tystnadskulturen här identifieras som ett problem som påverkat både teologi och praktik då det innebär att utvecklingen inte enbart handlat om ”nya” normer, utan också om att synliggöra erfarenheter som tidigare hållits marginaliserade inom Svenska kyrkan.

År 2005 formaliserades flera principiella ställningstaganden i kyrkomötets behandling av samlevnadsfrågor. I snabbprotokollet från Gudstjänstutskottets betänkande 2005:2 återges bland annat följande konstateranden från Kyrkostyrelsen som kyrkomötet ställde sig bakom:

- Det är uteslutet att fördöma den homosexuella personen eller att skuldbelägga den homosexuella orienteringen.
- Kyrkan ska aktivt motverka diskriminering av personer på grund av sexuell orientering.
- Svenska kyrkan bör inte sanktionera eller driva en organiserad verksamhet i syfte att ”bota” homosexuella från deras läggning.⁶⁰

⁵⁸ Svenska kyrkan. ”Historiken om Svenska kyrkan och hbtq-personers rättigheter.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/hbtq-personers-rattigheter>. Hämtad 12 februari 2026.

⁵⁹ Svenska kyrkan. ”Historiken om Svenska kyrkan och hbtq-personers rättigheter.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/hbtq-personers-rattigheter>. Hämtad 12 februari 2026.

⁶⁰ Detta har senare kommit att skärpas genom beslut vid kyrkomötet 2022 då man biföll Motion 2022:28 av Tomas Rosenlundh och Karin Janfalk, Avståndstagande från omprogrammering av sexuell läggning och könsidentitet. ”Kyrkomötet beslutar

- Homosexuell orientering, eller ett liv i partnerskap, är inte ett motiv för att vägras vigning till kyrklig tjänst.⁶¹

Samtidigt behandlades också beslut om ändringar i kyrkoordningen för att möjliggöra en ordning för välsignelse över registrerat partnerskap samt förändring av kapitlets rubrik till ”Vigsel och välsignelsehandlingar”, med ikraftträdande 1 januari 2006.⁶²

Den liturgiska konsekvensen av 2005 års kyrkomötesbeslut blev tydlig året därpå. I ett pressmeddelande från december 2006 meddelades att Kyrkostyrelsen fastställt en ordning för välsignelse över registrerat partnerskap, vilket innebar att samkönade par kunde få en officiell kyrklig välsignelse i offentlig gudstjänst; i bakgrunden anges uttryckligen att kyrkomötet 2005 infört bestämmelser som möjliggjorde kyrklig välsignelse för homosexuella par som ingått partnerskap och att en ordning skulle utfärdas. Pressmeddelandet beskriver välsignelsen som förbön över gemenskapen och som en bön om nåd och kraft att uppfylla avgivna löften, och noterar att Svenska kyrkan inte hade rätt att förrätta partnerskap juridiskt.⁶³

Samtidigt måste det noteras att när Svenska kyrkan fick möjlighet att yttra sig om ”Ändrad könstillhörighet – förslag till en ny lag.” vilken var en del av Betänkande av Könstillhörighetsutredningen. (SOU 2007:16) så rådgjorde och lämnade man i princip identiska yttranden som Sveriges kristna råd och Katolska kyrkan i Sverige.⁶⁴ I remissyttrandet avstyrker man förslaget att personer som ändrar juridisk könstillhörighet ska kunna spara könsceller för framtida assisterad befruktning, medan man samtidigt tillstyrker att 18-årsgränsen för ansökan om ändrad könstillhörighet ska ligga fast och i

att uttala att Svenska kyrkan med självklarhet tar avstånd från all form av verksamhet som syftar till att ”bota” eller omprogrammera sexuell läggning och/eller könsidentitet.” Rosenlundh, Tomas, och Karin Janfalk. Avståndstagande från omprogrammering av sexuell läggning och könsidentitet. Motion 2022:28. Kyrkomötet. Protokoll 22 november 2022, § 93.
<https://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=2511164&ptid=125091&infoscreen=true>. Hämtad 5 juni 2026.

⁶¹ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Samlevnadsfrågor*. Betänkande 2005:2. Snabbprotokoll, 2005.
https://km.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/snabbprotokoll/g_02.shtml.html. Hämtad 12 februari 2026.

⁶² Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Samlevnadsfrågor*. Betänkande 2005:2. Snabbprotokoll, 2005.
https://km.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/snabbprotokoll/g_02.shtml.html. Hämtad 12 februari 2026.

⁶³ Svenska kyrkan. ”Välsignelseordning för partnerskap antagen.” Pressmeddelande, 6 december 2006.
https://www.mynewsdesk.com/se/svenska_kyrkan/pressreleases/vaelsignelseordning-foer-partnerskap-antagen-119746. Hämtad 12 februari 2026.

⁶⁴ Sveriges kristna råd. *Yttrande över betänkandet Ändrad könstillhörighet (SOU 2007:16)*. Remissyttrande (Dnr Ks 2007:639), 8 november 2006.

huvudsak stöder förslagen om intersexpersoners möjlighet att få ändrad könstillhörighet med stöd av lag.

Yttrandet är formulerat med hänvisningen till barnets bästa, men resonemangen får samtidigt tydliga implikationer för hur transpersoner och familj förstås. Genom att beskriva transpersoners möjliga biologiska föräldraskap efter transitionering som något som kan skapa djup förvirring, långvarigt trauma eller identitetsmässig osäkerhet, framställs transpersoners familjebildning som förknippad med särskilda risker och avvikelser från en underförstådd familjenorm. Även om yttrandet inte uttryckligen fördömer transpersoner, bidrar dess argumentation därmed till en bild av transpersoners relation till föräldraskap, barn och släktskap som problematisk och potentiellt destabiliserande för både individen och omgivningen.

Nästa stora steg rörde äktenskap och vigsel. I materialet *Samkönade äktenskap* (FAQ) anges att par av samma kön kan vigas i Svenska kyrkan från och med 1 november 2009. Dokumentet framhåller att kyrkan ”utvidgat sitt äktenskapsbegrepp till att omfatta par av samma kön”, samtidigt som den tidigare äktenskapssynen (äktenskap förbehållet man och kvinna) anges som ett erkänt alternativ. Samma dokument betonar att kyrkomötet inte införde vigseltvång och att ingen präst mot sin personliga övertygelse ska tvingas viga samkönade par, samtidigt som församlingen ska säkerställa att samkönade par kan tas emot på ett bra sätt.⁶⁵ Beslutet föregicks av teologisk bearbetning, vilket gjorde att beslutet att omfamna samkönade vigslar är teologiskt grundat.⁶⁶

Efter 2009 försköts tyngdpunkten i kyrkans arbete successivt från enbart äktenskaps- och välsignelsefrågor till ett bredare inkluderings- och kunskapsarbete, där utbildning, organisatorisk utveckling och synlighet i offentligheten fått större betydelse. Ett tydligt exempel är kyrkomötets beslut 2013 om så kallat hbt-certifikat. I Kyrkolivsutskottets betänkande 2013:9 behandlas motion 2013:54 och utskottet föreslår bifall till att kyrkostyrelsen ska uppmuntra stiftet att sträva efter att ”i möjligaste mån genomföra hbt-certifikat på arbetsplatser i Svenska kyrkan”. Betänkandet placerar frågan i en längre kedja av utbildningsinsatser efter 2002 års samtalsprocess och noterar att öppenheten gentemot hbtq-personer varierat mellan stift och församlingar trots utbildningar.⁶⁷

⁶⁵ Svenska kyrkan, Växjö stift. *Samkönade äktenskap (FAQ). Informationsdokument, u.å.* <https://www.svenskakyrkan.se/Sve/Bin%C3%A4rfiler/Filer/be39feda-694a-4bcd-9f92-b5202ea1a24b.pdf>. Hämtad 12 februari 2026.

⁶⁶ För en genomgång av de teologiska argument som finns till grund för att Svenska kyrkan omfamnar samkönade äktenskap, se Langby, Lina. *Svenska kyrkans äktenskapsteologi: En exegetisk och systematisk-teologisk analys om samkönade äktenskap*. Vetenskaplig artikel. 2026. Under publicering.

⁶⁷ Kyrkomötet, Kyrkolivsutskottet. *HBT-certifikat*. Betänkande 2013:9 (K1 2013:9), 2013.

Utvecklingen under 2010-talet visar också hur frågor om könsidentitet gradvis fick större synlighet, men oftast genom särskilda initiativ snarare än genom ett enhetligt teologiskt ramverk gemensamt för hela Svenska kyrkan. År 2015 behandlade kyrkomötet en motion om att utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet. Här betonade Gudstjänstutskottet behovet av pastoral omsorg och relevant kunskap men föreslog avslag på förslaget att Kyrkostyrelsen skulle utforma en sådan ceremoni, samtidigt som man identifierade behov av erfarenhetsutbyte om riter.⁶⁸ År 2019 arrangerade Svenska kyrkan tillsammans med Kristna regnsbågrörelsen EKHO en första särskild transhearing ("Detta är min kropp"), där syftet uttryckligen var att transperspektivet länge varit relativt osynligt teologiskt och praktiskt och att hearingen skulle bidra till fördjupad kunskap om könsidentitet, könsuttryck och könsdysfori.⁶⁹

Under perioden 2021–2022 framträder ett tydligt institutionellt steg i riktning mot en mer sammanhållen teologisk bearbetning av könsidentitet och könsuttryck. Kyrkolivsutskottets betänkande 2021:11 behandlade motion 2021:67 och föreslog att kyrkomötet skulle uppdra åt kyrkostyrelsen att ta fram ett officiellt teologiskt ställningstagande om könsidentitet och könsuttryck, med motiveringen att frågorna är viktiga och behöver bearbetas teologiskt med pastorala hänsyn. Ett pressmeddelande från kyrkomötet 2021 bekräftar att kyrkomötet fattade beslut i linje med detta och angav det som ett av dagens beslut ("Könsidentitet och könsuttryck").⁷⁰ I betänkandet skrivs: "Samtidigt ser utskottet att en, bredvid teori och teologisk reflektion, måste ta pastoral hänsyn. Det finns idag – och har funnits under lång tid – transpersoner som är osynliggjorda och exkluderade inom Svenska kyrkan. Även om det finns flera exempel på bra arbete och tydliga ställningstaganden i enstaka stifts och församlingars verksamhet och på nationell nivå, anser utskottet att det behövs ett officiellt teologiskt ställningstagande från Svenska kyrkan. Utskottet vill därför i likhet med motionärerna se ett teologiskt ställningstagande gällande könsidentitet och könsuttryck som alla får omfamnas av, ta spjörn emot, utmanas och framför allt upprättas av."⁷¹ Detta pekar särskilt tydligt ut en normerande väg där

⁶⁸ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet*. Betänkande 2015:6. <https://km.svenskakyrkan.se/km2010-2015/default.aspx%3Fid=1319463>. Hämtad 12 februari 2026.

⁶⁹ Svenska kyrkan. *Detta är min kropp: Svenska kyrkans första transhearing*. Dokumentation/webbsida, 2019. <https://www.svenskakyrkan.se/transhearing>. Hämtad 12 februari 2026. "Första hearingen genomförd om transperspektiv inom kyrkan." Pressmeddelande via TT, 29 november 2019. <https://via.tt.se/pressmeddelande/3266295/forsta-hearingen-genomford-om-transperspektiv-inom-kyrkan>. Hämtad 12 februari 2026.

⁷⁰ Janfalk, Karin m.fl. *Könsidentitet och könsuttryck*. Motion 2021:67. Kyrkomötet.

⁷¹ Kyrkomötet, Kyrkolivsutskottet. *Könsidentitet och könsuttryck*. Betänkande 2021:11 (Kl 2021:11), 2021. [https://www.svenskakyrkan.se/filer/587615/Bet%C3%A4nkande%20Kl%202021%](https://www.svenskakyrkan.se/filer/587615/Bet%C3%A4nkande%20Kl%202021%202021)

upprättelse efterfrågas. Detta ska återrapporteras till kyrkomötet under hösten 2026.

Till detta kan nämnas att i vigningsakten till biskop, präst och diakon, samt i dopgudstjänsten är språket tvåkönat. I kyrkohandboken del 1 förekommer ”henne/honom/dem” 22 gånger samt i del 2 tolv gånger. I kyrkohandboken, del 1 gällande vigsel är språket tvåkönat genom ”hustru/maka/man/make” samt ”henne/honom”.⁷² Detsamma gäller exempelvis vid begravning. Här kan noteras att vissa önskar ändra detta för att inkludera fler pronomen som då korresponderar mer med enskildas egna önskemål.

Sammantaget kan perioden 1972–2022 beskrivas som en utveckling från fragmenterade och ofta sexualitetsfokuserade samtal till en bredare inkluderingsagenda där också könsidentitet tydligt blir en teologisk och pastoral huvudfråga, även om det finns flera frågor kvar.⁷³

3.2 Diskriminering, förtryck och förändring

Här beskrivs kyrkliga beslut och processer som syftat till att motverka diskriminering, särskilt dokumenten från 2005 och 2013. Avsnittet behandlar också motstånd, tystnad och interna konflikter i förhållande till hbtqia+-frågor.

Svenska kyrkans samtida inkluderingsarbete formuleras ofta explicit som ett svar på en historia av diskriminering. På den nationella informationssidan ”Hbtq i Svenska kyrkan” sägs att kyrkan, liksom många andra kyrkor, har en historia av att diskriminera hbtqia+-personer och att kyrkan måste ”göra upp” med detta.⁷⁴ Vidare betonas här att aktivt arbete mot diskriminering och för inkludering är viktigt. I läronämndens yttrande 2005:10y framhålls att kyrkan historiskt, liksom samhället i övrigt, bidragit till förtrycket av homosexuella och att kyrkan har ett budskap om att marginaliserade särskilt ska uppmärksammas och ges upprättelse.⁷⁵ Denna dubbla rörelse, självkritik och upprättelse, kan ses som en inramning kring de kyrkliga beslut och processer som syftat till att motverka diskriminering under 2000-talet.

[2011%20K%C3%B6nsidentitet%20och%20k%C3%B6nsuttryck.pdf](#). Hämtad 3 juni 2026.

⁷² Kyrkohandboken med sina respektive delar finns att ladda ner här: Svenska kyrkan. *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan*. Del I–II. Kyrklig ordning, 2017/2018. <https://www.svenskakyrkan.se/kyrkohandboken>. Hämtad 3 juni 2026.

⁷³ Svenska kyrkan. ”Historiken om Svenska kyrkan och hbtq-personers rättigheter.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/hbtq-personers-rattigheter>. Hämtad 12 februari 2026.

⁷⁴ Svenska kyrkan, Nylöse pastorat. ”Hbtqi+ i Svenska kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/nylose/hbtqi>. Hämtad 12 februari 2026.

⁷⁵ Kyrkomötet, Läronämnden. *Samlevnadsfrågor*. Yttrande 2005:10y, 2005. <https://km.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/betankanden/LN%202005-10y.shtml.html>. Hämtad 12 februari 2026.

År 2005 kan i detta sammanhang förstås som ett normerande år, då kyrkomötet dels antog en liturgisk och kyrkorättslig förändring (välsignelse över registrerat partnerskap), dels ställde sig bakom tydliga principiella markeringar om icke-fördömande och icke-diskriminering gällande homosexuella. I snabbprotokollet (Gudstjänstutskottets betänkande 2005:2) återges de konstateranden som kyrkomötet bejakade, inklusive formuleringen att det är ”uteslutet att fördöma” den homosexuella personen eller skuldbelägga den homosexuella orienteringen och att kyrkan ska ”aktivt motverka diskriminering” på grund av sexuell orientering. Samma protokoll anger också att Svenska kyrkan inte bör sanktionera eller driva verksamhet i syfte att ”bota” homosexuella samt att homosexuell orientering eller ett liv i partnerskap inte är motiv för att vägras vigning till kyrklig tjänst.⁷⁶ Här binds en antidiskrimineringshållning mer explicit samman med både pastoral praktik gällande bemötande och ämbetsteologi gällande vigning och tjänst.

Samtidigt visar 2005 års dokument att förändringsprocessen präglades av oenighet och att kyrklig policy utformades som ett sätt att hantera intern pluralism. Läronämnden 2005:10y formulerar exempelvis en etisk ”ledstjärna” för samlevnad, där sexuella relationer ska syfta till och uttrycka ”gemenskap, trohet, ansvar och unicitet”, varmed avses att en sexuell relation utesluter sexuell gemenskap med andra än en partner.⁷⁷ Att samtidigt betona både upprättelse för marginaliserade och en norm om unicitet illustrerar att kyrkan under perioden sökte kombinera en inkluderande människosyn med en fortsatt normativ relationsteologi där särskilt tvåsamhetsnormen blir extra tydlig. Det senare kan ses som uteslutande för personer som lever eller önskar leva polyamoröst.

År 2013 markerar ett annat slags förändring, där fokus flyttas från primärt liturgiska beslut till organisatoriskt och mer utbildningsinriktat arbete på bredare front. Kyrkolivsutskottets betänkande 2013:9 beskriver hur motionen om hbt-certifikat motiverades av behov av fortsatt uppmuntran eftersom utvecklingsarbetet på vissa håll gått långsamt och öppenheten gentemot hbtq-personer varierat mellan församlingar.⁷⁸ Kyrkomötet beslöt i enlighet med betänkandet att bifalla motion 2013:54, vilket innebar ett uppdrag till kyrkostyrelsen att uppmuntra stiftet att sträva efter hbt-certifikat vilket senare kom att röra Regnbågsnyckeln (2016). Denna typ av beslut kan ses som en mer institutionaliserad strategi där man genom utbildning och bredare processer ute i stift och församlingar vill förändra bemötande,

⁷⁶ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Samlevnadsfrågor*. Betänkande 2005:2. Snabbprotokoll, 2005.

https://km.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/snabbprotokoll/g_02.shtml.html. Hämtad 12 februari 2026.

⁷⁷ Kyrkomötet, Läronämnden. *Samlevnadsfrågor*. Yttrande 2005:10y, 2005.

<https://km.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/betankanden/LN%202005-10y.shtml.html>. Hämtad 12 februari 2026.

⁷⁸ Kyrkomötet, Kyrkolivsutskottet. *HBT-certifikat*. Betänkande 2013:9 (K1 2013:9), 2013.

arbetsmiljö och normer i vardaglig verksamhet och närmare sina medlemmar.

Man kan också se hur det systematiska arbetet för inkludering ger resultat vid oberoende granskningar. En sådan är i RICE 2025 (Rainbow Index of Churches in Europe) där Svenska kyrkan framstår som en av de mest hbtqi-inkluderande kyrkorna i Europa.⁷⁹ Indexet är utvecklat för att möjliggöra jämförbara bedömningar av kyrkors inkluderingsgrad genom ett sammanvägt mått som bygger på 52 indikatorer fördelade på fyra områden: institutionell jämlikhet och icke-diskriminering, kyrkliga praktiker, språk/kommunikation och symboler, samt kyrkans offentliga ställningstaganden och samhällspåverkan. RICE bygger metodologiskt på en strukturerad kvalitativ enkät där lokala medforskare, som ofta själva är hbtqi-personer, värderar både formella policydokument och faktiskt genomförda praktiker, då med särskilt fokus på hur inkludering upplevs i levd kyrklig vardag snarare än enbart i officiella policydokument.

I den samlade rankningen i RICE 2025 placerar sig Svenska kyrkan på fjärde plats med 48,5 poäng av 52 möjliga, vilket motsvarar cirka 93 procent av maximal poäng. Endast tre kyrkor återfinns högre i den redovisade toppgruppen: Metropolitan Community Church i Wien, Reformed Catholic Church i Polen samt Metropolitan Community Church i Finland. Svenska kyrkans resultat innebär att den är högst rankad bland de stora nationella folkkyrkorna i materialet och att den också utmärker sig som den högst placerade kyrkan inom den protestantiska kyrkofamiljen.⁸⁰ Sammantaget

⁷⁹ Svenska kyrkan. "Svenska kyrkan i topp för hbtqi-inkludering." Nyhetsartikel. Publicerad 28 oktober 2025. <https://www.svenskakyrkan.se/nyheter/svenska-kyrkan-i-topp-for-hbtqi-inkludering>. Hämtad 26 februari 2026. Rainbow Index of Churches in Europe. *RICE 2025: Rainbow Index of Churches in Europe 2025*. Rapport. 2025. https://inclusive-churches.eu/download/RICE2025_web.pdf. Hämtad 28 februari 2026.

⁸⁰ Poängsättningen kan preciseras genom indexets delområden. Svenska kyrkan får nära maxnivå i samtliga fyra kategorier: 17,5 av 18 i institutionell jämlikhet och icke-diskriminering, 11,5 av 12 i kyrkliga praktiker, 8,5 av 9 i språk/symboler samt 11 av 13 i offentlig policy. Denna profil indikerar att inkluderingen inte begränsas till enstaka pastorala initiativ utan är systematiskt integrerad i styrning, verksamhet och kommunikation. I Svenska kyrkans egen beskrivning av resultaten lyfts särskilt att höga poäng är kopplade till full inkludering i centrala kyrkliga handlingar och sammanhang såsom vigsel, dop och nattvard, liksom till möjligheter till delaktighet och ansvar i ledarskap. Utöver detta framhålls att kyrkan bedöms vara stark i synlig närvaro och stöd i hbtqi-relaterade offentliga sammanhang, inklusive engagemang i Pride och internationella arenor, samt i ett diakonalt arbete som beaktar mångfacetterade former av utsatthet, alltså intersektionella perspektiv. RICE 2025 synliggör också att Svenska kyrkan har utvecklats positivt över tid i indexets termer. I jämförelsen mellan RICE 2020 och RICE 2025 ökar Svenska kyrkan från 41,5 av 47 (cirka 88 procent) till 48,5 av 52 (cirka 93 procent). Samtidigt pekar både RICE-ramverket och Svenska kyrkans sammanfattning av rapporten på kvarstående förbättringsområden, exempelvis behov av tydligare nationellt samordnade former för erkännande och kommunikation i vissa frågor samt ytterligare utveckling av vissa liturgiska och offentliga dimensioner rörande inkludering.

innebär rankningen att Svenska kyrkan i RICE 2025 kan beskrivas som ett europeiskt referensfall för institutionaliserad hbtqi-inkludering, där teologiska, organisatoriska och praktiska komponenter samverkar och ger ett konsekvent högt utfall över indexets olika delar.

Samtidigt kan man se att olika former av motstånd, tystnad och interna konflikter parallellt löper som en tråd genom förändringsarbetet. Detta syns till exempel i den tystnadskultur som särskilt utmärkte 2002 års process kring homosexuellas erfarenheter, vilket pekade på att kunskaps- och samtalsarbete behövde bryta strukturell osynliggörande praktik inom kyrkan. Liknande mönster syns i 2013 års betänkande där frågan om utbildning inom hbt-området som tidigare avslagits med hänvisning till frivillighet nu istället starkt uppmuntrades, vilket visar hur mer styrd institutionell förändring balanseras mot uppfattningar om samvetsfrihet och lokal självbestämmanderätt. I en motion som avlogs till Kyrkomötet 2025 benämnd "Avveckla Regnbågsnyckeln" (Kyrkomötet, Mot 2025:20)⁸¹ föreslogs att Regnbågsnyckeln skulle avvecklas för att istället prioritera lokala initiativ för inkludering och acceptans. Dessa delar kan ses som två bitvis motstridiga processer där inkludering önskas, men där man samtidigt behåller möjligheten för de som önskar avstå delaktighet i dessa. I diskussionerna och beslutet om samkönade äktenskap (Kyrkomötet, G 2009:2) framhålls att kyrkomötet inte ville införa vigseltvång och att kyrkan rymmer olika sätt att se på äktenskapet, samtidigt som solidaritet med beslutet krävs för att samkönade par inte ska "hamna i kläm".⁸² Sammantaget kan inte Svenska kyrkans antidiskrimineringsarbete beskrivas som en linjär utveckling utan som en process där beslut om inkludering samexisterat med interna normkonflikter, tystnadskultur och gradvisa utbildningsinsatser som i princip varit frivilliga.

3.3 Praktiska initiativ och uttryck för inkludering

Svenska kyrkans inkluderingsarbete har under 2010- och 2020-talen i stor utsträckning kommit till uttryck genom praktiker där utbildningsmodeller, gudstjänstformer och gemenskapsbyggande aktiviteter legat i fokus. Ofta har ambitionen varit att göra kyrkorummet och kyrkans organisation tryggare för hbtqia+-personer där man önskat bredare inkludering och acceptans. En grundläggande princip formuleras på nationell nivå som säger att Svenska kyrkan ska vara inkluderande och aktivt arbeta mot diskriminering och att kärlek och respekt lyfts fram som grundstenar samt att kyrkan uppmanas att lyssna till människors erfarenheter av liv och kärlek, oavsett vilka de är. Den

⁸¹ Engström, Daniel m.fl. *Avveckla Regnbågsnyckeln*. Motion 2025:20. Kyrkomötet. <https://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=2920703&ptid=>. Hämtad 26 februari 2026.

⁸² Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Vigsel och äktenskap*. Betänkande 2009:2. <https://www.svenskakyrkan.se/filer/Gudstj%C3%A4nstutskottets%20bet%C3%A4nkande%20om%20vigsel%20och%20%C3%A4ktenskap%202009.pdf>. Hämtad 26 februari 2026.

teologiska motiveringen knyts till den kristna människosynen där varje människa är skapad till Guds avbild och ska kunna känna sig trygg i den kyrkliga gemenskapen.⁸³

Ett tidigt och betydelsefullt exempel på hur inkludering också kunde ta form genom konstnärlig och liturgisk gestaltning är Elisabeth Ohlsons fotoutställning *Ecce Homo*, som 1998 visades i Uppsala domkyrka. Utställningen bestod av tolv fotografier som utgick från bibliska motiv och där Jesus placerades i samtida miljöer tillsammans med hbtqi-personer; enligt Svenska kyrkans senare beskrivningar ville Ohlson vittna om att Guds kärlek gäller även människor som länge marginaliserats i kyrka och samhälle.⁸⁴ Visningen i Uppsala domkyrka blev starkt kontroversiell och väckte omfattande debatt, protester, hat och hot, inklusive bombhot mot domkyrkan, men den ledde också till att många hbtqi-personer, hiv-smittade och aidssjuka uttryckte att de för första gången kände sig bekräftade av kyrkan. I efterhand kan *Ecce Homo* därför förstås som ett viktigt exempel på hur kyrklig inkludering inte enbart handlar om beslut och policydokument, utan också om vilka kroppar, erfarenheter och livsberättelser som får synas i kyrkorummet. Att utställningen fortsatt visas i kyrkliga sammanhang visar samtidigt att dess frågor om bibeltolkning, helighet, representation och Guds gränsoverskridande kärlek fortfarande uppfattas som teologiskt och pastoralt relevanta.⁸⁵

Regnbågsnyckeln är ett av de mest institutionaliserade initiativen som finns tillgängligt för hela Svenska kyrkan. Kristna regnbågsrörelsen (EKHO) beskriver Regnbågsnyckeln som en hbtq-märkning som visar att förtroendevalda och medarbetare i en församling genomgått en processmodell med utbildning, studiecirkel, visionsarbete och reflektion, vilket leder fram till mångfaldsvisioner och därefter tilldelning av märkningen. EKHO anger också att initiativet tog form 2016, ”utifrån Svenska kyrkans kyrkomötes beslut 2013 om att församlingarna ska uppmuntras att hbtq-certifieras”, och att modellen efter en pilotperiod i Växjö stift erbjöds till alla församlingar från 2018.⁸⁶ Sensus är medägare till samma modell och beskriver det fortsatta arbetet till kyrkomötesbeslutet 2013 om att arbetsplatser inom kyrkan bör sträva efter hbtq-certifiering eller

⁸³ Svenska kyrkan. ”Hbtq i Svenska kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/sokdintro/hbtq>. Hämtad 12 februari 2026. Svenska kyrkan. ”Hbtqi.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/kristentro/hbtqi>. Hämtad 12 februari 2026.

⁸⁴ Svenska kyrkan, Uppsala domkyrka. ”Ecce Homo – bilderna som skakade kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/uppsaladomkyrka/ecce-homo---bilderna-som-skakade-kyrkan>. Hämtad 29 maj 2026.

⁸⁵ Svenska kyrkan i Borås. ”Vanliga frågor och svar om Ecce Homo i Svenska kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/boras/ecce-homo-i-svenska-kyrkan>. Hämtad 29 maj 2026.

⁸⁶ Kristna regnbågsrörelsen (EKHO). ”Regnbågsnyckeln.” Informationssida. <https://www.kristnaregnbagsrorelsen.se/regnbagsnyckeln>. Hämtad 4 mars 2026.

liknande samt beskriver processens upplägg i flera konkreta steg.⁸⁷ I dagsläget har 72 församlingar, från 11 stift, tagit emot regnbågsnyckeln och är därmed hbtq-märkta.⁸⁸

Det finns även andra, spridda initiativ, där olika personer eller rörelser kopplade till kyrkan ger sina livsberättelser eller tips på hur man kan arbeta inkluderande. Inte minst olika livsberättelser har varit en form som bidragit till synliggörande av olika erfarenheter inom hbtqia+. Utan att vara uttömmande kan kort nämnas *Äkta makor – en queer historia* av Ninna Edgardh och Anna Karin Hammar,⁸⁹ *Vem säger ni att jag är? – berättelser om trans & tro*,⁹⁰ samt *Så att jag kan komma in – kristen tro och hbtq*.⁹¹

Regnbågsmässor och andra hbtqia+-inriktade gudstjänster fungerar som ett liturgiskt uttryck för liknande eller samma inkluderingsintention. Lokala beskrivningar från stift och församlingar betonar att regnbågsmässor liknar en traditionell mässa men använder ord, musik och psalmer som är hbtqi-inkluderande och att de ska vara en trygg och accepterande plats (”safe space”) där alla är välkomna.⁹² I detta kan man se hur inkluderingsarbetet flyttas från gemensam policy till ritual och kroppslig praktik där den gemensamma gudstjänsten blir en plats där inkludering inte bara beskrivs utan också gestaltas genom språk, symboler och gemenskap.

Inklusiva mässan utgör ett särskilt exempel på gudstjänstlig praktik med uttalad erfarenhetsförankring bland marginaliserade röster. På Svenska kyrkan i Lunds beskrivning av Inklusiva mässan anges att den vill ge ord åt erfarenheter av ”utfrysning, osynlighet, kamp och förtryck”, och att den vill ”bejaka och synliggöra oss alla, oavsett identitet sexuellt, kulturellt eller på annat sätt osynliggjord identitet”. Mässan beskrivs vidare som en regnbågsmässa med ursprung i en kamp för alla människors lika rättigheter utifrån ett hbtq-perspektiv.⁹³ Detta illustrerar hur liturgin här explicit kopplas

⁸⁷ Sensus studieförbund. ”Regnbågsnyckeln.” Informationssida. <https://www.sensus.se/ledare/studiematerial/regnbagsnyckeln/>. Hämtad 12 februari 2026.

⁸⁸ Kristna regnbågsrörelsen (EKHO). ”Regnbågsnyckeln.” Informationssida. <https://www.kristnaregnbagsrorelsen.se/regnbagsnyckeln>. Hämtad 4 mars 2026.

⁸⁹ Edgardh, Ninna, och Anna Karin Hammar. *Äkta makor – en queer historia*. Stockholm: Verbum, 2025.

⁹⁰ Riksförbundet EKHO. *Vem säger ni att jag är? – berättelser om trans & tro*. Skrift/antologi. Göteborg: Riksförbundet EKHO, 2016.

⁹¹ Riksförbundet EKHO. *Så att jag kan komma in – kristen tro och hbtq*. Skrift. Göteborg: Riksförbundet EKHO, 2019.

⁹² Svenska kyrkan Enköping. ”Regnbågsmässa.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/enkoping/regnbagsmassa>. Hämtad 12 februari 2026. Svenska kyrkan, Nylöse pastorat. ”Hbtqi+ i Svenska kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/nylose/hbtqi>. Hämtad 12 februari 2026.

⁹³ Svenska kyrkan i Lund. ”Inklusiva mässan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/lund/lunds-ostra-stadsforsamling/inklusive-massan>. Hämtad 12 februari 2026. LBTQ syftar här på ”Lesbian, Bisexual, Transsexual & Queer” med ursprung i Costa Rica.

till social erfarenhet och rättighetsdiskurs, samtidigt som den förblir en mässa inom kyrkans ordning.

Regnbågsconfirmation och regnbågskonfirmander visar hur inkludering kan omsättas i undervisning och ungas gemenskap. I Västerås pastorats presentation beskrivs regnbågsconfirmation som en konfirmationsgrupp för den som är hbtqi-person eller tycker att frågorna är viktiga; fokus ligger på trygga rum och samtal om tro, identitet, kärlek och livsfrågor, där målet är att deltagare ska kunna vara ”precis som du är”.⁹⁴ I detta ligger en praktisk ecklesiologisk (kyrkosynsmässig) implikation där kyrkans grundläggande undervisningspraktik anpassas för att möta erfarenheter av minoritetsstress, osynliggörande och behov av trygghet.

Transblessing är ett exempel på en mer specialiserad, transspecifik gemenskaps- och teologisk plattform. Svenska kyrkan beskriver Transblessing som en digital konferens ”för, om, med och av” unga kristna transpersoner, ickebinära och gender nonconforming⁹⁵ kristna (under 35 år), och sidan samlar material från tidigare konferenser (2021–2025 i skrivande stund). Även om Transblessing inte är en liturgi i snäv mening, innehåller den ett programformat som typiskt innefattar gemenskap, samtal och andliga inslag.⁹⁶ Den kan därför analyseras som en teologiskt motiverad praktik där identitet och tro explicit hålls samman i ett kyrkligt arrangerat rum med fokus på annars marginaliserade röster.

I arbetet med att ta fram en ny psalmbok behandlades särskilt frågan om inkludering. I Gudstjänstutskottets betänkande från 2021 skriver man ”Utskottet anser det också vara av vikt att normkritiska perspektiv beaktas, vad gäller såväl innehåll som organisationens sammansättning, för att visa på kyrkans mångfald. Barn och ungas representation är särskilt viktig.”⁹⁷ Detta är ett tydligt exempel på en centralt styrd process för inkludering som kommer att få genomslag i samtliga delar av Svenska kyrkan då alla använder samma psalmbok.

I fallet med att ta fram en ny kyrkohandbok, vilket beslutades 2017 och som sedan togs i bruk på pingstdagen 2018, ser man i förarbetena en vilja till ytterligare inkludering.

⁹⁴ Svenska kyrkan, Västerås pastorat. ”Regnbågsconfirmation.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/vasteras/regnbagsconfirmation>. Hämtad 12 februari 2026.

⁹⁵ Innebär att personen inte lever enligt traditionella uttryck för manligt och kvinnligt, vilket ofta ses normbrytande.

⁹⁶ Svenska kyrkan. ”Transblessing.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/transblessing>. Hämtad 12 februari 2026.

⁹⁷ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Psalmboken*. Betänkande 2021:1, s. 5. <https://www.svenskakyrkan.se/filer/587615/Bet%C3%A4nkande%20G%202021%2001-05.pdf>. Hämtad 26 februari 2026.

I kyrkohandboksöversynen och revisionen från 2006 och framåt har ett antal inriktningar varit vägledande vad beträffar det inklusiva språket. Den första strategin handlar om ett språk som är *evangeliskt befriande*. Det handlar om ett gudstjänstspråk som bryter mönster som osynliggör och förminskar människor och istället inbjuder till förändring också ur ett könsperspektiv. Den andra strategin är *könsneutraliserande* och innebär att könsbestämda ord och uttryck om människa och Gud kan ersättas med könsneutrala uttryck. Denna strategi behöver dock vägas mot andra avvägningar så att inte bärande kristna föreställningar om exempelvis trinitetsläran och kristologin förändras. Strategin kan också leda till att beskrivningar av Gud blir övervägande abstrakta och att det personliga tonas ned. Den tredje strategin är *könskompletterande* och innebär att både traditionella maskulina och feminina benämningar förekommer. Här behövs samtidigt en medvetenhet om risken att stereotyper föreställningar om kön befästs. En sammanfattning om överväganden rörande det inkluderande språket finns i *Förklaringar till förslag Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I* (2012:2) sid. 25–26.⁹⁸

De aspekter som nämns i ovanstående citat fokuserar explicit på en önskan om ytterligare inkludering och att frågan om ett inkluderande språk inte enbart är en språklig modernisering utan en teologisk och pastoral avvägning för kyrkan. De tre strategierna – befriande, neutraliserande och kompletterande – synliggör en medvetenhet om att liturgins ord både formar och speglar kyrkans människosyn då det som sägs i gudstjänsten blir ett sätt att definiera vem som ryms i församlingens ”vi”. Här framträder också en spänning mellan strävan efter igenkänning och inkludering och kravet på kontinuitet i centrala trosföreställningar. Risken med ett alltför neutraliserande språk är att Gudsspråket blir abstrakt och relationellt fattigare, medan ett kompletterande språk kan befästa stereotyper könskoder. Att kyrkan tydligt arbetar med detta i något så central som kyrkohandboken visar på en vilja att förändras och vara mer inkluderande, men då samtidigt med en avvägning som också betonar tidigare kontinuitet.

3.4 Kyrkans närvaro i samhällsdebatten

Avsnittet beskriver kyrkans synlighet i offentligheten genom deltagande i Pride, mediala samtal och dialoger med hbtqia+-rörelsen. Här behandlas också transhearing och 2021 års teologiska ställningstagande om könsidentitet och könsuttryck.

Svenska kyrkans offentliga ställningstaganden kring hbtqia+-frågor tar sig flera former, som exempelvis deltagande i Pride(-parader), dialog och samverkan med civilsamhällesaktörer, samt mediala och institutionella

⁹⁸ Svenska kyrkans utredningar. Kommentarer: Förslag till kyrkohandbok för Svenska kyrkan, Del I. Utredningsrapport (SKU 2012:2). <https://www.svenskakyrkan.se/filer/1818433/F%c3%b6rklaringar%20till%20F%c3%b6rslag%20Kyrkohandbok%20f%c3%b6r%20Svenska%20kyrkan%20del%20I%202012.pdf>. Uppsala: Svenska kyrkan, 2012. Hämtad 3 juni 2026.

ställningstaganden. På lokal nivå formuleras Pride-deltagande ofta som en del av kyrkans centrala uppdrag. Som exempel skriver Svenska kyrkan Malmö att uppdraget är att verka för ”försonad mångfald” och att engagemanget i Pride därför är ”självklar[t]” för dem. Här knyter församlingen detta till föreställningen att varje människa är skapad till Guds avbild och älskad av Gud samt till ambitionen att föra teologiska samtal och erbjuda själavård samt fira gudstjänster för att motverka diskriminering och stärka rättigheter för hbtqia+-personer.⁹⁹ Formuleringar som dessa visar hur kyrkans offentliga närvaro legitimeras teologiskt genom bland annat skapelse- och människovärdet och hur man samtidigt arbetar antidiskriminerande.

På nationell nivå syns offentligt hur man skapar och förankrar teologi som ett uttryck för samhällsnärvaro. Här kan nämnas ett pressmeddelande från 2016 där det framgår att Svenska kyrkan lanserade en samling akademiska texter i boken *Behold – I make all things new*, med syftet att ge teologiska perspektiv på mänskliga rättigheter i allmänhet och hbtq-frågor i synnerhet, i ett interreligiöst sammanhang med fokus på de abrahamitiska religionerna (kristendom, islam, judendom). Här beskriver Svenska kyrkan projektet som ett försök att läsa heliga texter utan ”patriarkala linser” och att ta lidande och erfarenheter på allvar, samt att bidra till en bredare förståelse av sambandet mellan tro och mänskliga rättigheter med fokus på mänsklig värdighet, sexualitet och tro.¹⁰⁰ Detta visar hur kyrkan använder akademiska och interreligiösa format för att påverka offentlig diskussion om sexualitet och mänskliga rättigheter: både inom kyrkan själv och i en bredare samhällskontext.

I relation till transfrågor är transhearing ett centralt exempel på en offentlig, kunskapsproducerande dialog som är ämnad att nå en bredare publik. Svenska kyrkans transhearing genomfördes den 29 november 2019 och arrangerades då i samarbete med Kristna regnbågsrörelsen (EKHO). Syftet var att bidra till fördjupad kunskap då transperspektivet ofta varit relativt osynligt, både teologiskt och praktiskt inom kyrkan. Här framhålls att Svenska kyrkan och Kristna regnbågsrörelsen genomförde ”den allra första hearingen med transperspektiv” och att dagen skulle skapa utrymme för transpersoners behov, rättigheter och bidrag i Svenska kyrkan.¹⁰¹ Här

⁹⁹ Svenska kyrkan Malmö. ”Svenska kyrkan Malmös engagemang i Pride.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/malmo/nyheter/svenska-kyrkan-malmos-engagemang-i-pride>. Hämtad 12 februari 2026.

¹⁰⁰ Svenska kyrkan. ”Nytt teologiskt synsätt på sexuell läggning.” Pressmeddelande via TT, 31 maj 2016. <https://via.tt.se/pressmeddelande/1874185/nytt-teologiskt-synsatt-pa-sexuell-laggning>. Hämtad 12 februari 2026.

¹⁰¹ Svenska kyrkan. *Detta är min kropp: Svenska kyrkans första transhearing*. Dokumentation/webbsida, 2019. <https://www.svenskakyrkan.se/transhearing>. Hämtad 12 februari 2026. ”Första hearingen genomförd om transperspektiv inom kyrkan.” Pressmeddelande via TT, 29 november 2019. <https://via.tt.se/pressmeddelande/3266295/forsta-hearingen-genomford-om-transperspektiv-inom-kyrkan>. Hämtad 12 februari 2026.

betonas också att kristendomen historiskt underblåst homofobi och transfobi, vilket gör det till kyrkans ansvar att tala om frågorna som en del av sin egen förlåtelse- och läkningsprocess. Här synliggörs hur kyrkan försöker inta en självreflexiv offentlig roll genom att både erkänna historisk skuld och skapa utrymme för röster och erfarenheter som tidigare marginaliserats.

En annan milstolpe kan ses vara det institutionella steget år 2021 om att utarbeta ett officiellt teologiskt ställningstagande kring könsidentitet och könsuttryck vilket också kan förstås som en del av kyrkans offentliga ansvarstagande gentemot historiskt marginaliserade grupper. Här framhåller man att frågorna behöver diskuteras och bearbetas teologiskt och att pastorala hänsyn måste ingå i detta. Här bedömde utskottet att ett officiellt ställningstagande behövdes, trots att det fanns enskilda exempel på arbete på stifts- och församlingsnivå.¹⁰² Kyrkomötets pressmeddelande kring detta från 2021 listar beslutet om att uppdra åt kyrkostyrelsen att ta fram ett officiellt teologiskt ställningstagande som ett av kyrkomötets beslut. Denna typ av beslut ger kyrkan ett tydligare mandat att tala med en röst i offentligheten, särskilt i ett samhällsklimat där könsidentitet och transfrågor ofta behandlas polariserat.

3.5 Polyamori och relationsmångfald

Här undersöks kyrkans förhållningssätt till polyamori. Exempel från Malmö Pride, Inklusiva mässan, biskoparnas uttalanden och debatten i Kyrkans tidning lyfts. I avsnittet lyfts även relationsteologiska normer och frågan hur kyrkan kan möta en växande mångfald av relationsformer.

Polyamori (flersamhet) har under senare år blivit ett återkommande tema i kyrklig offentlighet och intern diskussion,¹⁰³ men samtidigt ses att Svenska kyrkan saknar en fastställd officiell ståndpunkt i frågan. I en debattartikel i Kyrkans Tidning (2024) sägs uttryckligen att Svenska kyrkan ”inte [har] någon officiell ståndpunkt gällande flersamma relationer”, och att domkapitlet därför inte kan ta ställning till flersamhet i sig utan endast konstatera att det ”just nu inte är en del av hur Svenska kyrkan tänker kring relationer”.¹⁰⁴ Samtidigt betonas där att alla är välkomna och ska bemötas

¹⁰² Kyrkomötet, Kyrkolivsutskottet. *Könsidentitet och könsuttryck*. Betänkande 2021:11 (KI 2021:11), 2021. <https://www.svenskakyrkan.se/filer/587615/Bet%C3%A4nkande%20KI%202021%2011%20K%C3%B6nsidentitet%20och%20k%C3%B6nsuttryck.pdf>. Hämtad 3 juni 2026.

¹⁰³ Landström, Lina. ”Efter domkapitlets beslut – är polyamorösa välkomna i kyrkan?” Debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 24 maj 2024. <https://www.kyrkanstidning.se/debatt/efter-domkapitlets-beslut-ar-polyamorosa-valkomna-i-kyrkan/375599>. Hämtad 13 februari 2026.

¹⁰⁴ Aggedal, Jan-Olof. ”Självklart är alla välkomna.” Replik/debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 1 juni 2024. <https://www.kyrkanstidning.se/debatt/sjalvklart-ar-alla-valkomna/187854>. Hämtad 13 februari 2026.

med värdighet och respekt, vilket illustrerar spänningen mellan pastoral välkommandepraktik och avsaknad av normativ teologisk klarhet.

Debatten har konkretiserats i samband med Pride-program och gudstjänstutformning. I en debattartikel (2022) motiveras att Svenska kyrkan i Malmö under Pride bjuder in till samtal om polyamori, definierad som förmågan att känna romantisk kärlek till mer än en person åt gången. Debattartikeln problematiserar tvåsamhetsnormen och frågar om och varför kyrkan bör samtala om flersamhet.¹⁰⁵ Denna typ av programinslag visar att polyamori inte enbart behandlas som privat relationsfråga utan som en fråga om kyrkans pastorala och teologiska hållning på ett bredare plan.

Lina Landström har i denna debatt särskilt lyft fram vigningsfrågan som en konkret konsekvens av Svenska kyrkans oklara hållning till polyamori. Hon frågade Svenska kyrkans biskopar om de kunde tänka sig att viga personer som lever öppet polyamoröst till präst eller diakon, och enligt hennes redovisning svarade flera att de inte skulle göra det. Landström menar därmed att frågan inte bara handlar om huruvida polyamorösa personer kan känna sig pastoralt välkomna, utan också om vilka livsformer som i praktiken anses förenliga med kyrkans vinningstjänst. Denna position synliggör därför en spänning mellan kyrkans inkluderande språkbruk och de ämbetsmässiga gränser som fortfarande kan drabba personer som lever öppet flersamt.¹⁰⁶

Frågan har också blivit föremål för kyrkorättslig och liturgisk konflikt i samband med Inklusiva mässan. I den redan nämnda debattartikeln (2024) hänvisas till ett ärende där Lunds domkapitel behandlade en ansökan om att få fira Inklusiva mässan och problematiserade en formulering i en tryckt agenda ("om du har en partner eller inte eller flera, är du välkommen här"), med argumentet att när texten växelläses av präst och församling kan den uppfattas som kyrkans eller församlingens officiella ståndpunkt.¹⁰⁷ Även om Inklusiva mässans lokala presentation inte i sig nämner polyamori, betonar den ambitionen att synliggöra erfarenheter av osynlighet och bejaka alla oavsett identitet, vilket kan bidra till att sådana konflikter uppstår när

¹⁰⁵ Myrstener, Helena, och Gunilla Hallonsten. "Därför är det viktigt att vi bjuder in till samtal om polyamori." Debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 15 juni 2022. <https://www.kyrkanstidning.se/debatt/darfor-ar-det-viktigt-att-vi-bjuder-in-till-samtal-om-polyamori/109284>. Hämtad 13 februari 2026.

¹⁰⁶ Landström, Lina. "Polyamorösa är en särskild och nödvändig del av Svenska kyrkan." Debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 28 april 2023. <https://www.kyrkanstidning.se/debatt/polyamorosa-ar-en-sarskild-och-nodvandig-del-av-svenska-kyrkan/362980>. Hämtad 29 juni 2026.

¹⁰⁷ Landström, Lina. "Efter domkapitlets beslut – är polyamorösa välkomna i kyrkan?" Debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 24 maj 2024. <https://www.kyrkanstidning.se/debatt/efter-domkapitlets-beslut-ar-polyamorosa-valkomna-i-kyrkan/375599>. Hämtad 13 februari 2026. Aggedal, Jan-Olof. "Självklart är alla välkomna." Replik/debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 1 juni 2024. <https://www.kyrkanstidning.se/debatt/sjalvklart-ar-alla-valkomna/187854>. Hämtad 13 februari 2026.

välkommandets språk möter kyrkans behov av läromässig och liturgisk avgränsning.

Det finns dessutom formella kyrkomötesinitiativ som explicit kopplar polyamori till hbtqi-begreppet. I motionen ”Polyamori, asexualitet och hbtqi-begreppet” föreslås att kyrkomötet ska uttala att Svenska kyrkan ställer sig bakom hela paraplybegreppet hbtqi inklusive polyamori och asexualitet samt uppdra åt kyrkostyrelsen att teologiskt bearbeta alla delar i hbtqi-begreppet. Motionens motivering definierar polyamori och argumenterar för att kyrkans hållning inte alltid upplevs som solklar gentemot dem som lever utanför den monogama normen och i den nämns osäkerhet hos präster och otydlighet kring hur domkapitel hanterar välkommandeformuleringar, vilket riskerar påverka trovärdighet och pastoral omsorg.¹⁰⁸ Att motionen formuleras på detta sätt är i sig ett empiriskt tecken på att frågan är under bearbetning men ännu inte integrerad i kyrkans normsystem.

I Codex ethicus från Strängnäs stift från 2011¹⁰⁹ går att läsa:

För att vara trovärdig ska en diakon eller präst i sitt eget personliga liv gå in i de former som kyrkan själv ställt sig bakom i de kyrkliga handlingarna och som hon eller han har att förvalta i sin tjänst. Det innebär på samlevnadens område att leva i trohet och kärlek, med äktenskap som den önskvärda, långsiktiga samlevnadsformen.¹¹⁰

Detta kan belysa en syn inom Svenska kyrkan som tydligt betonar äktenskapet som den relationsform som är att föredra.

Mot denna bakgrund blir det relevant att uppmärksamma vilka relationsteologiska normer som redan uttrycks i kyrkans dokument. Läronämndens yttrande 2005:10y anger ”unicitet” (en sexuell relation utesluter sexuell gemenskap med andra än partner) som en del av den ledstjärna som sägs gälla all mänsklig samlevnad där sexuella relationer ingår.¹¹¹ Denna norm kan förstås som en teologisk utgångspunkt som implicit problematiserar flersamma relationer, även om dokumentet inte behandlar polyamori som fenomen. Samtidigt visar 2005 års snabbprotokoll

¹⁰⁸ Sjöo, Linda. *Polyamori, asexualitet och hbtqi-begreppet*. Motion 2024. Kyrkomötet.

¹⁰⁹ ”Denna Codex ethicus utgör ämbetsetiska riktlinjer för präster och diakoner som är anställda eller boende i Strängnäs stift, undantagna dem som står under annan biskops tillsyn. Riktlinjerna är vägledande oavsett vilken tjänst man innehar, inom eller utom kyrkan, och har sin giltighet under både arbetstid och fritid eftersom man alltid är präst eller diakon. De gäller därför även dem som lämnat den aktiva tjänsten.” Svenska kyrkan, Strängnäs stift. *Codex ethicus: För präster och diakoner i Strängnäs stift*, s. 1. Riktlinjer. Strängnäs: Strängnäs stift, 2011.

¹¹⁰ Svenska kyrkan, Strängnäs stift. *Codex ethicus: För präster och diakoner i Strängnäs stift*, s. 11–12. Riktlinjer. Strängnäs: Strängnäs stift, 2011.

¹¹¹ Kyrkomötet, Läronämnden. *Samlevnadsfrågor*. Yttrande 2005:10y, 2005. <https://km.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/betankanden/LN%202005-10y.shtml.html>. Hämtad 12 februari 2026.

att kyrkan ville bejaka trogna och stadiga relationer och att fokus lades på att motverka diskriminering och bejaka människor som ”hör hemma” i församlingar och arbetsplatser.¹¹² Frågan om hur dessa normer och ambitioner kan samordnas i mötet med en växande mångfald av relationsformer framstår därför som en pågående och delvis oavgjord teologisk process snarare än en redan etablerad kyrklig ståndpunkt.

Vidare är den offentliga diskussionen om Svenska kyrkans förhållningssätt till olika hbtqia+-frågor fortfarande pågående. Ett exempel är när Petra Carlsson Redell och Johanna Gustafsson Lundberg i en debattartikel menar att frågan om samkönade vigslar fortsatt visar på en olöst spänning inom Svenska kyrkan. Enligt dem har kyrkan visserligen fattat beslut som möjliggör vigsel av samkönade par, men den praktiska tillämpningen präglas fortfarande av oklarheter. Skribenterna pekar särskilt på att biskoparnas och kyrkans lednings otydliga vägledning lämnar stort tolkningsutrymme när det gäller prästers samvetsfrihet och församlingars ansvar. Detta skapar, enligt deras analys, ett läge där kyrkans hållning framstår som splittrad och svår att förstå, både för medlemmar och för omvärlden.

Vidare framhåller Carlsson Redell och Gustafsson Lundberg att denna otydlighet får konsekvenser för hur hbtqia+-personer uppfattar sin plats i Svenska kyrkan i dag. De menar att avsaknaden av ett entydigt ställningstagande riskerar att undergräva förtroendet för kyrkan som en inkluderande gemenskap. Frågan om samkönade vigslar blir därmed, enligt skribenterna, inte enbart en ordnings- eller juridisk fråga, utan en del av en större samtida diskussion om hur kyrkan förhåller sig till sexualitet, jämlikhet och teologisk mångfald. Deras resonemang ger uttryck för att hbtqia+-frågor fortsatt är aktuella inom Svenska kyrkan och att kyrkans hållning i dessa frågor ännu inte upplevs som entydig eller slutgiltigt avgjord.¹¹³

I detta sammanhang är även biskopsmötets text ”Vägar framåt” från 2026 relevant, eftersom den tydliggör hur Svenska kyrkan i dag beskriver den teologiska och kyrkliga grunden för vigsel av samkönade par. Där framhålls att kyrkomötets beslut 2005 och 2009, tillsammans med biskopsmötets uttalande 2022, innebär att Svenska kyrkan tydligt bejakar samkönad kärlek och dess plats i kyrkans liv och teologi. Texten betonar att beslutet om vigsel av samkönade par inte var ett förhastat ställningstagande, utan resultatet av en lång teologisk process med utredningar, samtal och bibelteologisk

¹¹² Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Samlevnadsfrågor*. Betänkande 2005:2. Snabbprotokoll, 2005. https://km.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/snabbprotokoll/g_02.shtml.html. Hämtad 12 februari 2026.

¹¹³ Carlsson Redell, Petra och Johanna Gustafsson Lundberg. ”Vi behöver ett entydigt beslut om samkönade vigslar”. Debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 3 mars 2026. <https://www.kyrkanstidning.se/teologi/vi-behoever-ett-entydigt-beslut-om-samkoenade-vigslar-1/430537>. Hämtad 10 april 2026.

bearbetning. Samtidigt konstateras att Svenska kyrkan fortfarande rymmer olika uppfattningar i frågan, men att biskoparna understryker att kyrkans gemensamma ordning är att viga par av samma och olika kön. Biskopsmötet markerar också att denna gemensamma ordning är överordnad den enskilda ämbetsbäraren, samt att biskoparna arbetar för att alla blivande präster med glädje och av fri vilja ska viga både samkönade och olikkönade par. Därmed framstår frågan om samkönade vigslar som ett centralt exempel på hur Svenska kyrkan har låtit teologisk bearbetning, bibeltolkning, människosyn och kyrklig praktik samverka i utvecklingen av en mer inkluderande äktenskapsförståelse.¹¹⁴

3.6 Synliggörande av marginaliserade erfarenheter

Avsnittet lyfter erfarenheter av polyamori, asexualitet, intersexualitet samt bi- och pansexualitet, och visar hur dessa ofta osynliggjorts i kyrklig och teologisk diskurs. Fokus ligger på möjligheterna till teologisk fördjupning och representation.

Ett återkommande tema i Svenska kyrkans dokumentation är att vissa erfarenheter länge varit osynliggjorda och att arbetet för inkludering därför också måste handla om synliggörande. Kyrkans egen historik framhåller att de tidiga samtalen ”främst” handlade om homosexualitet och homosexuellas samlevnad.¹¹⁵ Detta innebär att andra delar som ryms under dagens hbtqia+-paraplybegrepp, exempelvis trans, intersex, asexualitet samt erfarenheter

¹¹⁴ Svenska kyrkan, Biskopsmötet. ”’Vägar framåt’ – om vigsel och samkönade relationer. Biskopsmötet tydliggör Svenska kyrkans arbete.” Uttalande/nyhetsartikel. Publicerad 22 april 2026. <https://www.svenskakyrkan.se/nyheter/vagar-framat--om-vigsel-och-samkonade-relationer>. Hämtad 29 juni 2026. Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Samlevnadsfrågor*. Betänkande 2005:2. Snabbprotokoll, 2005. https://km.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/snabbprotokoll/g_02.shtml.html. Hämtad 12 februari 2026. Kyrkomötet, Läronämnden. *Vigsel och äktenskap*. Yttrande 2009:12y, 2009. <https://www.svenskakyrkan.se/filer/Kyrkom%c3%b6tet%20-%20L%c3%a4ron%c3%a4mndens%20yttrande%202009%2012y%20-%20Vigsel%20och%20%c3%a4ktenskap.pdf>. Hämtad 29 juni 2026. Biskopsmötet. *Uttalande om vigselrätt och vigningsansvar*. Uttalande. Svenska kyrkan, 3 mars 2022. <https://www.svenskakyrkan.se/filer/1374643/220303%20Uttalande%20BM%20om%20Vigselr%C3%A4tt%20och%20vigningsansvar.pdf>. Hämtad 29 juni 2026.

¹¹⁵ Regeringskansliet. ”Historik om utvecklingen av hbtqi-personers rättigheter i Sverige.” Informationssida. Publicerad 2026. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/historik-om-utvecklingen-av-hbtqi-personers-rattigheter-i-sverige/>. Hämtad 19 februari 2026.

kopplade till bi- och pansexualitet, i mindre utsträckning har varit explicita teologiska fokus under tidigare delar av en inkluderingsprocess.¹¹⁶

Att transperspektivet varit marginaliserat framgår även explicit av kyrkans transhearing-material. Transhearing-sidan anger att transperspektivet ”ofta varit relativt osynligt, både teologiskt och praktiskt” och att hearingen syftade till att skapa utrymme och kunskap kring transpersoners behov, rättigheter och bidrag i kyrkan.¹¹⁷ Pressmeddelandet från 2019 understryker samma poäng och kopplar den till kyrkans ansvar att tala om frågor där kristendomen historiskt bidragit till homofobi och transfobi. Att kyrkomötet 2021 beslutade om att ta fram ett officiellt teologiskt ställningstagande om könsidentitet och könsuttryck kan i detta ljus tolkas som ett svar på ett identifierat behov av teologisk fördjupning och tydlighet.¹¹⁸

När det gäller asexualitet, intersex och bisexuella erfarenheter finns också exempel på lokala och pedagogiska material som tydliggör begrepp och därmed gör erfarenheter mer representerade. Svenska kyrkan i Umeå har exempelvis en informationssida som definierar hbtqia+: där anges ”I – Intersex” som ett samlingsnamn för medfödda variationer i kroppen som inte följer förväntade normer för kvinnligt eller manligt kön, och ”A – Asexualitet” beskrivs som ett spektrum där en person känner ingen eller lite sexuell attraktion. Samma sida definierar ”B – Bisexuell” som förmågan att älska och/eller känna sexuell attraktion till andra personer oavsett kön.¹¹⁹ Att sådana definitioner finns i kyrklig kommunikation visar en pågående breddning från ett tidigare fokus på homosexualitet till en mer omfattande begreppsapparat, där även intersex och asexualitet får explicit språkligt utrymme.

Samtidigt kan ses att synliggörandet ofta sker fragmentariskt, via lokala sidor, projekt och motioner snarare än genom ett samlat nationellt normdokument. Motionen om polyamori och asexualitet argumenterar just

¹¹⁶ Svenska kyrkan. *Detta är min kropp: Svenska kyrkans första transhearing*. Dokumentation/webbsida, 2019. <https://www.svenskakyrkan.se/transhearing>. Hämtad 12 februari 2026. Svenska kyrkan. ”Första hearingen genomförd om transperspektiv inom kyrkan.” Pressmeddelande via TT, 29 november 2019. <https://via.tt.se/pressmeddelande/3266295/forsta-hearingen-genomford-om-transperspektiv-inom-kyrkan>. Hämtad 12 februari 2026.

¹¹⁷ Svenska kyrkan. *Detta är min kropp: Svenska kyrkans första transhearing*. Dokumentation/webbsida, 2019. <https://www.svenskakyrkan.se/transhearing>. Hämtad 12 februari 2026. Svenska kyrkan. ”Första hearingen genomförd om transperspektiv inom kyrkan.” Pressmeddelande via TT, 29 november 2019. <https://via.tt.se/pressmeddelande/3266295/forsta-hearingen-genomford-om-transperspektiv-inom-kyrkan>. Hämtad 12 februari 2026.

¹¹⁸ Kyrkomötet, Kyrkolivsutskottet. *Könsidentitet och könsuttryck*. Betänkande 2021:11 (K1 2021:11), 2021. <https://www.svenskakyrkan.se/filer/587615/Bet%C3%A4nkande%20K1%202021%2011%20K%C3%B6nsidentitet%20och%20k%C3%B6nsuttryck.pdf>. Hämtad 3 juni 2026.

¹¹⁹ Svenska kyrkan i Umeå. ”HBTQIA+.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/umea/hbtq>. Hämtad 13 februari 2026.

för att kyrkans hållning inte alltid upplevs som solklar när man ”bryter ner de olika delarna” i hbtqi-begreppet, och att detta kan skapa oro och risk för exkludering när människor först välkomnas och sedan möter otydlighet.¹²⁰ I Kyrkans Tidnings nyhetsartikel om samma motion framhålls att motionären vill ha ett uttalande som visar att polyamorösa (och asexuella) är välkomna och att det behövs förtydligande för att kyrkan inte ska agera på ett sätt som upplevs exkluderande.¹²¹

Den teologiska potentialen i ett sådant synliggörande framkommer också i Svenska kyrkans bredare identitetsreflektioner. I texten ”Hbtqi” på Svenska kyrkans hemsida framhålls att kristen tro och hbtqia+-personers rättigheter hänger ihop eftersom båda handlar om identitet och människans frihet att vara den man är, samt att frågor om könsidentitet och sexualitet berör ”de djupaste lagren” av varje människas identitet.¹²² Texten betonar samtidigt att ”vägen dit har varit lång och krävt hårt arbete” vilket kan förstås som en sammanfattning av både historiska processer och återstående behov av teologisk fördjupning, representation och praktiskt genomslag.

Sammantaget visar det källunderlag som finns tillgängligt att Svenska kyrkans inkluderingsarbete rört sig från en tidig dominans av homosexualitets- och partnerskapsfrågor till en mer mångfacetterad agenda där trans- och hbtqia+-breddning blivit tydligare, men också att vissa erfarenheter som intersex, asexualitet, flersamhet samt bi/pansexualitet ofta synliggörs först genom lokala initiativ och pågående enskilda kyrkomötesprocesser. Den fortsatta teologiska bearbetningen, exempelvis genom ett officiellt ställningstagande om könsidentitet/könsuttryck och genom diskussioner om relationers former (då särskilt polyamori) framstår därmed som avgörande för att synliggörandet ska bli mer sammanhållet och representativt på nationell nivå.

Del 4: Teologisk och religionsvetenskaplig forskning i samtiden

I denna del fördjupas de frågor som aktualiserats i de föregående delarna genom att samtida teologisk och religionsvetenskaplig forskning presenteras. Efter att först ha behandlat begrepp, livsvillkor, rättsliga sammanhang och

¹²⁰ Sjöö, Linda. *Polyamori, asexualitet och hbtqi-begreppet*. Motion 2024. Kyrkomötet.

¹²¹ Kyrkans Tidning. ”Föreslår uttalande för att visa att polyamorösa är välkomna i kyrkan.” Nyhetsartikel, 30 juli 2024. <https://www.kyrkanstidning.se/nyhet/foreslar-uttalande-for-att-visa-att-polyamorosa-ar-valkomna-i-kyrkan/137806>. Hämtad 13 februari 2026.

¹²² Svenska kyrkan. ”Hbtqi i Svenska kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/sokdintro/hbtqi>. Hämtad 12 februari 2026. Svenska kyrkan. ”Hbtqi.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/kristentro/hbtqi>. Hämtad 12 februari 2026.

Svenska kyrkans egen utveckling kan forskningen som presenteras i den här delen av kunskapssammanställningen läsas som en resurs för vidare reflektion. Queer teologi, teologiska perspektiv på kroppslighet, skapelse, intersexvariation, normer, gudsbild och gränsöverskridande erbjuder begrepp och tolkningsramar för att förstå de spänningar som framträder i kyrkans historia och praktik. Denna del är därför inte fristående från kunskapssammanställningens övriga innehåll, utan fungerar som en fördjupande och delvis kritisk samtalspartner. I denna del visas hur marginaliserade erfarenheter kan bidra till teologisk kunskap och hur samtida forskning kan öppna nya frågor om Gud, människa, kropp, gemenskap och kyrka.

Den teologiska forskning som behandlas i detta kapitel kan förstås mot bakgrund av en bredare utveckling inom kontextuell teologi under 1900- och 2000-talet. Befrielsesteologin bidrog till att synliggöra hur fattigas, förtrycktas och marginaliserades erfarenheter inte enbart är sociala eller politiska frågor, utan också teologiskt betydelsefulla platser för kunskap om Gud, människa och kyrka. Inom feministisk teologi utvecklades denna insikt vidare genom att kritiskt granska hur teologiska traditioner, bibeltolkningar och kyrkliga praktiker präglats av manliga normer och maktordningar, och genom att låta kvinnors erfarenheter bli utgångspunkt för teologisk omprövning. Queer teologi kan i detta sammanhang förstås som en fortsatt utveckling av kontextuella och kritiska teologier, där normer kring kön, sexualitet, kropp, relationer och begär analyseras som teologiskt verksamma. Det handlar inte endast om att inkludera fler grupper i redan givna teologiska ramar, utan också om att undersöka hur själva ramarna har formats, vilka erfarenheter de har osynliggjort och hur de kan förändras.

En central utgångspunkt i detta kapitel är därför att marginaliserade röster inte enbart fungerar som exempel på utsatthet, utan som kunskapsbärande. Queer teologi, intersekteologi och andra närliggande forskningsfält visar hur erfarenheter som tidigare betraktats som avvikande eller perifera kan bidra till att fördjupa centrala teologiska frågor om skapelse, kropp, inkarnation, gemenskap, synd, nåd, försoning och kyrklig tillhörighet. Det innebär också ett hermeneutiskt perspektiv: teologi uppstår inte i ett vakuum, utan formas alltid i mötet mellan texter, traditioner, tolkningsgemenskaper och levda erfarenheter. Frågor om hbtqia+ och polyamori handlar därför inte enbart om enskilda etiska ställningstaganden, utan också om hur kyrkan läser Bibeln, hur traditionen förstås, vilka erfarenheter som ges tolkningsföreträde och hur teologiska begrepp förändras när nya frågor blir synliga.

Eftersom det svenska teologiska forskningsunderlaget kring hbtqia+, intersex, asexualitet, aromantik och polyamori ännu är relativt begränsat, innehåller detta kapitel en bredare internationell utblick. Tyngdpunkten ligger på teologisk och religionsvetenskaplig forskning som utvecklats i framför allt engelskspråkiga sammanhang, där queer teologi och närliggande

fält har bearbetats mer systematiskt. Denna utblick innebär inte att internationella teorier utan vidare kan överföras till Svenska kyrkans kontext. Däremot kan de erbjuda begrepp, frågor och tolkningsmodeller som hjälper till att synliggöra vad som ännu är underbearbetat i svensk kyrklig och teologisk diskussion. Kapitlet ska därför förstås som ett försök att föra samman Svenska kyrkans fortsatta bearbetning med internationella teologiska samtal, där marginaliserade erfarenheter används som resurser för att ompröva och fördjupa kyrkans förståelse av människa, kropp, relationer och gemenskap.

Denna forskningsöversikt är inte tänkt att vara allomfattande, utan i stället ge ett antal perspektiv på hur teologi kan göras och vilka perspektiv som kan användas. Asexualitet och aromantik berörs inte i detta avsnitt, eftersom den teologiska forskning som finns inom området i nuläget är mycket begränsad och inte ger tillräckligt underlag.

4.1 Queer teologi: en introduktion till en teologi som inte låter sig "låsas"

Följande är en sammanfattning av hur Jack Slater och Susannah Cornwall beskriver queer teologi i *St Andrews Encyclopaedia of Theology*.¹²³

Queer teologi är ett mångfacetterat men samtidigt omstritt teologiskt fält som vuxit fram i skärningspunkten mellan kristen teologi, erfarenheter från hbtq+-personer och olika kritiska teoribildningar. Utgångspunkten är begreppet "queer", som saknar en entydig definition och medvetet motstår fasta kategorier. Inom queer teologi kan begreppet både fungera som en samlingsbeteckning för sexuella och könsidentiteter utanför det normativa, och som ett vidare analytiskt verktyg för att ifrågasätta normer, gränsdragningar och maktstrukturer inom teologi och kyrkligt liv. Denna dubbelhet gör queer teologi till ett dynamiskt och internt spänningsfyllt fält snarare än en enhetlig teologisk rörelse.

Historiskt har queer teologi vuxit fram ur tidigare former av teologiskt arbete kring homosexualitet, såsom homosexuell apologetik och homosexuella befrielse-teologier under senare delen av 1900-talet. Samtidigt skiljer sig queer teologi från dessa genom sitt mer grundläggande ifrågasättande av stabila identiteter och givna normer, inte bara kring sexualitet och kön, utan även kring hur teologi överhuvudtaget produceras. Fältet har dessutom påverkats starkt av queer teori, men också av exempelvis feministisk teori, postkoloniala perspektiv, funktionsrättsteori och, i viss mån, naturvetenskapliga insikter om kropp, kön och variation.

¹²³ Slater, Jack, och Susannah Cornwall. "Queer Theology." Uppslagsverksartikel i *St Andrews Encyclopaedia of Theology*, redigerad av Brendan N. Wolfe m.fl. St Andrews: University of St Andrews, 2022.
<https://www.saet.ac.uk/Christianity/QueerTheology>. Hämtad 8 december 2025.

En viktig analytisk distinktion inom samtida queer teologi är mellan å ena sidan teologiska inriktningar som betonar inkludering av hbtq+-personer inom befintliga kyrkliga strukturer, och å andra sidan mer kritiska eller ”störande” positioner som ifrågasätter om inkludering i sig är tillräcklig. De förra betraktar ofta kyrkans historiska exkludering av queera liv som ett teologiskt misslyckande och menar att kristendomens budskap om radikal inkludering kräver en omformning av lära och praktik. De senare är mer skeptiska och menar att kristna institutioner i grunden kan vara genomsyrade av normer som motverkar queera livsformer, vilket gör försoning mellan queer teori och etablerad kristen teologi problematisk.

Queer teologi har också utvecklat omfattande sätt att förhålla sig till Bibeln. Centralt har varit arbetet med så kallade problemtexter, bibelställen som historiskt använts för att fördöma samkönade relationer eller könsöverskridande uttryck. Queerteologer har här antingen omtolkat språkliga detaljer och historiska kontexter, betonat skillnader mellan antika och moderna föreställningar om sexualitet, eller valt att flytta fokus bort från dessa texter till andra bibliska berättelser där normer kring kön, relationer och identitet framstår som mer instabila. I förlängningen har vissa även beskrivit själva bibeltolkningen och Bibelns funktion i kyrkan som en performativ och därmed i sig ”queer” process.

Även kristen lära har betraktats med queera perspektiv inom fältet, inte minst genom nya sätt att tala om Kristus, inkarnationen och kroppen. Här ryms allt från försiktiga tolkningar av Jesus som normbrytande i relation till kön och sexualitet, till mer genomgripande teologiska läsningar där inkarnationen förstås som ett radikalt ifrågasättande av fasta identitetskategorier överhuvudtaget. Gemensamt är en vilja att visa hur centrala kristna läror kan öppnas för alternativa och normkritiska tolkningar.

Queer teologi har haft påtagliga konsekvenser för kristen praktik. Frågor om samkönade äktenskap har varit särskilt framträdande, men fältet sträcker sig långt bortom äktenskapsdebatten till liturgiska ritualer, nattvardspraktiker och nya sätt att erkänna queera livserfarenheter inom kyrkan. Samtidigt har queer teologi också bidragit till bredare akademiska och samhällsliga samtal genom att utmana föreställningen om att religion och queera identiteter står i oförsonlig konflikt.

Sammantaget är queer teologi ett öppet, mångstämmigt och medvetet instabilt teologiskt projekt. Dess framtid ligger sannolikt inte i att utvecklas till ett sammanhållet system, utan i att fortsätta fungera som en kritisk praktik som ständigt ifrågasätter etablerade sanningar, både inom teologin och i de gemenskaper där teologi får konkret form.

4.2 En queer Gud

Ett centralt tema inom queer teologi är frågan om hur Gud förstås och beskrivs. I kristen tradition har Gud ofta omtalats med manliga ord och bilder, exempelvis som Fader, Herre och Konung. Dessa bilder är viktiga delar av det kristna språket och den bibliska traditionen, men de är inte de enda bilderna av Gud. Bibeln och den kristna traditionen rymmer också andra sätt att tala om Gud: som skapare, livgivare, vishet, ande, moderlig omsorg och närvaro. Queer teologi tar fasta på denna mångfald och påminner om att Gud alltid är större än de bilder och kategorier människor använder.

Att tala om en "queer Gud" innebär därför inte att Gud enkelt tillskrivs en mänsklig identitet eller placeras i en viss kategori. Snarare handlar det om att betona att Gud överskrider mänskliga gränsdragningar. Gud kan inte låsas fast vid föreställningar om manligt och kvinnligt, heterosexuellt och homosexuellt, normalt och avvikande. I denna mening blir ordet queer ett teologiskt redskap för att beskriva Guds gränsöverskridande och normkritiska karaktär. Gud låter sig inte fångas av de ordningar som människor ofta bygger upp för att skapa tydlighet, kontroll och hierarki.

Marcella Althaus-Reid är en av de teologer som tydligast har utvecklat tanken om en queer Gud. I *The Queer God*¹²⁴ från 2003 kritiserar hon hur kristen teologi ofta har formats av heteronormativa föreställningar om kropp, kön, sexualitet, familj och samhälle. Hennes poäng är inte enbart att kyrkan behöver inkludera queera människor i redan givna teologiska modeller. Hon menar snarare att teologin själv behöver förändras när queera erfarenheter tas på allvar. Frågan blir då inte bara om hbtqia+-personer får plats i kyrkan, utan också hur deras erfarenheter kan bidra till att fördjupa kyrkans förståelse av Gud.

Althaus-Reid menar att traditionell teologi ofta har "klätt" Gud i respektabla, ordnade och heterosexuella former. Gud har placerats i bilder av den stabila familjen, den manliga auktoriteten och den kontrollerade kroppen. Queer teologi försöker synliggöra dessa mönster och fråga vad som händer om Gud i stället söks i marginaliserade erfarenheter, i kroppar och relationer som inte passar in i majoritetens normer, och i människors faktiska liv. Detta innebär en förskjutning av teologins utgångspunkt: från det som framstår som ordnat och normerande till det som ofta har betraktats som störande, avvikande eller osynligt.

Ett sådant perspektiv kan beskrivas som att Gud "kommer ut" ur de begränsande föreställningar som teologin ibland har placerat Gud i. Det betyder inte att Gud förändras i sig själv, utan att människors sätt att tala om Gud förändras. När Gud inte längre förstås genom enbart heteronormativa

¹²⁴ Althaus-Reid, Marcella. *The Queer God*. London: Routledge, 2003.

föreställningar öppnas ett bredare teologiskt språk. Gud kan då beskrivas som närvarande också i det som bryter mot normer, i det som inte låter sig förenklas, och i de erfarenheter som tidigare har betraktats som teologiskt perifera.

Detta får också betydelse för förståelsen av treenigheten. Treenigheten har ibland tolkats genom bilder som liknar en heteronormativ familjemodell, där Fadern, Sonen och Anden förstås inom ramen för ordning, ursprung och relation. Queer teologi ifrågasätter inte treenigheten som kristen troslära, men öppnar för andra sätt att förstå dess relationella innebörd. Treenigheten kan då ses som ett uttryck för att Gud i sig själv är relation, gemenskap och ömsesidighet. Gud är inte ensamhet eller slutenhet, utan liv i relation. Denna relationella gudsbild kan bidra till att utmana föreställningen att kärlek och gemenskap bara kan förstås genom en enda normativ relationsform.

Queer teologi betonar därför att Gud inte bör göras till garant för sociala normer som begränsar människors liv och relationer. Om Gud förstås som den som ständigt överskrider mänskliga gränser, blir det problematiskt att använda Gud för att låsa fast människor i snäva kategorier. I stället kan Gud förstås som den som öppnar, befriar och skapar gemenskap där människor tidigare har stängts ute. Det gäller särskilt människor vars kroppar, könsidentiteter, sexualiteter eller relationsformer har gjorts till problem inom kyrkliga och samhälleliga sammanhang.

Samtidigt innebär detta inte att alla normer upplöses eller att teologin saknar riktning. Queer teologi är inte en teologi utan etiska frågor. Snarare flyttas fokus från yttre ordningar till relationers innehåll: omsorg, ansvar, ömsesidighet, sårbarhet, trohet, rättvisa och kärlek. Den avgörande frågan blir då inte om en människa eller relation passar in i en viss norm, utan om relationen präglas av sådant som bygger upp livet och värnar människors värdighet.

Att tala om en queer Gud är därmed att tala om en Gud som inte ryms i människors begränsande kategorier. Det är också att tala om en Gud som är närvarande i marginaliserade liv och erfarenheter, och som utmanar kyrkan att ompröva sina egna normer. För Svenska kyrkans fortsatta teologiska bearbetning av hbtqia+ och polyamori kan detta perspektiv fungera som en viktig resurs. Det påminner om att frågan inte enbart gäller vilka människor kyrkan ska välkomna, utan också hur kyrkans förståelse av Gud, skapelse, kropp, relation och gemenskap formas när fler erfarenheter får räknas som teologiskt betydelsefulla.

4.3 En Gud som river ner gränser

Patrick S. Cheng utvecklar i *Radical Love – An Introduction to Queer Theology*¹²⁵ från 2011 en queer teologi som aktivt bryter ner gränser och binariteter. Ett återkommande tema inom queer teologi är att Gud inte låter sig fångas av de gränser människor sätter upp. Det gäller gränser mellan manligt och kvinnligt, rent och orent, innanför och utanför, normalt och avvikande. Teologiskt innebär detta inte att alla gränser alltid är oviktiga, men att de gränser som används för att utestänga, nedvärdera eller osynliggöra människor behöver prövas kritiskt. I en kristen förståelse av Gud som kärlek blir frågan därför inte bara vilka gränser som finns, utan vilka gränser som hindrar människor från gemenskap, värdighet och liv.

Cheng beskriver queer teologi som en teologi om radikal kärlek. Med detta avser han en kärlek som överskrider gränser och bryter upp låsta motsatspar, såsom gudomligt och mänskligt, liv och död, centrum och marginal, man och kvinna samt homosexuell och heterosexuell. I Chengs läsning är denna radikala kärlek inte ett tillägg till kristen tro, utan något som hör till evangeliets kärna. Gud verkar genom att överskrida sådant som människor ofta uppfattar som självklart eller orubbligt.

Detta kan också förstås i relation till hur Gud framställs i Bibeln. Gud beskrivs inte på ett entydigt sätt som enbart manlig eller kvinnlig. I bibeltexterna finns både faderliga och moderliga bilder av Gud, och Gud framträder som den som föder, bär, tröstar, beskyddar och kallar. Dessa bilder visar att människans språk om Gud alltid är begränsat. Gud kan beskrivas med mänskliga ord, men Gud är större än orden. Därför blir det teologiskt problematiskt om ett visst mänskligt könsuttryck eller en viss könsordning görs till norm för vem Gud är eller för vilka människor som bäst avspeglar Gud.

Också berättelserna om Jesus kan läsas som berättelser om gränsöverskridande. Jesus möter människor som av religiösa, sociala eller kroppsliga skäl har placerats vid sidan av gemenskapen. Han rör vid den som betraktas som oren, samtalar med den som andra vill undvika och låter människor i marginalen bli bärare av tro, vittnesbörd och gudsnärvaro. På så sätt utmanar Jesus de ordningar som gör vissa människor mindre värda eller mindre välkomna. Denna rörelse är central för queer teologi: evangeliet visar en Gud som inte i första hand bekräftar gränser som stänger ute, utan öppnar gemenskap där människor har hållits utanför.

Även den heliga Anden kan förstås i detta ljus. I pingstberättelsen utgjuts Anden över människor med olika språk, bakgrunder och erfarenheter. Anden skapar inte enhet genom att alla blir likadana, utan genom att mångfald blir möjlig att förstå som gemenskap. Den kristna gemenskapen är därför inte

¹²⁵ Cheng, Patrick S. *Radical Love: An Introduction to Queer Theology*. New York: Seabury Books, 2011.

beroende av att olikheter suddas ut. Snarare visar Andens verk att Gud kan skapa samhörighet utan att människors skilda kroppar, erfarenheter och livsvägar behöver göras osynliga.

I Chengs teologi förstås synd som det som avvisar den radikala kärleken. Synd handlar då inte endast om enskilda handlingar, utan också om de ordningar och gränser som försvaras när de leder till utestängning, förakt eller marginalisering. Nåd kan på motsvarande sätt förstås som Guds befriande handlande, där människor kallas in i gemenskap och där falska eller skadliga gränser förlorar sin makt. Frälsning handlar därmed inte bara om individens relation till Gud, utan också om att relationer, gemenskaper och institutioner kan förvandlas.

Detta perspektiv får betydelse för hur kyrkan talar om kropp, kön, sexualitet och relationer. Om Gud är större än människans kategorier behöver kyrkan vara försiktig med att göra vissa sociala ordningar till absoluta teologiska villkor. Genom queer teologi utmanas därför kyrkan att pröva vilka normer som verkligen bär evangeliets kärlek och vilka normer som i praktiken begränsar människors möjlighet att leva i värdighet, ansvar och gemenskap. Det gäller inte minst normer kring kön, könsidentitet, sexualitet och relationsformer.

Samtidigt innebär detta inte att all teologisk urskillning upphör. Queer teologi avvisar inte frågor om ansvar, trohet, omsorg och rättvisa. Tvärtom lyfter den ofta fram relationers innehåll snarare än deras yttre form. Frågor om ömsesidighet, samtycke, ansvar, kärlek och icke-skada blir därmed centrala. På så sätt kan queer teologi bidra till en fördjupad relationsetik där kyrkan inte enbart frågar om en relation följer en given norm, utan också om den präglas av respekt, omsorg och rättfärdighet.

Att tala om en Gud som river ner gränser är därför inte att säga att kristen tro saknar riktning eller innehåll. Det är snarare att betona att Gud i den kristna traditionen ofta verkar just där mänskliga gränser har blivit för trånga. För Svenska kyrkans fortsatta teologiska bearbetning av hbtqia+ och polyamori innebär detta ett behov av att noggrant pröva hur kyrkans språk, praktiker och normer påverkar människors möjlighet att känna sig sedda, erkända och delaktiga. En sådan prövning hör samman med kyrkans uppdrag att vittna om Guds kärlek, en kärlek som inte begränsas av de kategorier människor skapar, utan som ständigt öppnar vägar till gemenskap, upprättelse och liv.

4.4 Kroppslighet och variation

I *Constructive Theology and Gender Variance*¹²⁶ från 2023 utvecklar Susannah Cornwall en konstruktiv kristen teologi som tar könsvariation och

¹²⁶ Cornwall, Susannah. *Constructive Theology and Gender Variance*. Cambridge: Cambridge University Press, 2023.

könsbekräftande transition på teologiskt allvar. Hon behandlar inte transpersoners och könsöverskridande personers erfarenheter som avvikelser som först måste förklaras, försvaras eller behandlas. I stället visar hon hur sådana erfarenheter kan bidra till en fördjupad förståelse av människan som skapad, relationell och föränderlig.

En viktig utgångspunkt hos Cornwall är att människan kan förstås som en transformativ varelse. Med det menar hon att människolivet präglas av både givna villkor och förändring. Vi formas av våra kroppar, våra relationer, sociala normer och traditioner, men vi är också med och formar oss själva och de sammanhang vi lever i. Kön och genus är därför inte bara något en människa "är" eller "har", utan också något som görs, prövas, uttrycks och ibland omförhandlas genom livet.

Detta gäller inte bara transpersoner. Cornwall betonar att även cispersoners kön är socialt tolkat och normativt reglerat. Kön är alltså inte ett neutralt utgångsläge för vissa människor och en särskild fråga för andra. Det är ett mänskligt villkor som påverkar hur kroppar blir lästa, hur människor bemöts och vilka möjligheter som öppnas eller stängs. Därmed blir trans- och queer teologi inte en smal specialfråga, utan ett sätt att belysa hur kön, kropp och makt präglar kristen människosyn och kyrklig praktik i stort.

Cornwall är kritisk mot teologiska tolkningar där könsvariation främst förstås genom brist, lidande, dysfori, psykisk ohälsa eller moraliskt förfall. Sådana perspektiv riskerar att missförstå transpersoners erfarenheter och kan dessutom bidra till sämre livsvillkor genom att förstärka stigma. De kan också skapa en förväntan om att transpersoners liv måste legitimeras genom lidande. Mot detta lyfter Cornwall fram att könsvariation också kan förstås genom glädje, livsduglighet och tillblivelse. Transition kan för många vara en väg till större integritet och till att leva mer sant i relation till sig själv, andra och Gud.

Cornwall föreslår därför ett teologiskt språk för kön som är både ödmjukt och framåtriktat. Kön kan förstås som något som tas emot, men också som något som bearbetas och formas. Det kan vara gott och betydelsefullt utan att göras absolut eller till människans yttersta identitetsgrund. På så sätt öppnas ett utrymme för att tala om kön som en del av människans liv inför Gud, utan att könet måste låsas fast i en oföränderlig ordning.

Queer teologi fungerar hos Cornwall som ett kritiskt redskap för att synliggöra hur binära och essentialistiska könsordningar ofta har getts teologisk auktoritet. När man inom kristen tradition använder symbolik om man och kvinna för att beskriva relationen mellan Gud och skapelsen, eller för att ordna frågor om makt, arbete, familj och reproduktion, kan denna symbolik få långtgående konsekvenser. Den kan bidra till att vissa kroppar och livsformer framstår som mer självklara bärare av gudsbilden, medan andra görs mindre begripliga eller mer problematiska. Queer teologis bidrag

är därför inte bara att inkludera dem som tidigare setts som avvikande, utan också att pröva de system som skapar själva föreställningen om avvikelse.

Cornwall utvecklar också en mer dynamisk förståelse av skapelsen. Hon menar att "skapelseordning" ofta har använts som ett statiskt raster, där två tydligt åtskilda kön och fasta genusroller antas vara givna av Gud och därför teologiskt oföränderliga. Mot detta framhåller hon att kristen teologi historiskt har rymt större variation än så. Könets teologiska betydelse har inte alltid förståtts på samma sätt och har inte heller varit konstant i alla delar av traditionen. En sådan insikt gör det möjligt att se variation, gränsöverskridanden och förändring inte som hot mot skapelsen, utan som delar av den skapade tillvarons rikedom.

Ett annat viktigt tema hos Cornwall är frågan om sanning och erkännande. Samtida konflikter om transpersoners liv handlar ofta om vem som anses ha rätt att tolka en persons kön och vilken sorts "bevis" som krävs för att en människas självförståelse ska tas på allvar. Cornwall visar att transpersoner ofta tvingas bära en oproportionerligt stor bevisbörda för sin egen verklighet. Detta kan förstås som en form av kunskapsmässig orättvisa. Teologiskt blir uppgiften därför att skilja mellan sanning som kontroll och sanning som relationell praktik, där erkännande, ansvar och omsorg hålls samman.

Cornwall behandlar även frågor om kropp, teknik och gränser. Hon frågar vilka kroppsliga förändringar som uppfattas som legitim vård och vilka som i stället moraliseras som otillåtna. Hennes grundpoäng är att människoliv alltid är såväl kroppsligt och kulturellt som teknologiskt format. Därför är det teologiskt otillräckligt att beskriva könsbekräftande vård som en unik överträdelse av skapelsens gränser. I stället behöver teologin pröva vilka normer som ligger bakom våra bedömningar av vad som räknas som naturligt, artificiellt, friskt eller ordnat. Sådana bedömningar är sällan neutrala, utan bär ofta på föreställningar om vilka kroppar och kön som anses önskvärda.

Frågor om fertilitet och reproduktion har också en central plats i Cornwalls resonemang. Hon problematiserar antagandet att kön alltid är entydigt riktat mot biologisk fortplantning. Människors liv kan vara generativa på flera sätt: genom omsorg, relationer, gemenskap, kreativitet, ansvarstagande och andligt liv. Därmed behöver kön inte legitimeras genom reproduktiv funktion. Detta öppnar för en teologi där ett gott och livsdugligt liv kan ta flera former.

Cornwall för även in dessa frågor i kristologi och eskatologi. Hon varnar för att använda Kristus som en snäv mall för "den enda" rätta mänskligheten, som sedan görs normerande för alla kroppar och kön. Inkarnationen behöver snarare förstås som ett vittnesbörd om att Gud träder in i mänskligt liv, inte som ett argument för att en viss könsordning ensam skulle uttrycka sann mänsklighet. På liknande sätt kan eskatologin förstås inte bara som något

som rör en framtid bortom denna värld, utan också som riktning och hopp i nuet. Förändring, provisorisk identitet och strävan efter att leva mer sant och hållbart kan då förstås som delar av ett kristet liv.

Sammanfattningsvis framställer Cornwall queer teologi som både ett korrektiv och en kreativ resurs för kristen teologi. Den hjälper teologin att upptäcka hur könsbinaritet ibland har burit hierarki och exkludering, men också att utveckla ett språk för kroppslig och identitetsmässig förändring som inte utgår från brist. I hennes framställning är trans- och könsdiversitet inte ett särfall som teologin motvilligt behöver hantera. Det är snarare ett område där centrala kristna teman, skapelse, gudsbild, sanning, ansvar, gemenskap och hopp, kan omprövas och fördjupas på sätt som gör teologin mer verklighetsnära, rättvis och förmögen att tala om mänskligt liv i dess faktiska mångfald.

4.5 Intersex och teologi

Intersex är ett område där frågor om kropp, kön, skapelse och människovärde möts på ett särskilt tydligt sätt. Med intersex avses medfödda variationer i kroppens könskaraktistika, till exempel kromosomer, hormoner, inre könsorgan eller yttre genitalier, som inte enkelt passar in i de medicinska och sociala normerna för kvinnligt eller manligt kön. Intersex handlar alltså i första hand om kroppslig variation, inte om könsidentitet. Därför behöver intersex skiljas från trans, även om både intersexpersoner och transpersoner kan beröras av samma bredare tvåkönsnorm.

Teologiskt är intersex betydelsefullt eftersom det synliggör att människors kroppar inte alltid låter sig beskrivas genom en enkel uppdelning i man och kvinna. Mycket kristen teologi har historiskt utgått från en sådan binär könsmodell. Den har ofta tagit för givet att mänskligt kön består av två tydligt åtskilda och komplementära kategorier. Detta har påverkat hur teologin har talat om skapelse, kropp, äktenskap, familj, ämbete och gudsrelation. Intersexvariationer visar att denna modell inte fullt ut beskriver den kroppsliga verkligheten.

Det betyder inte att intersexpersoner ska göras till symboler eller argument i andra kyrkliga diskussioner. En viktig utgångspunkt i samtida intersexteologi är tvärtom att intersexpersoners egna erfarenheter måste tas på allvar i sig själva. Deras kroppar och liv ska inte användas som retoriska exempel för att bevisa något annat. Däremot kan intersexpersoners erfarenheter hjälpa teologin att se sådant som annars har varit osynligt: hur starkt kyrkans språk, liturgi och antropologi ibland har formats av antagandet att alla människor entydigt är antingen kvinnor eller män.

Susannah Cornwall¹²⁷ är en av de teologer som tydligast har bearbetat intersex i relation till kristen teologi. Ett centralt verk som hon varit redaktör för är *Intersex, Theology, and the Bible – Troubling Bodies in Church, Text, and Society* från 2015.¹²⁸ I hennes forskning framstår intersex inte som ett undantag från skapelsen, utan som en del av skapelsens mångfald. Detta utmanar teologiska tolkningar där kroppar som inte följer tvåkönsnormen förstås som felaktiga, bristfälliga eller som uttryck för en fallen värld. I stället öppnas en annan förståelse: att kroppslig variation kan rymmas inom det skapade livet och därmed också inom en kristen förståelse av människans värdighet.

Här blir frågan om Guds avbild central. Om varje människa är skapad till Guds avbild kan inte människovärdet vara beroende av att kroppen passar in i en viss könsmodell. Guds avbild måste kunna omfatta också kroppar som inte entydigt kategoriseras som kvinnliga eller manliga. Intersexvariationer kan därför bidra till en mer robust teologisk antropologi, där människans värdighet inte grundas i könets entydighet utan i att människan är skapad, buren och älskad av Gud.

Intersexteologi riktar också kritik mot hur skam, tystnad och medicinsk normalisering har präglat många intersexpersoners liv. Många intersexpersoner har historiskt blivit föremål för medicinska ingrepp eller behandlingar som syftat till att kroppen skulle passa bättre in i tvåkönsnormen. I vissa fall har sådana ingrepp skett tidigt i livet och utan att personen själv kunnat samtycka. Detta väcker inte bara medicinska och rättsliga frågor, utan också teologiska. Det handlar om kroppslig integritet, om rätten att bli erkänd som människa utan att först behöva korrigeras, och om kyrkans ansvar att inte förstärka skam kring kroppslig variation.

Queer teologi fungerar här som en viktig resurs. Den hjälper till att synliggöra hur normer skapas, upprätthålls och ibland ges teologisk legitimitet. När något beskrivs som ”naturligt” behöver teologin fråga vad som faktiskt avses: handlar det om skapelsens mångfald, eller om kulturella ideal som har kommit att uppfattas som självklara? Intersexvariationer visar att gränsen mellan manligt och kvinnligt ofta är mer komplex än vad både samhälleliga och kyrkliga normer har gett utrymme för.

Samtidigt är intersexteologi inte bara kritisk. Den är också konstruktiv. Den kan bidra till att kyrkan utvecklar ett rikare språk för skapelse, kropp och mänsklig gemenskap. Den kan hjälpa kyrkan att tala om kroppen utan att göra vissa kroppar till problem. Den kan också bidra till en pastoral praktik där intersexpersoner inte möts med nyfikenhet, osäkerhet eller tystnad, utan med respekt, integritet och erkännande.

¹²⁷ Detta är samma Susannah Cornwall som nämns i föregående del.

¹²⁸ Cornwall, Susannah (red.). *Intersex, Theology, and the Bible: Troubling Bodies in Church, Text, and Society*. New York: Palgrave Macmillan, 2015.

Detta får också liturgiska konsekvenser. Gudstjänstens språk formar människors erfarenhet av vilka som räknas in i gemenskapen. Om kyrkans språk konsekvent förutsätter att alla människor är antingen kvinnor eller män riskerar intersexpersoner att osynliggöras. Ett mer inkluderande språk om människor och ett mer nyanserat språk om Gud kan därför vara en del av kyrkans ansvar. Liturgin kan antingen bekräfta kroppslig mångfald som en del av Guds skapelse, eller bidra till att vissa kroppar uppfattas som avvikande och svåra att tala om.

För Svenska kyrkan innebär detta att intersex behöver bearbetas mer uttryckligt teologiskt. Frågan rör inte endast medicinsk kunskap eller allmänt inkluderingsarbete, utan berör centrala teologiska områden: skapelse, inkarnation, människovärde, kroppslig sårbarhet, pastoral omsorg och liturgiskt erkännande. En sådan bearbetning behöver ske med stor varsamhet och med intersexpersoners egna erfarenheter som en viktig kunskapskälla. På så sätt kan kyrkan utveckla en teologi där kroppslig variation inte förstås som ett problem vid skapelsens gräns, utan som en del av den mänskliga mångfald som kyrkan är kallad att se, värna och välsigna.

4.6 Intersex i olika kontexter

Stephanie A. Budweys bok *Religion and Intersex – Perspectives from Science, Law, Culture, and Theology*¹²⁹ från 2022 ger ett viktigt teologiskt bidrag till frågor om intersex, kropp och kön. Boken är tydligt förankrad i praktisk teologi och queer teologi. Budweys huvudpoäng är att kristen teologi behöver ompröva vissa grundläggande antaganden om kön, kropp och mänsklighet.

En central utgångspunkt i boken är att kristen teologi ofta har utgått från sexuell dimorfism, det vill säga föreställningen att människor i grunden kan delas in i två tydliga och normativa kön: kvinnligt och manligt. Budwey menar att detta synsätt inte räcker för att förstå den mänskliga kroppen sådan den faktiskt är. Det riskerar också att bli teologiskt skadligt. När tvåkönsnormen tas för given kan den börja fungera som en tyst måttstock för vem som uppfattas som självklar, normal och fullt mänsklig. Intersexpersoners kroppar och erfarenheter kan då framstå som avvikelser eller problem, i stället för att ses som en del av den mänskliga variationen.

Mot detta föreslår Budwey ett skifte från dimorfism till sexuell polymorfism. Med det menar hon en förståelse av kön som präglad av variation och mångfald, snarare än av en strikt tvådelning. Detta är inte bara en fråga om vilka ord som används i teologi. För Budwey hänger frågan samman med kroppslig integritet, mänskliga rättigheter, pastoral omsorg och kyrklig praktik. Hur kyrkan talar om kön och kropp påverkar också hur människor

¹²⁹ Budwey, Stephanie A. *Religion and Intersex – Perspectives from Science, Law, Culture, and Theology*. London: Routledge, 2022.

blir bemötta, vilka erfarenheter som får plats och vilka liv som blir möjliga att leva öppet.

Budwey visar att kristen teologi historiskt har bidragit till att legitimera en binär könsordning. Det har bland annat skett genom vissa tolkningar av skapelseberättelsen. När skapelsen förstås som ett fast krav på en entydig uppdelning i två kön kan intersexxroppar framställas som något som behöver rättas till. Då blir kroppen ett problem som ska korrigeras, snarare än en variation inom skapelsen. Samtidigt betonar Budwey att Bibeln och den kristna traditionen också rymmer resurser för andra sätt att tänka. Det finns möjligheter att förstå skapelse, kropp och mänsklighet på sätt som inte låser teologin vid en strikt tvåkönsnorm.

Här blir frågan om bibeltolkning och hermeneutik viktig. Budweys queera teologiska perspektiv handlar inte bara om att tillämpa en viss modern teori på teologin, utan också om att pröva hur kristna texter och traditioner har tolkats. Queer teologi kan synliggöra hur det som ofta framställs som ”naturligt” eller självklart i själva verket kan vara format av historiska, kulturella och sociala normer. Det innebär att teologin behöver ställa frågor om vilka kroppar och erfarenheter som blir synliga i tolkningen, vilka som osynliggörs och vilka antaganden om kön och kropp som styr läsningen. På så sätt blir queer teologi också en hermeneutisk resurs: den hjälper teologin att granska sina tolkningsvanor och öppna för fler sätt att förstå skapelse, människa och gemenskap.

I Budweys teologiska antropologi spelar läran om *imago Dei*, människan som skapad till Guds avbild, en central roll. Hon kritiserar tanken att Guds avbild i människan skulle vara beroende av att kroppen passar in i ett binärt könsschema. Om Guds avbild kopplas till vissa kroppsliga kännetecken finns en risk att vissa människor framstår som mer självklara bärare av Guds avbild än andra. Budwey argumenterar i stället för att intersexpersoner, liksom alla människor, är skapade till Guds avbild. Guds bilden kan därför inte reduceras till en könslogik som förutsätter tydlig uppdelning mellan kvinnligt och manligt.

Den konstruktiva teologiska kärnan i boken kan beskrivas som en teologi som rymmer både ”både/och” och ”varken/eller”. Med detta vill Budwey visa att människors kroppar och identiteter inte alltid låter sig förstås genom enkla motsatspar. En människa kan identifiera sig som kvinna, man, både och, varken eller, eller på andra sätt. Det står inte i motsättning till att vara skapad, älskad och buren av Gud. Poängen är inte att ersätta en rigid tvåkönsnorm med en ny rigid ordning, utan att utveckla ett teologiskt språk som kan bära komplexitet utan att förminska människor.

Budwey kopplar denna teologiska omorientering till en tydlig etisk dimension. Teologi som bidrar till tvång, skam eller osynliggörande behöver omprövas. I stället bör teologin bidra till mänsklig blomstring,

självbestämmande och ansvarig omsorg. Det innebär att kyrkan behöver fråga sig hur dess språk, riter, undervisning och pastorala praktiker påverkar människor vars kroppar eller erfarenheter inte passar in i etablerade normer.

Samtidigt är Budwey noga med att skilja mellan intersex och trans. Intersex handlar om medfödda variationer i könskaraktäristika, medan trans handlar om relationen mellan könsidentitet och det kön som en person tilldelats eller registrerats som. Dessa erfarenheter ska inte blandas samman. Skillnaden är viktig både sakligt och pastoralt. Däremot visar Budwey att intersexpersoner, transpersoner och queerpersoner på olika sätt kan påverkas av samma övergripande binära könslogik. När kroppar, juridiska kategorier och teologiska föreställningar förutsätts passa in i två tydliga kön kan olika grupper drabbas av osynliggörande, begränsningar och bristande självbestämmande.

Bokens resonemang blir särskilt konkret i den liturgiska delen. Budwey visar hur intersexpersoner ofta blir osynliga i gudstjänstens språk. Om liturgin konsekvent förutsätter att alla människor kan delas in i kvinnor och män, kan den skapa distans eller exkludering för personer som inte känner igen sig i en sådan uppdelning eller som har erfarenhet av att deras kroppar gjorts till problem. Här blir sambandet mellan teologi och kyrklig praktik tydligt. Om gudstjänsten ska uttrycka hela Guds folk behöver också de kroppar och erfarenheter som historiskt har tystats få rum i kyrkans språk och ritualer.

Budwey argumenterar därför för att kyrkor behöver arbeta både med ett mer inkluderande språk om människor och ett mer mångsidigt språk om Gud. Ett sådant språk behöver inte sudda ut skillnader eller erfarenheter, men det bör undvika att göra tvåkönsnormen till en självklar teologisk grund. Liturgi kan, enligt Budwey, antingen bidra till skada eller till läkedom. När liturgin osynliggör vissa kroppar och erfarenheter kan den förstärka marginalisering. När den däremot erkänner kroppslig mångfald och integritet kan den bidra till mer levbara liv och till en mer trovärdig kyrklig gemenskap.

Sammanfattningsvis formulerar Budwey en teologisk kritik av den ordning som gör tvåkönsnormen till självklar utgångspunkt och därmed riskerar att placera intersexpersoner utanför det självklart mänskliga. Hennes bidrag ligger i att förena intersexpersoners erfarenheter med en queer teologisk analys av skapelse, kropp, Guds avbild och liturgi. Därigenom visar hon hur kristen teologi kan utveckla ett mer realistiskt och etiskt ansvarigt språk om mänsklig variation. Resultatet är en teologi som inte använder kön som kontrollmekanism, utan som söker göra kyrkans liv och språk förenligt med kroppslig integritet, självbestämmande och mänsklig blomstring för intersex-, trans- och queerpersoner.

Del 5: Analys och identifikation av teologiska kunskapsluckor

I denna avslutande del sammanfattas kunskapssammanställningens tidigare genomgångar och de teologiska frågor som behöver fortsatt bearbetning identifieras. Analysen bygger på det material som presenterats i de föregående delarna: begrepp och livsvillkor, rättsliga och samhälleliga sammanhang, Svenska kyrkans historiska och nutida praktik samt samtida teologisk och religionsvetenskaplig forskning. De kunskapsluckor som lyfts fram är därför inte fristående teman, utan har vuxit fram ur kunskapssammanställningens samlade material. Denna del rör sig från frågor om människosyn, kropp och skapelse, via relationer, liturgi och erkännande, till bibeltolkning och kyrkans ansvar som institution och gemenskap. Syftet är att tydliggöra var fortsatt teologisk fördjupning behövs och att ge underlag för det fortsatta arbete som Kyrkomötets beslut har initierat.

Denna avslutande analys tar sin utgångspunkt i den genomgång som gjorts av kunskapsläge, kyrklig praktik och teologisk forskning rörande hbtqia+ och polyamori i relation till Svenska kyrkan. Den är inte heltäckande eller uttömmande, utan fokuserar på ett par centrala områden av särskild vikt. Kunskapssammanställningen visar att kyrkan under flera decennier har genomgått en betydande förskjutning mot ökad inkludering, både teologiskt och praktiskt, men också att denna utveckling har varit ojämn, fragmentarisk och ofta reaktiv snarare än systematiskt sammanhållen. Mot denna bakgrund blir det tydligt att fortsatt arbete inte främst handlar om ytterligare principiella viljeyttringar, utan om fördjupad teologisk bearbetning av vissa grundläggande frågor där kyrkans språk, normer och självförståelse ännu är otillräckligt utvecklade.

De teologiska kunskapsluckor som identifieras i det följande behöver också förstås i relation till Svenska kyrkans ekumeniska sammanhang. Frågor om hbtqia+ och polyamori aktualiserar inte enbart intern teologisk bearbetning, pastoral praktik och kyrklig självförståelse, utan berör även relationen till andra kyrkor och samfund. I ekumeniska sammanhang kan teologisk förnyelse och ökad inkludering ibland uppfattas som något som skapar avstånd till kyrkor med andra lärotraditioner, etiska bedömningar eller pastorala praktiker. Detta bör inte förstås som ett hinder för fortsatt bearbetning, men som ett område som behöver ingå i den teologiska reflektionen från början. Svenska kyrkan behöver därför utveckla ett tydligare språk för hur inkluderande ställningstaganden kan kommuniceras ekumeniskt: med respekt för andra kyrkors kontexter och självförståelse, men utan att relativisera ansvaret för människors värdighet, trygghet och upprättelse. Detta gäller särskilt i relation till hbtqia+-personer och andra normbrytande grupper som lever utsatt, dolt eller under stark press i andra kyrkliga sammanhang. Den fortsatta bearbetningen behöver därför också rymma frågor om solidaritet, dialog och gränser för gemenskap: hur Svenska

kyrkan kan samtala med ekumeniska syskon som intar exkluderande positioner, samtidigt som kyrkan inte backar från sitt ansvar att motverka diskriminering och synliggöra marginaliserade erfarenheter. På så sätt blir den ekumeniska dimensionen inte ett separat tillägg till kunskapsluckorna, utan en genomgående fråga om hur teologisk förnyelse kan förankras, kommuniceras och levas i relation till den världsvida kyrkan.

De fem teologiska kunskapsluckor som identifieras nedan rör olika men sammanlänkade nivåer av kyrkans teologi: förståelsen av människan och kroppen, relationsteologins normer, liturgins funktion som erkännandepraktik samt kyrkans ecklesiologiska ansvar i ljuset av en historia av diskriminering och tystnad. Gemensamt för dessa områden är att de tydliggör spänningar mellan pastoral välkommandepraktik och teologisk otydlighet, mellan lokal innovationskraft och avsaknad av gemensamma ramverk, samt mellan ambitionen att inkludera och behovet av att låta marginaliserade erfarenheter faktiskt forma kyrkans teologi. De följande avsnitten syftar därför inte till att ge färdiga svar, utan till att precisera var den teologiska bearbetningen i Svenska kyrkan behöver fördjupas för att inkludering av hbtqia+-personer och personer som är polyamorösa ska kunna bli både teologiskt förankrad och långsiktigt hållbar.

5.1 Teologisk antropologi, kropp och skapelse: hur bör Svenska kyrkan teologiskt förstå könsidentitet, könsuttryck och intersexvariation?

En första central teologisk kunskapslucka gäller hur Svenska kyrkan mer sammanhållet ska förstå människan som könad, kroppslig och skapad i relation till erfarenheter av könsidentitet, könsuttryck och intersexvariation. Kunskapssammanställningen visar att kyrkans arbete under lång tid i huvudsak har varit koncentrerat till homosexualitet och samkönade relationer, medan transperspektiv först relativt sent har blivit tydligt synliga i kyrkans teologiska och praktiska bearbetning, bland annat genom transhearingen 2019 och kyrkomötets beslut 2021 om att ta fram ett officiellt teologiskt ställningstagande om könsidentitet och könsuttryck. Samtidigt framgår det att intersexperspektiv fortfarande är särskilt underrepresenterade, både i forskningen och i kyrklig teologisk reflektion. Det innebär att Svenska kyrkan i dag endast delvis har påbörjat arbetet med att formulera en teologisk antropologi som på allvar kan bära erfarenheter av könslig variation och kroppslig mångfald.

Det som saknas är inte enbart fler ställningstaganden i enskilda sakfrågor, utan ett mer grundläggande teologiskt språk för att tala om kroppen, identiteten och skapelsen utan att falla tillbaka i alltför snäva binära eller naturaliserande kategorier. Detta rör även områden som relationer, sexualitet och sex. I kunskapssammanställningen framkommer att normkritiska perspektiv redan har påverkat Svenska kyrkans liturgiska och språkliga

arbete, exempelvis i arbetet med kyrkohandbok och psalmbok, men också att dessa processer ofta präglas av försiktiga avvägningar mellan kontinuitet och inkludering. Det pekar på att frågan om kön och kropp ännu inte fullt ut har integrerats i kyrkans teologiska självförståelse, utan ofta behandlas som ett särskilt tillägg eller en senare korrigering av en redan etablerad antropologi. En verklig fördjupning skulle däremot behöva pröva hur centrala kristna motiv som skapelse, inkarnation, människovärde, sårbarhet, förvandling och helgelse kan tolkas i ljuset av erfarenheter där kön inte självklart framträder som entydigt, stabilt eller normativt binärt.

Denna kunskapslucka är viktig också därför att den har direkta pastorala och kyrkliga konsekvenser. När det saknas ett teologiskt förankrat språk för könslig variation riskerar transpersoner, ickebinära personer och personer med intersexvariation att i praktiken bli beroende av lokala initiativ, enskilda prästers kunskap eller tillfälligt välvilliga sammanhang, snarare än att kunna känna sig självklart burna av kyrkans gemensamma tro och ordning. Därmed blir frågan inte endast antropologisk utan också ecklesiologisk: vilka kroppar, erfarenheter och livsberättelser erkänns som självklara bärare av Guds avbild inom kyrkans gemenskap? En fortsatt teologisk bearbetning behöver därför inte bara försvara möjligheten att inkludera könslig variation, utan mer konstruktivt fråga hur sådan variation kan bidra till att fördjupa kyrkans förståelse av skapelsen, människan och Guds handlande i världen. Den öppna frågan blir då om Svenska kyrkan är beredd att utveckla en antropologi där könslig och kroppslig mångfald inte främst förstås som ett pastoralt specialfall, utan som en teologiskt betydelsefull del av den skapade verklighet som kyrkan är kallad att ta emot, tolka och tjäna.

5.2 Relationsetik och tvåsamhetsnorm: hur bör Svenska kyrkan teologiskt bearbeta polyamori och andra icke-monogama relationsformer?

En andra central kunskapslucka rör Svenska kyrkans relationsetik och mer specifikt frågan om hur kyrkan ska förstå polyamori i förhållande till etablerade normer om trohet, ansvar, gemenskap och unicitet. Kunskapssammanställningen visar tydligt att Svenska kyrkan i dag saknar en officiell ståndpunkt om polyamori, samtidigt som frågan återkommer i debatt, Pride-sammanhang, gudstjänstpraktik och kyrkomötesmotioner. Här finns alltså en påtaglig spänning mellan pastoral välkomnandepraktik och läromässig otydlighet. Å ena sidan betonas att alla människor ska mötas med värdighet och respekt, å andra sidan bär kyrkans redan formulerade samlevnadsetik på antaganden som tydligt utgår från tvåsamhet. Särskilt betydelsefull är läronämndens språk om ”unicitet”, där sexuell gemenskap förstås som exklusivt knuten till en partner. Det innebär att polyamorösa erfarenheter i praktiken berörs av kyrkans normsystem, även om de sällan behandlas explicit som teologiskt tema.

Det teologiskt underbearbetade ligger därför inte endast i frånvaron av ett ja eller nej till polyamori, utan i att Svenska kyrkan ännu inte på djupet har prövat vilka delar av den egna relationsetiken som är bärande och varför. Om trohet, ansvar, ömsesidighet och omsorg är centrala kristna värden i samlevnadsetiken, behöver kyrkan närmare analysera om och hur dessa värden nödvändigtvis förutsätter sexuell och romantisk exklusivitet, eller om exklusiviteten historiskt har fungerat som en underförstådd norm snarare än som en tillräckligt prövad teologisk slutsats. Här finns en tydlig koppling till både etik och ekklesiologi: kyrkan behöver kunna redogöra för varför vissa relationsformer erkänns som möjliga bärare av kristen dygd och andra inte, och den behöver göra detta på ett sätt som inte enbart reproducerar socialt dominerande relationsmönster. Kunskapssammanställningen visar att tvåsamhetsnormen redan har identifierats som en del av den normativa väv som begränsar inkludering, men att den teologiska analysen av just denna norm ännu är svagt utvecklad. Här bör också asexualitet och aromantik nämnas, då även dessa faller utanför normen om äktenskaplig tvåsamhet.

Denna kunskapslucka är särskilt viktig för inkludering eftersom den berör gränsen mellan att vara välkommen som individ och att få sitt levda liv förstått som teologiskt tänkbart inom kyrkan. Om personer som lever polyamoröst välkomnas i allmän mening men samtidigt möter ett implicit normsystem där deras relationsform saknar språk, erkännande eller teologisk bearbetning, uppstår en form av strukturell otydlighet som riskerar att skapa osäkerhet både pastoralt och kyrkorättsligt. En fortsatt teologisk fördjupning behöver därför inte börja i liturgiska eller juridiska frågor, utan i en mer grundläggande undersökning av relationsteologins kriterier: vad gör en relation etiskt och teologiskt bärande i kristen mening, och hur ska kyrkan avgöra om tvåsamhet är en oundgänglig del av denna förståelse eller en historiskt stark men teologiskt omprövbar norm? Den öppna frågan blir därmed om Svenska kyrkan är beredd att pröva sin samlevnadsteologi så grundligt att också flersamma relationer kan analyseras på sina egna etiska premisser, snarare än enbart i ljuset av vad de avviker ifrån.

5.3 Liturgi, ritual och erkännande: vilka former av kyrklig gestaltning saknas för erfarenheter som ännu inte fullt ut erkänts?

En tredje teologisk kunskapslucka gäller liturgi och ritual, det vill säga frågan om hur kyrkan kroppsligt, språkligt och gemensamt gestaltar erkännande, tillhörighet och andlig hemvist för erfarenheter som ännu inte har ett tydligt nationellt liturgiskt uttryck. Kunskapssammanställningen visar att Svenska kyrkan under de senaste decennierna har utvecklat flera betydelsefulla praktiker för inkludering, såsom könsneutral vigselordning, regnbågsmässor, inklusiva gudstjänster, regnbågskonfirmation, Transblessing och ett mer normkritiskt arbete med språk i kyrkohandbok och

psalmboksprocesser. Samtidigt framgår det att mycket av detta arbete har skett lokalt, projektbaserat eller i form av särskilda initiativ snarare än genom ett sammanhållet nationellt liturgiskt ramverk. Denna utveckling visar både kreativitet och vilja till inkludering, men också att Svenska kyrkan ännu inte fullt ut har avgjort hur marginaliserade erfarenheter ska erkännas i den gemensamma liturgiska ordningen.

Kunskapssluckan handlar här om mer än frågan om nya ceremonier. Den rör liturgins teologiska funktion som plats för kyrkans självförståelse. När vissa livserfarenheter, exempelvis könsbekräftande transition, valda familjer, erfarenheter av att leva utanför tvåsamhetsnormen eller sår av tidigare kyrklig exkludering, främst bearbetas i särskilda sammanhang men sällan får tydligt genomslag i kyrkans gemensamma gudstjänstliv, uppstår frågan vad liturgin faktiskt gör synligt som bärande kristen erfarenhet.

Kunskapssammanställningen visar att det redan finns en medvetenhet om att liturgiskt språk både speglar och formar kyrkans människosyn, men också att arbetet hittills ofta har stannat vid språklig inkludering eller lokala specialformer. Det som i högre grad behöver bearbetas är hur liturgin kan fungera som teologiskt erkännande av livssituationer som inte bara behöver tolereras, utan också kunna bäras fram i bön, tacksägelse, förbön, sorgearbete och gemenskapsformer. Här blir frågan tydligt pastoralteologisk, men också ecklesiologisk: vem får erfara att kyrkans gemensamma bön faktiskt talar om och med deras liv?

Detta är viktigt för inkludering eftersom kyrklig tillhörighet inte enbart skapas genom principuttalanden eller utbildningsinsatser, utan också genom de riter och symboliska handlingar där människor känner igen sitt liv inför Gud och församlingen. Om exempelvis transpersoner, intersexpersoner eller personer i polyamorösa konstellationer huvudsakligen möter kyrkan genom en allmän välkomstretorik men saknar former för liturgiskt erkännande, riskerar inkluderingen att förbli delvis abstrakt. En fortsatt teologisk bearbetning behöver därför undersöka vilka liturgiska former som är möjliga, önskvärda och teologiskt hållbara, men också vilka begränsningar som finns i den nuvarande ordningen och varför. Den framåtriktade frågan blir då hur Svenska kyrkan kan utveckla en liturgisk teologi där erkännande inte reduceras till symbolisk gästfrihet, utan blir en verklig del av kyrkans gemensamma bön och sakramentala liv.

5.4 Bibelsyn, exegetik och hermeneutik: hur bör Svenska kyrkan tolka och använda bibliska texter i relation till hbtqia+ och polyamori?

En fjärde kunskapsslucka rör hur bibeltexter förstås, tolkas och används i kyrkans samtida bearbetning av kön, sexualitet, kropp och relationer. Flera av de spänningar som identifierats i denna kunskapssammanställning är inte enbart etiska, ecklesiologiska eller antropologiska, utan också exegetiska och

hermeneutiska. Det gäller dels de texter som ofta anförs i kyrkliga konflikter om sexualitet och samlevnad, där det finns behov av sammanhållna och tillgängliggjorda analyser som relaterar texternas historiska sammanhang, tolkningshistoria och receptionshistoria till samtida kunskap om hbtqia+ och polyamori. En sådan bearbetning är viktig eftersom bibeltexter inte verkar neutralt i kyrkans liv, utan får konkreta konsekvenser för människors erfarenhet av tillhörighet, erkännande, skam, trygghet och delaktighet. Hur texter tolkas och används påverkar därför inte enbart kyrkans läromässiga resonemang, utan också dess pastorala praktik och dess möjlighet att vara en plats där människor kan mötas utan att osynliggöras eller reduceras till teologiska problem.

Samtidigt bör en fortsatt bibelvetenskaplig bearbetning inte enbart inriktas på så kallade problemtexter eller på texter som uppfattas som direkt normativa i frågor om sexualitet och relationer. Det finns också behov av att undersöka bredare bibliska motiv såsom skapelse, kropp, gemenskap, förbund, trohet, gästfrihet och marginalisering, och hur dessa kan förstås i relation till erfarenheter som bryter mot hetero-, cis- och tvåsamhetsnormer. Bibelns material rymmer inte endast entydiga regler eller ideal, utan också berättelser om kroppslig variation, social utsatthet, oväntad tillhörighet och gemenskaper som formas på andra sätt än genom givna släktskaps- och familjemönster. En sådan fördjupning kan exempelvis omfatta nytestamentliga gemenskapsformer, berättelser om människor i marginalen av sociala och kroppsliga normer samt kategorier som "eunucker" i relation till frågor om könsvariation, kropp och tillhörighet. Detta är viktigt eftersom en mer transparent och systematisk bibeltolkning kan bidra till att förankra kyrkans etiska och ecklesiologiska resonemang djupare, samtidigt som den synliggör de tolkningsprocesser som redan implicit påverkar Svenska kyrkans förhållningssätt. En fortsatt teologisk bearbetning behöver därför klargöra hur Svenska kyrkan kan utveckla en bibelsyn som både tar det bibliska materialets komplexitet på allvar och möjliggör ett ansvarsfullt samtal om hbtqia+ och polyamori i samtiden.

5.5 Kyrkan som plats för upprättelse, omprövning och trygghet: hur ska Svenska kyrkan teologiskt förstå sitt ansvar efter en historia av diskriminering och tystnad?

En femte central kunskapslucka gäller Svenska kyrkans förståelse av sitt eget ansvar som institution och gemenskap i ljuset av en historia där kyrkan, enligt kunskapssammanställningen, både har bidragit till diskriminering och samtidigt stegvis har försökt formulera mer inkluderande praktiker. Materialet visar att detta dubbla arv fortfarande präglar situationen: kyrkan betonar i dag icke-diskriminering, välkomnande och upprättelse, men den bär också på spår av tidigare tystnadskultur, intern konflikt, samvetsmässig

pluralism och otydlighet i frågor som rör samkönade relationer, könsidentitet och polyamori. Här framträder en tydlig kunskapslucka på ecklesiologisk och pastoralteologisk nivå: det är ännu inte tillräckligt genomarbetat hur kyrkan teologiskt ska förstå sig själv när den både är bärare av evangelium och del av de strukturer som har bidragit till utsatthet, minoritetsstress och osynliggörande.¹³⁰

Detta är mer än en historisk fråga. Kunskapssammanställningen visar att ojämlika livsvillkor, psykisk ohälsa, omvändelseförsök, rädsla för dåligt bemötande och erfarenheter av exkludering fortfarande utgör en viktig del av kontexten för många hbtqia+-personer. Samtidigt framgår det att Svenska kyrkans sätt att utveckla teologi är processuellt och pluralistiskt, vilket skapar både möjligheter och problem. Öppenheten möjliggör långsamt lärande och lokal förankring, men kan också innebära att människor möter mycket olika kyrkliga verkligheter beroende på församling, stift eller enskild präst. Därmed uppstår ett teologiskt behov av att närmare analysera vad kyrklig trygghet och upprättelse faktiskt kräver. Räcker det med att kyrkan uttrycker välkomnande och undviker fördömande, eller förutsätter verklig upprättelse också tydligare institutionellt ansvar, erkännande av tidigare skada och mer konsekventa former för skydd, lyssnande och förändring? Här finns också en nära koppling till frågan om erfarenhet som teologisk källa: i vilken utsträckning får marginaliserade erfarenheter forma kyrkans egen självförståelse, snarare än att endast bli föremål för omsorg från ett redan definierat centrum?

Denna kunskapslucka är avgörande för inkludering därför att den berör villkoren för tillit. En kyrka kan inte utan vidare förutsätta att dess välkomnande uppfattas som trovärdigt om den inte samtidigt fördjupar sin teologiska förståelse av skuld, bot, försoning och institutionell omprövning. För personer som har erfarenhet av kyrklig exkludering, eller som lever i en livsform där kyrkans hållning ännu är oklar, är frågan om trygghet inte sekundär utan grundläggande. En fortsatt teologisk bearbetning behöver därför fråga hur Svenska kyrkan kan förstå sitt uppdrag som mer än allmän inkludering: som en aktivt självkritisk och upprättande gemenskap där teologisk reflektion, pastoral praktik och organisatoriskt ansvar hålls samman. Den öppna frågan blir då hur kyrkan kan utveckla en ecklesiologi där inkludering inte främst förstås som att fler får plats i ett oförändrat

¹³⁰ Detta är ett tema som teologen Lina Landström arbetat med inom ramen för queer traumateologi, där förslaget inte är att bara vara bejakande och inkluderande, utan också traumamedvetna i mötet med HBTQ-personers minoritetsstress och religiösa sår. Centralt är begreppet "queer uppståndelse", vilket innebär att målet inte är ett "fläckfritt" helande, utan en situation där man likt den uppståndne Jesus hittar en väg framåt och lever vidare med sina ärr. Landström, Lina. "Queer resurrection: constructing queer trauma theology." Vetenskaplig artikel i *Theology & Sexuality* 29, nr 1 (2023): 18–33. <https://doi.org/10.1080/13558358.2023.2263343>.

centrum, utan som en process där kyrkan själv förändras genom att lyssna till dem som tidigare hållits i marginalen.

Sammanfattning

Denna kunskapssammanställning har tagits fram med anledning av Kyrkomötets beslut om fortsatt teologisk bearbetning av paraplybegreppet hbtqia+ samt en teologisk bearbetning av polyamori. Bakgrunden är den kyrkomötesmotion där Svenska kyrkan föreslogs uttala stöd för hela hbtqi-begreppet, inklusive polyamori och asexualitet, och samtidigt uppdra åt kyrkostyrelsen att teologiskt bearbeta samtliga delar av begreppet. I beredningen betonade läronämnden att Svenska kyrkan under lång tid har bearbetat frågor om relationer och samlevnad, men också att det är oklart vad det skulle innebära att ”ställa sig bakom” ett dynamiskt och föränderligt paraplybegrepp. Kyrkomötets beslut blev därför inte ett principiellt ställningstagande i sak, utan ett uppdrag om fortsatt teologisk fördjupning och kunskapshöjning. Denna sammanställning är ett led i detta arbete.

Syftet med kunskapssammanställningen är att ge en orienterande bild av det aktuella kunskapsläget kring hbtqia+ och polyamori i relation till teologi och kyrklig praktik. Den belyser Svenska kyrkans historiska och nutida ställningstaganden, praktiska initiativ och teologiska utveckling, samt identifierar områden där fortsatt teologisk bearbetning behövs. Arbetet är inte avsett att formulera slutliga svar eller fatta normativa beslut åt kyrkan. Det ska istället fungera som ett underlag för fortsatt reflektion, där forskning, kyrkliga dokument, pastorala erfarenheter och marginaliserade röster kan föras samman.

Sammanställningen visar att teologi i Svenska kyrkan växer fram processuellt, dialogiskt och ofta långsamt. Teologisk utveckling sker inte enbart genom beslut på nationell nivå, utan i ett samspel mellan bibeltolkning, tradition, forskning, biskoplig vägledning, kyrkomötesprocesser, lokal praktik, självård, diakoni och människors levda erfarenheter. Som folkkyrka rymmer Svenska kyrkan en betydande pluralism. Denna öppenhet kan skapa utrymme för samtal och långsamt lärande, men den kan också innebära att inkludering och bemötande varierar mellan olika stift, församlingar och lokala sammanhang. Det gör det särskilt viktigt att urskilja var kyrkans teologiska språk och gemensamma ramverk ännu är otillräckligt utvecklade.

Hbtqia+ används som ett öppet paraplybegrepp för bland annat homosexualitet, bisexualitet, trans, queer, intersex, asexualitet och aromantik, där plustecknet markerar att begreppet inte är slutet eller statiskt. Polyamori är relationsformer där en person har eller kan ha flera kärleks- och/eller sexuella relationer samtidigt, med full medvetenhet och samtycke

från alla inblandade. Centralt är öppenhet, ärlighet, kommunikation och respekt. Polyamori skiljer sig därmed från otrohet, eftersom det senare innebär att bryta mot överenskommelser i hemlighet, medan polyamori bygger på transparens och samtycke. Här betonas också normers betydelse. Heteronormer, cisnormer och tvåsamhetsnormer påverkar vilka livsformer som framstår som självklara, begripliga eller avvikande. Normkritiska och intersektionella perspektiv kan användas för att förstå hur inkludering och exkludering formas och fungerar.

Det aktuella kunskapsläget visar att hbtqia+-personers liv inte kan beskrivas ensidigt genom utsatthet. Begrepp som transglädje synliggör positiva erfarenheter av att leva i samklang med sin könsidentitet, bli bekräftad av andra och finna en särskild gemenskap. Samtidigt visar myndighetsrapporter och forskning tydligt att många hbtqi-personer lever med ojämlika livsvillkor. Unga hbtqi-personer rapporterar sämre psykisk hälsa än unga heterocispersoner, och transpersoner, ickebinära personer och unga med funktionsnedsättning framstår som särskilt utsatta. Minoritetsstress är en central förklaringsmodell: ohälsan förstås inte som ett resultat av identiteten i sig, utan som en konsekvens av återkommande diskriminering, osynliggörande, hot, våld, negativa normer och bristande bemötande. Samma mönster återkommer i forskning om äldre hbtq-personer, där social isolering, oro inför vård och omsorg samt erfarenheter av tidigare diskriminering synliggörs. För personer med intersexvariation är kunskapsläget särskilt begränsat, inte minst när det gäller psykisk hälsa, livsvillkor och sociala faktorer.

Den svenska rättsutvecklingen visar en lång rörelse från kriminalisering och medicinsk patologisering mot ökat rättsligt erkännande. Samkönade sexuella relationer avkriminaliserades 1944, homosexualitet avskaffades som sjukdomsdiagnos 1979 och transvestism togs bort som sjukdomsbegrepp 2009. Sverige införde tidigt en lag om juridisk könstillhörighet, och senare följde reformer kring samkönade sambor, registrerat partnerskap, adoption, assisterad befruktning och könsneutralt äktenskap. Diskrimineringsskyddet har byggts ut stegvis och omfattar i dag bland annat sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck. Transrelaterad lagstiftning har också förändrats genom avskaffat steriliseringskrav och en nyare ordning för fastställande av kön i folkbokföringen. Samtidigt kvarstår hot, hat, diskriminering och ojämlikhet. Den formella rättsutvecklingen måste därför förstås tillsammans med sociala normer och människors faktiska erfarenheter av trygghet, tillhörighet och utsatthet.

Svenska kyrkans egen utveckling kan beskrivas som en gradvis förskjutning från en normerande sexualetik, där heterosexualitet och tvåsamhet länge fungerade som självklar utgångspunkt, till en mer uttalat inkluderande hållning. Denna utveckling har dock varken varit linjär eller konfliktfri. Tidigare kyrkliga dokument präglades av en negativ och patologiserande syn

på homosexualitet. Samtidigt växte under 1970-talet och framåt en mer institutionaliserad bearbetning fram, där boken *De homosexuella och kyrkan* blev ett viktigt steg. Under 1980- och 1990-talen fortsatte utredningar och samtal, och Svenska kyrkan började tydligare pröva hur homosexuella personer och samkönade relationer skulle förstås teologiskt och pastoralt.

En avgörande utveckling skedde kring 2002 års samtalsprocess och därefter 2005 års kyrkomötesbeslut. Då betonades att det är uteslutet att fördöma den homosexuella personen eller skuldbelägga homosexualitet, att kyrkan aktivt ska motverka diskriminering på grund av sexuell läggning, att kyrkan inte bör sanktionera verksamhet i syfte att ”bota” homosexuella samt att homosexuell läggning eller liv i partnerskap inte är skäl att vägras vigning till kyrklig tjänst. Samma period innebar också att välsignelse över registrerat partnerskap möjliggjordes och senare fick liturgisk form. År 2009 tog Svenska kyrkan ett avgörande steg genom att öppna för vigsel av samkönade par. Samtidigt infördes inte vigseltvång för enskilda präster, vilket visar hur inkluderande beslut kombinerades med fortsatt intern pluralism och ett internt förhållningssätt.

Efter 2009 har Svenska kyrkans arbete alltmer handlat om bredare inkludering, utbildning, synlighet och organisatoriskt förändringsarbete. Kyrkomötets beslut 2013 om att uppmuntra hbt-certifiering kom senare att knytas till Regnbågsnyckeln, en processmodell där församlingar arbetar med utbildning, reflektion, visionsarbete och hbtq-märkning. Regnbågsmässor, Inklusiva mässan, regnbågskonfirmation och Transblessing är exempel på hur inkludering också har tagit liturgisk, pedagogisk och gemenskapsbyggande form. Kyrkohandboken och psalmboksarbetet visar att frågor om inkluderande språk inte bara är språkliga, utan teologiska och pastorala. Liturgins ord formar bilden av Gud, människan och församlingens ”vi”.

Transperspektiv har blivit tydligare under senare år, men sammanställningen visar att de länge varit relativt osynliga i Svenska kyrkans teologiska och praktiska arbete. Transhearingen 2019 blev därför ett viktigt steg, eftersom den skapade ett särskilt utrymme för transpersoners erfarenheter, behov och bidrag i kyrkan. Kyrkomötets beslut 2021 om att ta fram ett officiellt teologiskt ställningstagande om könsidentitet och könsuttryck markerar ytterligare ett steg mot en mer sammanhållen bearbetning. Ändå återstår mycket arbete, särskilt när det gäller intersexvariation, asexualitet, aromantik, bi- och pansexualitet samt polyamori. Dessa erfarenheter har ofta synliggjorts genom lokala initiativ, informationssidor, motioner och enskilda debatter snarare än genom ett sammanhållet nationellt teologiskt ramverk.

När det gäller polyamori finns en märkbar otydlighet. Svenska kyrkan saknar en fastställd officiell ståndpunkt om flersamma relationer. Samtidigt har frågan blivit alltmer närvarande i debatt, Pride-program, kyrkliga samtal och

kyrkomötesmotioner. I vissa sammanhang betonas att alla är välkomna och ska bemötas med värdighet och respekt, men samtidigt finns kyrkliga dokument och etiska formuleringar som utgår från äktenskapet som absolut önskvärd samlevnadsform och från unicitet, det vill säga att en sexuell relation utesluter sexuell gemenskap med andra än partnern. Därmed uppstår en spänning mellan pastoral välkomnandepraktik och relationsteologisk norm. Polyamorösa personer kan vara välkomna som individer, men deras relationsform saknar ännu tydlig teologisk bearbetning inom Svenska kyrkans gemensamma normsystem vilket leder till fortsatt exkludering.

Den teologiska och religionsvetenskapliga forskningen visar att queer teologi erbjuder viktiga resurser för fortsatt bearbetning. Queer teologi är inte ett enhetligt system, utan ett mångstämmigt och normkritiskt fält som undersöker hur teologiska kategorier, kyrkliga praktiker och bibeltolkningar formas av normer kring kön, kropp, sexualitet och relationer. Hos Marcella Althaus-Reid lyfts behovet av att synliggöra och ifrågasätta heteronormativa teologiska mönster. Hos Patrick Cheng står radikal kärlek i centrum som ett teologiskt motiv som bryter ner gränser och binariteter. Hos Susannah Cornwall blir könsvariation och kroppslig förändring teologiskt betydelsefulla erfarenheter som kan fördjupa förståelsen av skapelse, kropp, sanning och mänsklig tillblivelse. Forskningen om intersex visar på liknande sätt att teologin behöver kunna tala om kroppslig variation utan att göra uppdelningen i två kön till en absolut förutsättning för gudsavbildlighet, mänsklig värdighet eller kyrklig tillhörighet.

Sammanställningens avslutande analys identifierar fem centrala teologiska kunskapsluckor, formulerade som frågor för fortsatt bearbetning.

Den första frågan gäller teologisk antropologi, kropp och skapelse: hur bör Svenska kyrkan teologiskt förstå könsidentitet, könsuttryck och intersexvariation? Svenska kyrkan saknar ett tillräckligt sammanhållet teologiskt språk för könslig och kroppslig variation. Arbetet har länge varit koncentrerat till homosexualitet och samkönade relationer, medan trans- och intersexperspektiv kommit in senare och mer fragmentariskt. Det behövs därför en fördjupad antropologi där kropp, identitet, skapelse, inkarnation, sårbarhet, förvandling och helgelse kan tänkas utan att kön alltid förstås som entydigt, stabilt eller binärt. Frågan är inte bara hur kyrkan kan inkludera transpersoner, ickebinära personer och personer med intersexvariation, utan hur deras erfarenheter kan bidra till att fördjupa kyrkans förståelse av människan som skapad till Guds avbild.

Den andra frågan gäller relationsetik och tvåsamhetsnorm: hur bör Svenska kyrkan teologiskt bearbeta polyamori och andra icke-monogama relationsformer? Här är kunskapsluckan särskilt tydlig. Svenska kyrkan har utvecklat teologi och praktik kring samkönade relationer, men har ännu inte på djupet prövat polyamori som teologiskt och etiskt fenomen. Det räcker

inte att fråga om kyrkan ska säga ja eller nej till polyamori. Den djupare frågan är vilka värden som bär kristen relationsetik: trohet, ansvar, ömsesidighet, omsorg, ärlighet, gemenskap och unicitet. Svenska kyrkan behöver analysera om dessa värden nödvändigtvis kräver romantisk och sexuell exklusivitet, eller om tvåsamheten delvis fungerar som en historiskt stark men teologiskt otillräckligt prövad norm. Här bör också asexualitet och aromantik uppmärksammas, eftersom även dessa erfarenheter kan falla utanför föreställningar om äktenskaplig tvåsamhet som självklar norm.

Den tredje frågan gäller liturgi, ritual och erkännande: vilka former av kyrklig gestaltning saknas för erfarenheter som ännu inte fullt ut erkänts? Kunskapssammanställningen visar att många inkluderande praktiker redan finns, men ofta lokalt eller projektbaserat. Regnbågsmässor, Inklusive mässan, regnbågskonfirmation, Transblessing och inkluderande språk i kyrkohandbok och psalmboksarbete visar på stor kreativitet. Samtidigt saknas ett mer sammanhållet nationellt liturgiskt ramverk för erfarenheter som könsbekräftande transition, valda familjer, liv utanför tvåsamhetsnormen eller sår efter kyrklig exkludering. Liturgin är inte bara uttryck för redan färdig teologi; den formar också kyrkans självförståelse. Därför behöver Svenska kyrkan fråga hur fler livserfarenheter kan bäras fram i bön, tacksägelse, förbön, sorgearbete och gemenskap utan att reduceras till specialfall.

Den fjärde frågan gäller bibelsyn, exegetik och hermeneutik: hur bör Svenska kyrkan tolka och använda bibliska texter i relation till hbtqia+ och polyamori? Många av de teologiska spänningar som identifierats handlar också om hur bibeltexter förstås i samtiden. Det gäller både så kallade problemtexter om kön, sexualitet och relationer och bredare bibliska motiv som skapelse, kropp, gemenskap, förbund och marginalisering. Svenska kyrkan behöver därför utveckla bibeltolkning som relaterar texternas historiska sammanhang och tolkningshistoria till samtida kunskap, samtidigt som de synliggör bibelns mångtydighet och öppna drag med fokus på ett ansvarsfullt samtal om hbtqia+ och polyamori i samtiden.

Den femte frågan gäller kyrkan som plats för upprättelse, omprövning och trygghet: hur ska Svenska kyrkan teologiskt förstå sitt ansvar efter en historia av diskriminering och tystnad? Sammanställningen visar att kyrkan både har bidragit till förtryck och tystnad och samtidigt försökt formulera vägar mot inkludering och upprättelse. Denna dubbelhet måste tas på allvar. Det räcker inte att i dag säga att alla är välkomna om människor fortfarande bär erfarenheter av exkludering eller möter otydlighet, osäkerhet och varierande bemötande. Kyrkan behöver därför fördjupa sin teologiska förståelse av skuld, bot, försoning, institutionellt ansvar och trygghet. Verklig inkludering handlar inte bara om att fler får plats i ett oförändrat centrum, utan om att kyrkan själv förändras genom att lyssna till dem som tidigare hållits i marginalen.

Sammantaget visar kunskapssammanställningen att Svenska kyrkan har genomgått en betydande utveckling mot ökad inkludering av hbtqia+-personer. Denna utveckling omfattar teologiska ställningstaganden, kyrkomötesbeslut, liturgiska förändringar, utbildningsinsatser, offentligt engagemang och praktiska initiativ. Samtidigt är utvecklingen ojämn och ofullständig. Vissa delar av hbtqia+-paraplyet har bearbetats mer än andra. Polyamori är ännu teologiskt underbearbetat. Intersex, asexualitet, aromantik samt bi- och pansexuella erfarenheter har ofta varit mindre synliga. Transperspektiv har fått större plats först under senare år. Därför är det fortsatta arbetet inte främst en fråga om ytterligare allmänna viljeyttringar, utan om fördjupad teologisk bearbetning av kyrkans språk, normer, liturgi, relationsteologi och självförståelse.

Den övergripande slutsatsen är att Svenska kyrkan står inför en möjlighet att gå från välkomnande som princip till inkludering som teologiskt förankrad, praktiskt gestaltad och institutionellt hållbar verklighet. För att detta ska ske behöver marginaliserade erfarenheter inte bara nämnas, utan få vara kunskapsbärande i kyrkans fortsatta teologiska arbete. Hbtqia+ och polyamori aktualiserar därmed inte enbart frågor om enskilda grupper eller särskilda livsformer. De aktualiserar grundläggande frågor om vad det innebär att vara människa, kropp, skapad, älskad, kallad, sårbar, relationell och del av Kristi kyrka.

Referenser

- Aggedal, Jan-Olof. ”Självklart är alla välkomna.” Replik/debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 1 juni 2024.
<https://www.kyrkanstidning.se/debatt/sjalvklart-ar-alla-valkomna/187854>. Hämtad 13 februari 2026.
- Althaus-Reid, Marcella. *The Queer God*. London: Routledge, 2003.
- Biskopsmötet. *Uttalande om vigselrätt och vigningsansvar*. Uttalande. Svenska kyrkan, 3 mars 2022.
<https://www.svenskakyrkan.se/filer/1374643/220303%20Uttalande%20BM%20om%20Vigselr%C3%A4tt%20och%20vigningsansvar.pdf>. Hämtad 29 juni 2026.
- Brottsförebyggande rådet (Brå). *Polisanmälda hatbrott 2024*. Rapport 2025:19. Publicerad 11 december 2025.
<https://bra.se/rapporter/arkiv/2025-12-11-polisanmalda-hatbrott-2024>. Hämtad 19 februari 2026.
- Budwey, Stephanie A. *Religion and Intersex – Perspectives from Science, Law, Culture, and Theology*. London: Routledge, 2022.

- Carlsson Redell, Petra och Johanna Gustafsson Lundberg. "Vi behöver ett entydigt beslut om samkönade vigslar". Debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 3 mars 2026. <https://www.kyrkanstidning.se/teologi/vi-behoever-ett-entydigt-beslut-om-samkoenade-vigslar-1/430537>. Hämtad 10 april 2026.
- Cheng, Patrick S. *Radical Love: An Introduction to Queer Theology*. New York: Seabury Books, 2011.
- Cornwall, Susannah (red.). *Intersex, Theology, and the Bible: Troubling Bodies in Church, Text, and Society*. New York: Palgrave Macmillan, 2015.
- Cornwall, Susannah. *Constructive Theology and Gender Variance*. Cambridge: Cambridge University Press, 2023.
- Diskrimineringsombudsmannen. "Ny rapport om intersexvariation och diskriminering." Pressmeddelande. Publicerad 28 juni 2022. <https://www.do.se/om-do/pressrum/aktuellt/2022/2022-06-28-ny-rapport-om-intersexvariation-och-diskriminering>. Hämtad 29 juni 2026.
- Diskrimineringsombudsmannen. "Diskrimineringsgrunder – vad är det?" Informationssida. Senast uppdaterad 2 juli 2025. <https://www.do.se/diskriminerad/diskrimineringsgrunder>. Hämtad 19 februari 2026.
- Edgards, Ninna, och Anna Karin Hammar. *Äkta makor – en queer historia*. Stockholm: Verbum, 2025.
- Engström, Daniel m.fl. *Avveckla Regnbågsnyckeln*. Motion 2025:20. Kyrkomötet. <https://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=2920703&ptid=>. Hämtad 26 februari 2026.
- Folkhälsomyndigheten. *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner: En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige*. Rapport. Solna: Folkhälsomyndigheten, 2015. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/c5ebbb0ce9aa4068aec8a5eb5e02bafc/halsan-halsans-bestamningsfaktorer-transpersoner.pdf>. Hämtad 3 juni 2026.
- Folkhälsomyndigheten. *Hälsa och livsvillkor bland äldre hbtq-personer: En kartläggande litteraturöversikt av svensk forskning 2012–2022*. Rapport. Solna: Folkhälsomyndigheten, 2024. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/3c44f4138b444be3a22dda7d43694f3/halsa-livsvillkor-bland-aldre-hbtq-personer.pdf>. Hämtad 3 juni 2026.

Folkhälsomyndigheten. *Kunskap om hälsa, livsvillkor och levnadsvanor bland personer med intersexvariation: En kartläggning av systematiska översikter*. Rapport. Solna: Folkhälsomyndigheten, 2025. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/e5a8afc9eccf4af58cd3817a9f3106c9/kunskap-halsa-livsvillkor-levnadsvanor-personer-intersexvariation.pdf>. Hämtad 3 juni 2026.

Folkhälsomyndigheten. "Hälsan bland hbtqi-personer." Informationssida. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/vara-amnesomraden/hbtqi/>. Hämtad 19 februari 2026.

Forum för levande historia. "Hbtqi-personers levnadsvillkor och rättigheter i historien." Informationssida. <https://www.levandehistoria.se/kompetensutveckling/hbtqi-och-likvardigt-bemotande/levnadsvillkor-och-rattigheter-i-historien>. Hämtad 19 februari 2026.

Institutet för språk och folkminnen (Isof). "Fråga: Skriver man hbtqi eller HBTQI – och är det den förkortningen man bör använda?" Frågelådan (informationssida). <https://frageladan.isof.se/faqs/30444>. Hämtad 19 maj 2026.

Janfalk, Karin m.fl. *Könsidentitet och könsuttryck*. Motion 2021:67. Kyrkomötet.

Kristna regnbågsrörelsen (EKHO). "Regnbågsnyckeln." Informationssida. <https://www.kristnaregnbagsrorelsen.se/regnbagsnyckeln>. Hämtad 4 mars 2026.

Kyrkans Tidning. "Föreslår uttalande för att visa att polyamorösa är välkomna i kyrkan." Nyhetsartikel, 30 juli 2024. <https://www.kyrkanstidning.se/nyhet/foreslar-uttalande-for-att-visa-att-polyamorosa-ar-valkomna-i-kyrkan/137806>. Hämtad 13 februari 2026.

Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Samlevnadsfrågor*. Betänkande 2005:2. Snabbprotokoll, 2005. https://km.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/snabbprotokoll/g_02.shtml.html. Hämtad 12 februari 2026.

Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Vigsel och äktenskap*. Betänkande 2009:2. <https://www.svenskakyrkan.se/filer/Gudstj%C3%A4nstutskottets%20bet%C3%A4nkande%20om%20vigsel%20och%20%C3%A4ktenskap%202009.pdf>. Hämtad 26 februari 2026.

Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. *Utforma en ceremoni för välsignelse för den som fått ändrad könstillhörighet*. Betänkande 2015:6.

<https://km.svenskakyrkan.se/km2010-2015/default.aspx%3Fid=1319463>. Hämtad 12 februari 2026.

Kyrkomötet, Gudstjänstutskottet. Psalmboken. Betänkande 2021:1.
<https://www.svenskakyrkan.se/filer/587615/Bet%C3%A4nkande%20G%202021%2001-05.pdf>. Hämtad 26 februari 2026.

Kyrkomötet, Kyrkolivsutskottet. *HBT-certifikat*. Betänkande 2013:9 (K1 2013:9), 2013.

Kyrkomötet, Kyrkolivsutskottet. *Könsidentitet och könsuttryck*. Betänkande 2021:11 (K1 2021:11), 2021.
<https://www.svenskakyrkan.se/filer/587615/Bet%C3%A4nkande%20K1%202021%2011%20K%C3%B6nsidentitet%20och%20k%C3%B6nsuttryck.pdf>. Hämtad 3 juni 2026.

Kyrkomötet, Läronämnden. *Samlevnadsfrågor*. Yttrande 2005:10y, 2005.
<https://km.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/betankanden/LN%202005-10y.shtml.html>. Hämtad 12 februari 2026.

Kyrkomötet, Läronämnden. *Vigsel och äktenskap*. Yttrande 2009:12y, 2009.
<https://www.svenskakyrkan.se/filer/Kyrkom%C3%b6tet%20-%20L%C3%a4ron%C3%a4mndens%20yttrande%202009%2012y%20-%20Vigsel%20och%20%C3%a4ktenskap.pdf>. Hämtad 29 juni 2026.

Kyrkomötet, Läronämnden. *Polyamori, asexualitet och hbtqi-begreppet*. Yttrande 2024:4y (Ln 2024:4y), 2024.

Landström, Lina. "Polyamorösa är en särskild och nödvändig del av Svenska kyrkan." Debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 28 april 2023.
<https://www.kyrkanstidning.se/debatt/polyamorosa-ar-en-sarskild-och-nodvandig-del-av-svenska-kyrkan/362980>. Hämtad 29 juni 2026.

Landström, Lina. "Queer resurrection: constructing queer trauma theology." Vetenskaplig artikel i *Theology & Sexuality* 29, nr 1 (2023): 18–33.
<https://doi.org/10.1080/13558358.2023.2263343>.

Landström, Lina. "Efter domkapitlets beslut – är polyamorösa välkomna i kyrkan?" Debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 24 maj 2024.
<https://www.kyrkanstidning.se/debatt/efter-domkapitlets-beslut-ar-polyamorosa-valkomna-i-kyrkan/375599>. Hämtad 13 februari 2026.

Langby, Lina. *Svenska kyrkans äktenskapsteologi: En exegetisk och systematisk-teologisk analys om samkönade äktenskap*. Vetenskaplig artikel. 2026. Under publicering.

Lindfelt, Mikael, och Johanna Gustafsson Lundberg (red.). *Uppdrag samliv – om äktenskap och samlevnad*. Antologi. Stockholm: Verbum, 2007.

- Lindfelt, Mikael, och Johanna Gustafsson Lundberg (red.). *Kärlekens förändrade landskap – teologi om samlevnad*. Antologi. Stockholm: Verbum, 2009.
- Lundberg, Tove, Anna Malmquist, och Matilda Wurm (red.). *HBTQ+: Psykologiska perspektiv på bemötande*. Antologi/fackbok. Stockholm: Natur & Kultur, 2017.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). *Jag är inte ensam, det finns andra som jag: Unga hbtqi-personers hälsa och levnadsvanor*. Rapport. Växjö: MUCF, 2022.
https://www.mucf.se/sites/default/files/2022/08/MUCF-RAPPORT-2022-Unga%20hbtqi-personers%20levnadsvillkor_0.pdf. Hämtad 3 juni 2026.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). *Unga hbtq-personers utsatthet för omvändelseförsök i Sverige*. Rapport. Växjö: MUCF, 2022.
https://www.mucf.se/sites/default/files/2022/02/Omva%CC%88ndelse_rapport_2022_0.pdf. Hämtad 3 juni 2026.
- Myrstener, Helena, och Gunilla Hallonsten. ”Därför är det viktigt att vi bjuder in till samtal om polyamori.” Debattartikel i *Kyrkans Tidning*, 15 juni 2022. <https://www.kyrkanstidning.se/debatt/darfor-ar-det-viktigt-att-vi-bjuder-in-till-samtal-om-polyamori/109284>. Hämtad 13 februari 2026.
- Rainbow Index of Churches in Europe. *RICE 2025: Rainbow Index of Churches in Europe 2025*. Rapport. 2025. https://inclusive-churches.eu/download/RICE2025_web.pdf. Hämtad 28 februari 2026.
- Regeringen. *Hets mot folkgrupp, m.m.* Proposition 2001/02:59. Stockholm: Justitiedepartementet, 2001. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/hets-mot-folkgrupp-m-m-prop-20010259_gp0359/. Hämtad 19 februari 2026.
- Regeringen. *Upphävande av kravet på sterilisering för ändrad könstillhörighet*. Proposition 2012/13:107. Stockholm: Socialdepartementet, 2012. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/upphavande-av-kravet-pa-sterilisering-for-andrad_h003107/. Hämtad 19 februari 2026.
- Regeringskansliet. ”Historik om utvecklingen av hbtqi-personers rättigheter i Sverige.” Informationssida. Publicerad 2026.
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/historik-om-utvecklingen-av-hbtqi-personers-rattigheter-i-sverige/>. Hämtad 19 februari 2026.

- Regeringskansliet. "Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter." Informationssida. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hbtq-personers-lika-rattigheter-och-mojligheter/>. Hämtad 19 februari 2026.
- RFSL. "Begreppsordlista." Informationssida. <https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/>. Hämtad 29 januari 2026.
- Riksförbundet EKHO. *Vem säger ni att jag är? – berättelser om trans & tro*. Skrift/antologi. Göteborg: Riksförbundet EKHO, 2016.
- Riksförbundet EKHO. *Så att jag kan komma in – kristen tro och hbtq*. Skrift. Göteborg: Riksförbundet EKHO, 2019.
- Rosenlundh, Tomas, och Karin Janfalk. *Avståndstagande från omprogrammering av sexuell läggning och könsidentitet*. Motion 2022:28. Kyrkomötet. Protokoll 22 november 2022, § 93. <https://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=2511164&ptid=125091&infoscreen=true>. Hämtad 5 juni 2026.
- Sensus studieförbund. "Regnbågsnyckeln." Informationssida. <https://www.sensus.se/ledare/studiematerial/regnbagsnyckeln/>. Hämtad 12 februari 2026.
- Sjö, Linda. *Polyamori, asexualitet och hbtqi-begreppet*. Motion 2024. Kyrkomötet.
- Slater, Jack, och Susannah Cornwall. "Queer Theology." Uppslagsverksartikel i *St Andrews Encyclopaedia of Theology*, redigerad av Brendan N. Wolfe m.fl. St Andrews: University of St Andrews, 2022. <https://www.saet.ac.uk/Christianity/QueerTheology>. Hämtad 8 december 2025.
- Socialstyrelsen. "Turners syndrom." Sällsynta hälsotillstånd (kunskapsdatabas). <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/sallsynta-halsotillstand/om-kunskapsdatabasen/sok-bland-sallsynta-halsotillstand/turners-syndrom/>. Hämtad 22 januari 2026.
- Socialstyrelsen. "Att ändra juridiskt kön – ny lag den 1 juli 2025." Informationssida. Publicerad 13 maj 2025. <https://www.socialstyrelsen.se/ansok-och-anmal/ansok/att-andra-juridiskt-kon--ny-lag-1-juli-2025/>. Hämtad 19 februari 2026.
- Statens offentliga utredningar. *Förstärkt skydd för den personliga integriteten: Behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök*. Betänkande av Utredningen om stärkts skydd mot sexuella kränkningar (SOU 2023:37). Stockholm: Justitiedepartementet, 2023.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/07/sou-202337/>. Hämtad 19 maj 2026.

Svensk författningssamling. *Lag om registrerat partnerskap*. SFS 1994:1117. Stockholm: Justitiedepartementet, 1994. Upphävd 1 maj 2009. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19941117-om-registrerat-partnerskap_sfs-1994-1117/. Hämtad 19 februari 2026.

Svensk författningssamling. *Lag om ändring i brottsbalken*. SFS 2002:800. Stockholm: Justitiedepartementet, 2002. <https://rkrattsd.b.gov.se/SFSdoc/02/020800.PDF>. Hämtad 19 februari 2026.

Svensk författningssamling. *Diskrimineringslag*. SFS 2008:567. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet, 2008. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567/. Hämtad 19 februari 2026.

Svensk författningssamling. *Lag om fastställande av kön i vissa fall*. SFS 2024:238. Stockholm: Socialdepartementet, 2024. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2024238-om-faststallande-av-kon-i-vissa_sfs-2024-238/. Hämtad 19 februari 2026.

Svenska kyrkan. ”Nytt teologiskt synsätt på sexuell läggning.” Pressmeddelande via TT, 31 maj 2016. <https://via.tt.se/pressmeddelande/1874185/nytt-teologiskt-synsatt-pa-sexuell-laggning>. Hämtad 12 februari 2026.

Svenska kyrkan. ”Välsignelseordning för partnerskap antagen.” Pressmeddelande, 6 december 2006. https://www.mynewsdesk.com/se/svenska_kyrkan/pressreleases/vaelsignelseordning-foer-partnerskap-antagen-119746. Hämtad 12 februari 2026.

Svenska kyrkan. *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan*. Del I–II. Kyrklig ordning, 2017/2018. <https://www.svenskakyrkan.se/kyrkohandboken>. Hämtad 3 juni 2026.

Svenska kyrkan. ”Första hearingen genomförd om transperspektiv inom kyrkan.” Pressmeddelande via TT, 29 november 2019. <https://via.tt.se/pressmeddelande/3266295/forsta-hearingen-genomford-om-transperspektiv-inom-kyrkan>. Hämtad 12 februari 2026.

- Svenska kyrkan. *Detta är min kropp: Svenska kyrkans första transhearing*. Dokumentation/webbsida, 2019.
<https://www.svenskakyrkan.se/transhearing>. Hämtad 12 februari 2026.
- Svenska kyrkan. ”Svenska kyrkan i topp för hbtqi-inkludering.” Nyhetsartikel. Publicerad 28 oktober 2025.
<https://www.svenskakyrkan.se/nyheter/svenska-kyrkan-i-topp-for-hbtqi-inkludering>. Hämtad 26 februari 2026.
- Svenska kyrkan. ”Hbtq i Svenska kyrkan.” Informationssida.
<https://www.svenskakyrkan.se/sokdintro/hbtq>. Hämtad 12 februari 2026.
- Svenska kyrkan. ”Hbtqi.” Informationssida.
<https://www.svenskakyrkan.se/kristentro/hbtqi>. Hämtad 12 februari 2026.
- Svenska kyrkan. ”Historiken om Svenska kyrkan och hbtq-personers rättigheter.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/hbtq-personers-rattigheter>. Hämtad 12 februari 2026.
- Svenska kyrkan. ”Transblessing.” Informationssida.
<https://www.svenskakyrkan.se/transblessing>. Hämtad 12 februari 2026.
- Svenska kyrkan, Biskopsmötet. ”’Vägar framåt’ – om vigsel och samkönade relationer. Biskopsmötet tydliggör Svenska kyrkans arbete.” Uttalande/nyhetsartikel. Publicerad 22 april 2026.
<https://www.svenskakyrkan.se/nyheter/vagar-framat--om-vigsel-och-samkonade-relationer>. Hämtad 29 juni 2026.
- Svenska kyrkan Enköping. ”Regnbågsmässa.” Informationssida.
<https://www.svenskakyrkan.se/enkoping/regnbagsmassa>. Hämtad 12 februari 2026.
- Svenska kyrkan i Borås. ”Vanliga frågor och svar om Ecce Homo i Svenska kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/boras/ecce-homo-i-svenska-kyrkan>. Hämtad 29 maj 2026.
- Svenska kyrkan i Lund. ”Inklusiva mässan.” Informationssida.
<https://www.svenskakyrkan.se/lund/lunds-ostra-stadsforsamling/inklusive-massan>. Hämtad 12 februari 2026.
- Svenska kyrkan i Umeå. ”HBTQIA+.” Informationssida.
<https://www.svenskakyrkan.se/umea/hbtq>. Hämtad 13 februari 2026.
- Svenska kyrkan Malmö. ”Svenska kyrkan Malmö engagemang i Pride.” Informationssida.

<https://www.svenskakyrkan.se/malmo/nyheter/svenska-kyrkan-malmos-engagemang-i-pride>. Hämtad 12 februari 2026.

Svenska kyrkan, Nylöse pastorat. ”Hbtqi+ i Svenska kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/nylose/hbtqi>. Hämtad 12 februari 2026.

Svenska kyrkan, Stockholms stift. ”Pionjären Holsten Fagerberg och de homosexuella och kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/stockholmsstift/pionjaren-holsten-fagerberg>. Hämtad 19 maj 2026.

Svenska kyrkan, Strängnäs stift. *Codex ethicus: För präster och diakoner i Strängnäs stift*. Riktlinjer. Strängnäs: Strängnäs stift, 2011.

Svenska kyrkan, Uppsala domkyrka. ”Ecce Homo – bilderna som skakade kyrkan.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/uppsaladomkyrka/ecce-homo---bilderna-som-skakade-kyrkan>. Hämtad 29 maj 2026.

Svenska kyrkan, Västerås pastorat. ”Regnbågskonfirmation.” Informationssida. <https://www.svenskakyrkan.se/vasteras/regnbagskonfirmation>. Hämtad 12 februari 2026.

Svenska kyrkan, Växjö stift. *Samkönade äktenskap (FAQ)*. Informationsdokument, u.å. <https://www.svenskakyrkan.se/Sve/Bin%C3%A4rfiler/Filer/be39feda-694a-4bcd-9f92-b5202ea1a24b.pdf>. Hämtad 12 februari 2026.

Svenska kyrkans utredningar. Kommentarer: Förslag till kyrkohandbok för Svenska kyrkan, Del I. Utredningsrapport (SKU 2012:2). <https://www.svenskakyrkan.se/filer/1818433/F%c3%b6rklaringar%20till%20F%c3%b6rslag%20Kyrkohandbok%20f%c3%b6r%20Svenska%20kyrkan%20del%20I%202012.pdf>. Uppsala: Svenska kyrkan, 2012. Hämtad 3 juni 2026.

Sveriges kristna råd. *Yttrande över betänkandet Ändrad konststillhörighet (SOU 2007:16)*. Remissyttrande (Dnr Ks 2007:639), 8 november 2006.

Sveriges riksdag, Civilutskottet. *Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor*. Betänkande 2008/09:CU19. Beslut 1 april 2009. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/konsneutrala-aktenskap-och-vigsselfragor_gw01cu19/. Hämtad 19 februari 2026.

Sveriges riksdag, Socialutskottet. *Statlig ersättning till personer som har fått ändrad könstillhörighet fastställd i vissa fall*. Betänkande 2017/18:SoU19. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/statlig-ersattning-till-personer-som-har-fatt_h501sou19/. Hämtad 19 maj 2026.

Örebro universitet. "Minoritetsstress och minoritetsglädje hos transpersoner." Projektbeskrivning/informationssida. <https://www.oru.se/forskning/forskningsproj/bsr/minoritetsstress-och-minoritetsgladje-hos-transpersoner/>. Hämtad 19 maj 2026.

**Svenska
kyrkan**